

คู่มือประกอบการศึกษา

หมวดวิชาที่ ๑

ความมั่นคงแห่งชาติ

หลักสูตรเสนาธิการทหารเรือ

กองวิชาความมั่นคงและวิชาพิเศษ
ฝ่ายวิชาการ กรมยุทธศึกษาทหารเรือ
พ.ศ.๒๕๕๒

บันทึกการเปลี่ยนแปลง/แก้ไข

ลำดับที่	รายการแก้ไข	ว.ด.ป.ที่แก้ไข	หน่วย/ผู้แก้ไข	หมายเหตุ

* **หมายเหตุ** เอกสารฉบับนี้ที่ได้รับการปรับปรุงล่าสุด สามารถจะหาอ่านและโหลดได้จากอินเทอร์เน็ตของฝ่ายวิชาการ ยศ.ทร. ภายใต้เมนูกองวิชาความมั่นคงและวิชาพิเศษ หรือภายใต้เมนู Downloads ของฝ่ายวิชาการ

คำนำ

คู่มือประกอบการศึกษาระดับนี้จัดทำขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการเตรียมการศึกษาและค้นคว้าของ นายทหารนักเรียนหลักสูตรเสนาธิการทหารเรือ สำหรับหมวดวิชาความมั่นคงแห่งชาติ โดยมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับ ความสำคัญ ความมุ่งหมาย ขอบเขตการศึกษา สาระสังเขปการศึกษา และเอกสารอ่านประกอบเพิ่มเติมในแต่ละ หัวข้อวิชา รวมทั้งแนวความคิด การปฏิบัติของนายทหารนักเรียน คำแนะนำ และประเด็นคำถามสำคัญที่นายทหาร นักเรียน ควรศึกษาทำความเข้าใจก่อนเข้ารับการศึกษาและหลังจากได้รับการศึกษาในแต่ละหัวข้อวิชา เพื่อสามารถ ประเมินความสำเร็จการศึกษาได้ด้วยตนเอง อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการศึกษา อภิปราย หรือการสัมมนาอีกด้วย

กองวิชาความมั่นคงและวิชาพิเศษ ฝ่ายวิชาการ หวังว่าคู่มือประกอบการศึกษาระดับนี้จะ เป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับนายทหารนักเรียน หลักสูตรเสนาธิการทหารเรือ หากพบข้อบกพร่องหรือมีข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมประการใด กรุณาติดต่อหรือแจ้งโดยตรงที่กองวิชาความมั่นคงและวิชาพิเศษ ฝ่ายวิชาการ เพื่อรวบรวมและปรับปรุงแก้ไขให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไป

กองวิชาความมั่นคงและวิชาพิเศษ
ฝ่ายวิชาการ กรมยุทธศึกษาทหารเรือ
สิงหาคม พ.ศ.๒๕๕๒

คู่มือประกอบการศึกษา
หมวดวิชา ความมั่นคงแห่งชาติ

คำนำ.....	ก
หมวดวิชา ความมั่นคงแห่งชาติ.....	๑
ตอนที่ ๑ การกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ	๕
ชุดวิชา ความมั่นคงแห่งชาติ	๗
หัวข้อวิชา พื้นฐานความมั่นคง.....	๘
หัวข้อวิชา พื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ.....	๑๒
หัวข้อวิชา โลกาภิวัตน์กับสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศ.....	๑๖
หัวข้อวิชา การระงับข้อขัดแย้งระหว่างรัฐ	๒๐
หัวข้อวิชา แก้ปัญหาเป็นคณะ ชุดวิชาความมั่นคงแห่งชาติ.....	๒๔
ชุดวิชา หลักยุทธศาสตร์	๒๕
หัวข้อวิชา ทฤษฎีและวิวัฒนาการของยุทธศาสตร์.....	๒๖
หัวข้อวิชา กรอบแนวคิดในการกำหนดยุทธศาสตร์	๓๕
หัวข้อวิชา กำลังอำนาจแห่งชาติ.....	๓๙
หัวข้อวิชา นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ.....	๔๒
หัวข้อวิชา แก้ปัญหาเป็นคณะ ชุดวิชาหลักยุทธศาสตร์.....	๔๖
ชุดวิชา ยุทธศาสตร์ทะเล.....	๔๗
หัวข้อวิชา สมุทรทานุภาพ	๔๘
หัวข้อวิชา เศรษฐกิจทางทะเล.....	๕๒
หัวข้อวิชา การรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล.....	๕๗
หัวข้อวิชา องค์การความมั่นคงทางทะเลระหว่างประเทศ.....	๖๐
หัวข้อวิชา แก้ปัญหาเป็นคณะ ชุดวิชายุทธศาสตร์ทะเล	๖๓
หัวข้อวิชา แก้ปัญหารายบุคคล การกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ	๖๕
ตอนที่ ๒ การกำหนดโครงสร้างกำลังทางเรือ.....	๖๖
ชุดวิชา ยุทธศาสตร์ทหาร	๖๘
หัวข้อวิชา การกำหนดยุทธศาสตร์ทหาร	๖๙

หัวข้อวิชา ยุทธศาสตร์กองทัพบก.....	๓๒
หัวข้อวิชา ยุทธศาสตร์กองทัพเรือ	๓๔
หัวข้อวิชา ยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ	๓๖
หัวข้อวิชา แก้ปัญหาเป็นคณะ ชุดวิชายุทธศาสตร์ทหาร	๓๘
ชุดวิชา ยุทธศาสตร์ทางเรือ.....	๔๐
หัวข้อวิชา การกำหนดยุทธศาสตร์ทางเรือ.....	๔๑
หัวข้อวิชา การแปลงยุทธศาสตร์เป็นกำลังรบทางเรือ.....	๔๔
หัวข้อวิชา ศิษยายุทธศาสตร์ทางเรือของมิตรประเทศ	๔๘
หัวข้อวิชา แก้ปัญหาเป็นคณะ ชุดวิชายุทธศาสตร์ทางเรือ.....	๕๐
หัวข้อวิชา แก้ปัญหารายบุคคล การกำหนดโครงสร้างกำลังทางเรือ	๕๒

หมวดวิชาที่ ๑

ความมั่นคงแห่งชาติ

(National Security)

๑. ความสำคัญ

รัฐได้ใช้กำลังอำนาจทางทหารในฐานะเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งเพื่อการบริหารกิจการบ้านเมืองให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายแห่งชาติที่กำหนดไว้มาช้านานแล้ว การที่ชาติจะเกิดความมั่นคงโดยรวมได้นั้น จำเป็นจะต้องมีความมั่นคงในด้านต่างๆ เช่น ความมั่นคงทางการเมือง เศรษฐกิจ การทหาร และสังคมจิตวิทยา เป็นต้น เมื่อประเทศชาติมีความมั่นคงก็สามารถที่จะดำเนินนโยบายต่างๆ เพื่อให้เกิดผลประโยชน์แห่งชาติสูงสุด สิ่งสำคัญที่นายทหารนักเรียนใน โรงเรียนเสนาธิการทหารเรือจำเป็นต้องเรียนรู้เพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปก็คือ จะต้องเตรียมและใช้กำลังอย่างไรจึงจะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ทางเรือที่กองทัพเรือได้วางไว้ซึ่งโดยนัยดังกล่าว ย่อมจะสามารถสนองยุทธ ศาสตร์ชาติและสนองต่อความมั่นคงแห่งชาติได้ในที่สุด

๒. ความมุ่งหมาย

การศึกษามีความมุ่งหมายที่จะให้นายทหารนักเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงแห่งชาติ การรักษาผลประโยชน์แห่งชาติ เศรษฐกิจ การเมืองระหว่างประเทศ และการกำหนดยุทธศาสตร์และกำลังรบ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของชาติตามนโยบายที่ได้กำหนดไว้

๓. คำแนะนำ

คู่มือการศึกษาหมวดวิชาความมั่นคงแห่งชาติ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางสำหรับนายทหารนักเรียน หลักสูตรเสนาธิการทหารเรือในการศึกษาหมวดวิชาความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งเนื้อหาหลักของหมวดวิชานี้ เกี่ยวข้องกับหลักยุทธศาสตร์ ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจ และยุทธศาสตร์การเมือง โดยหมวดวิชาความมั่นคงแห่งชาติ ประกอบด้วย ๒ ตอนวิชา รวม ๑๔๔ ชั่วโมง (ตามรายละเอียดการศึกษา หมวดวิชาความมั่นคงแห่งชาติ) คือ

ตอนที่ ๑ การกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ ๗๕ ชั่วโมง

ตอนที่ ๒ การกำหนดโครงสร้างกำลังทางเรือ ๖๙ ชั่วโมง

การศึกษาในหลักสูตรเสนาธิการทหารเรือมีลักษณะเป็นการศึกษาในแบบ Active Learning ซึ่งมุ่งให้ผู้เรียนรู้จักการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ผู้เรียนจึงจะมีบทบาทอย่างมากต่อความสำเร็จของการศึกษา การเข้าฟังบรรยายนั้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการศึกษาและไม่ใช้ส่วนที่สำคัญที่สุด หากแต่ส่วนสำคัญที่สุดคือการที่นายทหารนักเรียนต้องค้นคว้าทั้งจากเอกสารอ่านประกอบ และข้อมูลจากแหล่งอื่น รวมทั้งจากภูมิหลังของนายทหารนักเรียนนำมาประมวลกับหลักวิชาที่รับจากผู้บรรยาย เพื่อพัฒนาแนวความคิดของนายทหารนักเรียนเอง แนวความคิดที่

พัฒนาขึ้นเองนี้ นายทหารนักเรียนจะได้จากการแลกเปลี่ยนกับผู้บรรยาย อาจารย์ประจำกลุ่มสัมมนา (Directing Staff :DS) และระหว่างนายทหารนักเรียนด้วยกันในห้องเรียน และห้องสัมมนา ด้วยเหตุผลดังกล่าว การเข้าฟังบรรยายเพียงอย่างเดียวจึงไม่เพียงพอต่อความสำเร็จของการศึกษาตามหลักสูตรนี้ แต่จำเป็นอย่างยิ่งที่นายทหารนักเรียนจะต้องอ่านเอกสารอ่านประกอบที่กำหนดให้ ค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติม ตลอดจนร่วมมือในการอภิปรายในห้องเรียน การอภิปรายเป็นคณะ และการสัมมนา

๔. วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาในหมวดวิชาความมั่นคงแห่งชาติประกอบด้วยการศึกษาในรูปแบบต่างๆดังนี้

การบรรยาย แบ่งออกเป็นการบรรยายในห้องเรียนตามปกติ และการบรรยายพิเศษ การบรรยายในห้องเรียนจะดำเนินตามรายหัวข้อวิชาเพื่อปูพื้นฐานและเพิ่มพูนความรู้ โดยจะมีผู้บรรยายจากทั้งใน และนอก ทร. ผู้มีคุณวุฒิตรงตามหัวข้อวิชา และมีเนื้อหาการบรรยายตามขอบเขตที่กำหนดในประมวลการศึกษา เพื่อสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการสัมมนา รวมทั้งนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติราชการต่อไป การบรรยายพิเศษจะเป็นการร่วมฟังบรรยายร่วมกับนายทหารนักเรียนหลักสูตรอื่นๆของ ยศ.ทร. ในหัวข้อวิชาที่ศึกษาตรงกัน หรือในกรณีที่มีผู้บังคับบัญชา/วิทยากรอาวุโสมาบรรยายในหัวข้อพิเศษเป็นส่วนรวม

การสัมมนา เป็นการพิจารณาปัญหาใดปัญหาหนึ่งที่ได้รับมอบหมายจากอาจารย์ผู้บรรยาย หรือตามที่โรงเรียนกำหนดขึ้น โดยอาจจะแบ่ง นทน. ออกเป็นกลุ่ม หรือเป็นคณะ หรือเป็นการประชุมทั้งชั้นเรียน เพื่อร่วมกันอภิปราย ถกเถียง แสดงข้อคิดเห็น เพื่อหาข้อยุติหรือแก้ปัญหาที่ได้รับมอบหมาย แล้วนำผลการสัมมนา แลกเปลี่ยนให้ทราบทั่วกันในชั้นตอนสุดท้าย

การแบ่งกลุ่มอภิปราย เป็นการศึกษาโดยนำปัญหาจากเรื่องที่ศึกษาในห้องเรียน ด้วยการแบ่งกลุ่มเป็นคณะภายใต้การควบคุมของอาจารย์ที่ปรึกษาประจำกลุ่ม โดยการร่วมกันอภิปราย เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์ในเรื่องนั้นๆให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ซึ่งผู้ร่วมอภิปรายมีเสรีในการแสดงความคิดเห็นในปัญหานั้นๆ ผลงานที่ได้จะมีทั้งการจัดทำเป็นเอกสารและการแสดงผลในชั้นเรียน

การค้นคว้า เป็นชั่วโมงการศึกษาที่ให้ นทน. ใช้ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลด้วยตนเอง จากเอกสารประกอบการบรรยาย เอกสารประกอบการศึกษา คู่มือ ตำรา สิ่งตีพิมพ์อื่นๆ และจากสื่อต่างๆ เพื่อศึกษาถึงรายละเอียดจากงานที่ได้รับมอบหมาย หรือเตรียมข้อมูลเพื่อไปใช้ประโยชน์ในการสัมมนา การแบ่งกลุ่มหรือการฝึกปฏิบัติต่างๆ ซึ่ง นทน. จะต้องรับผิดชอบด้วยตนเองในการบริหารเวลาในส่วนนี้ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถค้นคว้าได้ทันตามการจัดตารางการเรียน และ สัมมนา **อย่างไรก็ตาม เวลาค้นคว้าที่กำหนดไว้นี้ ก็ยังคงไม่เพียงพอสำหรับ นทน. ทำความเข้าใจกับเนื้อหาของเอกสารอ่านประกอบ นทน. จำเป็นต้องอุทิศเวลาส่วนตัวนอกเวลาราชการ ในการอ่านหรือค้นคว้าเอกสารอ่านประกอบ เอกสารอื่นๆ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จในการศึกษา**

ฝึกปฏิบัติ หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ และ ประสบการณ์ของนายทหารนักเรียน ด้านการกีฬา การฝึกยุทธกีฬา และการฝึกพร้อม การฝึกทำใจทย์แบบฝึกหัด หรือการแก้ปัญหารายบุคคล นอกจากนี้ยังหมายรวมถึง การดูกิจการและศึกษาภูมิประเทศด้วย

๕. ความสัมพันธ์กับหมวดวิชาอื่น

การศึกษาอบรมในหมวดวิชาความมั่นคงแห่งชาตินี้มีความสำคัญคือ เป็นการศึกษากลุ่มชุดวิชาพื้นฐานที่จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์กับการศึกษาในหมวดวิชาอื่นต่อไป

ตอนที่ ๑

การกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ

(๗๕ ชั่วโมง)

๑. ความสำคัญ

การกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายความมั่นคงแห่งชาติคือการวางแผนในการพัฒนาและใช้ขีดความสามารถของชาติหรือกำลังอำนาจแห่งชาติที่มีอยู่ เพื่อนำไปใช้ปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์แห่งชาติด้านความมั่นคง ซึ่งหมายถึงการทำให้รัฐมีความอยู่รอดปลอดภัยจากภัยคุกคามต่างๆ ทั้งที่มาจากภายนอกประเทศและเกิดขึ้นภายในประเทศด้วยเหตุที่รัฐไม่ได้อยู่อย่างโดดเดี่ยวในสังคมโลกแต่อยู่ร่วมกับรัฐอื่นๆ และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันจนก่อให้เกิดระบบระหว่างประเทศ ดังนั้นการกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ จึงต้องตระหนักถึงสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศที่ส่งผลกระทบต่อ การกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายความมั่นคงของรัฐ ตลอดจนผลกระทบในทางกลับกันที่การกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายความมั่นคงของรัฐที่มีต่อความมั่นคงระหว่างประเทศ การที่จะตระหนักถึงสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศได้เป็นอย่างดีนั้น จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในพื้นฐานความมั่นคงและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นเบื้องต้นก่อน จากนั้นจึงจะสามารถกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายความมั่นคงแห่งชาติได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขต่างๆ อยู่เสมอ

ยุทธศาสตร์ (Strategy) และนโยบาย (Policy) มีความหมายที่ใกล้เคียงกันเป็นอย่างมาก กล่าวคือทั้งยุทธศาสตร์และนโยบายต่างก็แสดงถึงหนทาง (ways) ของการที่จะนำเครื่องมือ (means) ไปดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ (ends) ด้วยกันทั้งสิ้น และยังสามารถนำไปใช้ได้หลายวงการและหลายระดับตั้งแต่ระดับชาติไปจนถึงระดับกระทรวง ทบวง กรม กอง หรือองค์กรภาครัฐและเอกชน ซึ่งบางองค์กรอาจเรียกยุทธศาสตร์ว่ากลยุทธ์ก็ได้ ดังนั้นการทำความเข้าใจในยุทธศาสตร์และนโยบายให้ชัดเจนจึงมีความสำคัญและไม่ก่อให้เกิดความสับสนต่อการนำไปใช้ โดยยุทธศาสตร์นั้นมีที่มาจากการวางแผนในวงการทหารเพื่อใช้กำลังรบที่มีอยู่ในการเอาชนะข้าศึก เมื่อขยายไปสู่การวางแผนในระดับชาติเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ ก็กลายเป็นยุทธศาสตร์ชาติ ส่วนนโยบายนั้นมีที่มาจากหน้าที่ผู้บริหารกำหนดทิศทางการปฏิบัติให้กับผู้ปฏิบัติ เมื่อใช้กับผู้บริหารประเทศหรือรัฐบาลจึงกลายเป็นนโยบายแห่งชาติ และเมื่อเป็นนโยบายแห่งชาติที่เกี่ยวกับความมั่นคงจึงเรียกว่านโยบายความมั่นคงแห่งชาติในที่สุด ข้อสังเกตที่สำคัญก็คือ ยุทธศาสตร์นั้นไม่ควรใช้กับการวางแผนในหน่วยงานระดับล่างซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติ แต่ควรจะเรียกว่ากลยุทธ์หรือยุทธวิธี ส่วนนโยบายนั้นก็ไม่ควรใช้กับผู้บริหารหน่วยงานในระดับล่างซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติ เพราะผู้บริหารหน่วยงานในระดับล่างย่อมถือว่าเป็นผู้ปฏิบัติด้วยเช่นกัน มิฉะนั้นจะทำให้เหลือผู้ปฏิบัติจริงๆ เป็นเพียงเจ้าหน้าที่หน่วยงานในระดับล่างเพียงไม่กี่คนเท่านั้น ในบางประเทศเช่นสหรัฐอเมริกา มีการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และมีนโยบายแห่งชาติที่เป็นลายลักษณ์อักษร

ซึ่งรัฐบาลกำหนดขึ้นเพื่อแถลงต่อรัฐสภาก่อนปฏิบัติหน้าที่ด้วย แต่บางประเทศเช่น ประเทศไทย ไม่มีการกำหนด ยุทธศาสตร์ชาติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ทำให้แผนและนโยบายที่จัดทำขึ้นโดยหน่วยงานที่สำคัญทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ ได้แก่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายความมั่นคงแห่งชาติถือว่าเป็น ยุทธศาสตร์ชาติได้เพราะเป็นแผนและนโยบายของประเทศที่มีความต่อเนื่องยาวนาน ซึ่งรัฐบาลทุกสมัยได้ดำเนิน ตามและแก้ไขปรับปรุงให้สอดคล้องกับนโยบายการบริหารประเทศของตนที่แถลงต่อรัฐสภา หรือสาธารณชน

๒. ความมุ่งหมาย

เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในการสร้างความมั่นคงแห่งชาติให้เกิดขึ้นจากกำลังอำนาจแห่งชาติที่มีอยู่ รวมทั้งมีความเข้าใจในกระบวนการกำหนดยุทธศาสตร์ โดยอาศัยกรอบแนวคิดที่มีความหลากหลาย ตลอดจนการ ดำเนินยุทธศาสตร์ทะเลเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล จนสามารถนำไปใช้กำหนดยุทธศาสตร์ทาง เรือและโครงสร้างกำลังรบทางเรือ เพื่อให้เกิดความมั่นคงทางทะเล โดยมีความสอดคล้องเป็นไปในแนวทาง เดียวกันกับยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ทะเล และยุทธศาสตร์ทหาร ซึ่งเป็นกรอบที่ใหญ่กว่าได้ในตอนวิชาที่ ๒ ซึ่งเป็นตอนวิชาที่ว่าด้วยการประเมินโครงสร้างกำลังทางเรือ

๓. ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาในต่อนวิชานี้ใช้เวลาในการศึกษา ๓๕ ชั่วโมง โดยแบ่งเป็น ๓ ชุดวิชา คือ

๓.๑ ชุดวิชา ความมั่นคงแห่งชาติ	๒๔ ชั่วโมง
๓.๒ ชุดวิชา หลักยุทธศาสตร์	๑๘ ชั่วโมง
๓.๒ ชุดวิชา ยุทธศาสตร์ทะเล	๓๓ ชั่วโมง

๔. คำแนะนำ

การศึกษาในต่อนวิชานี้ ดำเนินการด้วยวิธีต่างๆ ดังนี้

- ๔.๑ อ่านเอกสารที่ทางโรงเรียนมอบให้ก่อนการบรรยาย
- ๔.๒ ฟังการบรรยายและซักถามปัญหา
- ๔.๓ ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแนะนำให้อ่าน เพื่อให้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเชิงวิเคราะห์ สำหรับการอภิปรายในห้องเรียน
- ๔.๔ แก้ปัญหารายบุคคล (ให้งานมอบรายบุคคล / สอบรายบุคคล)

ชุดวิชา ความมั่นคงแห่งชาติ

(๒๔ ชั่วโมง)

๑. ความสำคัญ

การศึกษาศูตวิชาความมั่นคงแห่งชาติเป็นการปูพื้นฐานเกี่ยวกับความมั่นคงในด้านนิยามและความหมายของความมั่นคง ปัจจัยที่กระทบและส่งผลต่อความมั่นคงแห่งชาติ พื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่อความมั่นคงของชาติรวมถึงวิธีการให้ได้มาซึ่งความมั่นคงโดยเฉพาะในด้านการระงับข้อขัดแย้งระหว่างรัฐ

๒. ความมุ่งหมาย

เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้นายทหารนักเรียนได้เข้าใจถึงความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งจะเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะนำไปสู่ความเข้าใจของโครงสร้างและการประเมินยุทธศาสตร์ชาติ การกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ ตลอดจนพื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ สถานการณ์ของโลกในปัจจุบัน และการระงับข้อขัดแย้งระหว่างรัฐ

๓. ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาศูตวิชานี้ ใช้ระยะเวลาการศึกษาทั้งสิ้น ๒๔ ชั่วโมง โดยมีหัวข้อวิชาที่จะศึกษาประกอบด้วย

หมายเลขประจำหัวข้อวิชา	หัวข้อวิชา
๓๑๐๑๐๑๐๑๐๑	พื้นฐานความมั่นคง
๓๑๐๑๐๑๐๑๐๑๒	พื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
๓๑๐๑๐๑๐๑๐๑๓	โลกาภิวัตน์กับสถานะแวดล้อมความมั่นคงระหว่างประเทศ
๓๑๐๑๐๑๐๑๐๑๔	การระงับข้อขัดแย้งระหว่างรัฐ
๓๑๐๑๐๑๐๑๐๑๕	แก้ปัญหาเป็นคณะ ชุดวิชาความมั่นคงแห่งชาติ

หัวข้อวิชา พื้นฐานความมั่นคง

๑. ความสำคัญ

การศึกษาวิชาความมั่นคงมีความสัมพันธ์กับการศึกษาวิชายุทธศาสตร์อย่างไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เนื่องจากความมั่นคงเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญของการดำเนินยุทธศาสตร์หากพิจารณาความมั่นคงในระดับรัฐซึ่งเรียกว่าความมั่นคงของรัฐหรือความมั่นคงแห่งชาติ (National Security) แล้วย่อมเห็นได้ชัดเจนว่าความมั่นคงแห่งชาติเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญของการดำเนินยุทธศาสตร์ชาติด้วยกำลังอำนาจแห่งชาติทั้งปวงที่มีอยู่ นอกจากนี้แล้วยังสามารถพิจารณาได้ว่าความมั่นคงแห่งชาติมีความหมายที่ครอบคลุมถึงยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ทหาร และการทำสงคราม เพราะความสำเร็จจากการดำเนินการดังกล่าว ย่อมทำให้รัฐปราศจากการคุกคามจากภัยคุกคามทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นภัยคุกคามทางด้านการเมือง การทหาร เศรษฐกิจ หรือสังคม ซึ่งหมายถึงการทำให้รัฐมีความมั่นคงในทุกด้าน ดังนั้นการศึกษาหัวข้อวิชาพื้นฐานความมั่นคงจึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการศึกษาหัวข้ออื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ทะเล ยุทธศาสตร์ทหาร และยุทธศาสตร์ทางเรือต่อไป

๒. ความมุ่งหมาย

๒.๑ เพื่อให้ทราบถึงความหมายของความมั่นคงแห่งชาติการพิจารณาภัยคุกคามความมั่นคงแห่งชาติ ตลอดจนแนวความคิดที่ใช้ในการจำแนกความมั่นคงแห่งชาติ

๒.๒ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในมุมมองด้านความมั่นคงแห่งชาติในระบบระหว่างประเทศที่สำคัญ ซึ่งมีผลกระทบต่อการกำหนดและดำเนินนโยบายความมั่นคงแห่งชาติที่สามารถสร้างความขัดแย้งหรือความร่วมมือกับรัฐอื่นได้

๒.๓ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในการสร้างและรักษาความมั่นคงแห่งชาติในระบบระหว่างประเทศที่ไม่สร้างความขัดแย้งกับรัฐอื่น

๒.๔ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในความหมายของระเบียบโลก ตลอดจนแนวความคิดในการจัดระเบียบโลก ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

๒.๕ เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาหัวข้อวิชาต่างๆที่เหลือในหมวดวิชาความมั่นคงแห่งชาติต่อไป

๓. สาระสังเขปการศึกษา

การศึกษาในหัวข้อวิชาพื้นฐานความมั่นคง ประกอบด้วยการศึกษาให้ทราบถึงความหมายของความมั่นคงตามความรู้สึกของมนุษย์ ซึ่งหมายถึงความอยู่รอดปลอดภัยในชีวิต ครอบครัวและทรัพย์สินของมนุษย์ แล้วขยาย

ไปสู่ความมั่นคงของรัฐหรือความมั่นคงแห่งชาติ (National Security) ซึ่งหมายถึงการที่รัฐมีความอยู่รอดปลอดภัยจากภัยคุกคามต่างๆ โดยการพิจารณาภัยคุกคามนั้นสามารถพิจารณาได้จากความตั้งใจ (Intention) และขีดความสามารถ (Capability) ของรัฐอื่นที่จะคุกคามความอยู่รอดปลอดภัยของรัฐ หรือสามารถพิจารณาได้จากเป้าหมายของภัยคุกคาม รูปแบบของภัยคุกคาม และแหล่งกำเนิดของภัยคุกคามที่จะคุกคามความอยู่รอดปลอดภัยของรัฐ ซึ่งอาจเป็นภัยคุกคามที่มาจากองค์การเอกชนหรือจากธรรมชาติโดยไม่จำเป็นต้องเป็นภัยคุกคามจากรัฐอื่นก็ได้ การพิจารณาภัยคุกคามดังกล่าวนี้ทำให้สามารถกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ตอบโต้ภัยคุกคามความมั่นคงแห่งชาติได้อย่างเหมาะสม ทั้งการป้องกันภัยคุกคามและการกำจัดต้นเหตุของภัยคุกคาม เมื่อทราบถึงความหมายของความมั่นคงแห่งชาติอย่างชัดเจน แล้วก็สามารถจำแนกความมั่นคงแห่งชาติได้ตามกำลังอำนาจแห่งชาติที่ใช้ดำเนินยุทธศาสตร์สร้างความมั่นคงแห่งชาติอันได้แก่ ความมั่นคงแห่งชาติทางการเมือง ความมั่นคงแห่งชาติทางการทหาร ความมั่นคงแห่งชาติทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงแห่งชาติทางสังคมจิตวิทยา ตลอดจนความมั่นคงแห่งชาติทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ซึ่งในส่วนของที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากทะเลทั้งหมดก็เรียกว่า ความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล (Maritime Security) นอกเหนือจากนี้ยังสามารถจำแนกความมั่นคงแห่งชาติได้ตามมุมมองเกี่ยวกับภัยคุกคาม อันได้แก่ความมั่นคงแห่งชาติแบบดั้งเดิม (Traditional Security) ซึ่งเป็นมุมมองทางด้านการทหารและไม่เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมในปัจจุบัน รวมทั้งความมั่นคงแห่งชาติแบบใหม่ (Non Traditional Security) ซึ่งเป็นมุมมองทั้งทางด้านการเมือง การทหาร เศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา ตลอดจนวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ที่มีขอบเขตกว้างขวางและเหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน

จากนั้นจึงศึกษาเกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติในระบบระหว่างประเทศ (International System) ซึ่งเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจว่าระบบระหว่างประเทศคือระบบที่เกิดจากการอยู่ร่วมกันระหว่างตัวแสดง (Actors) ต่างๆ ในโลกการอยู่ร่วมกันได้ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในรูปของความร่วมมือและความขัดแย้ง ซึ่งตัวแสดงหลักในโลกคือ รัฐชาติ (Nation State) องค์การระหว่างประเทศ (International Organization) บริษัทข้ามชาติ (Multinational Cooperation) และองค์การที่ไม่ได้ดำเนินการโดยรัฐ (Non Governmental Organization) โดยรัฐชาติเป็นแนวความคิดที่เกิดจากสนธิสัญญาสันติภาพเวสต์ฟาเลีย (Peace of Westphalia Agreement) หลังจากยุคติงศคราม ๓๐ ปี ในยุโรป ระหว่างนครรัฐที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิกกับนครรัฐที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ใน ค.ศ. ๑๖๔๘ อันเป็นแนวความคิดที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดและดำเนินนโยบายความมั่นคงแห่งชาติเป็นอย่างดี สำหรับปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันของตัวแสดงที่เป็นรัฐในรูปของความร่วมมือและความขัดแย้งนั้นได้ส่งผลให้เกิดมุมมองด้านความมั่นคงในระบบระหว่างประเทศที่สำคัญ ๒ มุมมองคือ มุมมองแบบสังคมนิยม (Realism) ซึ่งให้ความสำคัญมากที่สุดต่อความเป็นรัฐ (Statism) ความอยู่รอดของรัฐ (Survival) และการช่วยเหลือตนเอง (Self - Help) ของรัฐ ส่วนอีกมุมมองหนึ่งคือ มุมมองแบบเสรีนิยม (Liberalism) ซึ่งให้ความสำคัญมากที่สุดต่อความมีเสรี (Liberty) ของประชาชนในรัฐและตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ (Non State Actor) ในลักษณะของความเป็นสากล ซึ่งมีลักษณะเสรี (Liberal Internationalism) อุดมคตินิยม

(Idealism) และความเป็นสถาบันซึ่งมีลักษณะเสรี (Liberal Institutionalism) นอกจากนี้ยังมีมุมมองทางด้าน เศรษฐศาสตร์การเมืองที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในระบบระหว่างประเทศอีก ๒ มุมมองคือ มุมมองแบบทุนนิยม (Capitalism) ซึ่งให้ความสำคัญมากที่สุดต่อการสะสมทุนและการลงทุนโดยเอกชน โดยปราศจากการแทรกแซงของรัฐ และมุมมองแบบคอมมิวนิสต์หรือมาร์กซิสต์ (Marxism) ซึ่งให้ความสำคัญมากที่สุดต่อการวางแผนและการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจโดยรัฐ โดยปราศจากชนชั้นนายทุน การสร้างความมั่นคงแห่งชาติด้วยมุมมองทั้งหลายเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติของรัฐอื่นซึ่งอยู่ร่วมกันในระบบระหว่างประเทศกล่าวคือ พวกที่มีมุมมองแบบสังคมนิยมจะมุ่งเน้นการเสริมสร้างความมั่นคงให้รัฐมากเกินไปจนทำให้รัฐอื่นรู้สึกไม่มั่นคง อันเป็นเหตุการณ์ที่เป็นกับดักแห่งความมั่นคง (Security Dilemma) ได้แก่การแข่งขันกันสะสมอาวุธและกำลังอำนาจทางทหารเพื่อสร้างดุลแห่งอำนาจ (Balance of Power) ระหว่างกัน ส่วนพวกที่มีมุมมองแบบเสรีนิยม ย่อมมุ่งเน้นความมีเสรีมากเกินไปจนอาจละเมิดอำนาจอธิปไตยของรัฐอื่น ได้แก่การเปิดการค้าเสรีกับรัฐอื่นโดยไม่เคารพกฎเกณฑ์ที่เป็นธรรมเพื่อหวังผลประโยชน์ของตนเป็นต้น ซึ่งทั้งสองมุมมองอาจนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างรัฐได้ทั้งสิ้น อย่างไรก็ตามในเวลาต่อมาทั้งพวกที่มีมุมมองแบบสังคมนิยมและพวกที่มีมุมมองแบบเสรีนิยมได้มีการยอมรับ แนวความคิดของการสร้างประชาคมความมั่นคง (Security Community) ร่วมกันมากขึ้น ซึ่งอาจอยู่ในรูปของการรวมกลุ่มหรือการจัดตั้งองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศก็ได้ แต่พวกที่มีมุมมองแบบสังคมนิยมมองการสร้างประชาคมความมั่นคงว่าจะเป็นประโยชน์ก็ต่อเมื่อเป็นประชาคมความมั่นคงที่ถูกครอบงำ (Dominated) โดยรัฐมหาอำนาจ (Great Power) ในขณะที่พวกที่มีมุมมองแบบเสรีนิยมมองการสร้างประชาคมความมั่นคงว่าจะเป็นประโยชน์ก็ต่อเมื่อรัฐที่เป็นสมาชิกทุกรัฐมีสิทธิเท่าเทียมกันและไม่มีการครอบงำไปประชาคมความมั่นคง สำหรับรูปแบบของประชาคมความมั่นคงนั้น ได้แก่ความมั่นคงร่วมกัน (Collective Security) ซึ่งจำกัดอยู่ในกรอบของความมั่นคงทางทหารเท่านั้น ความมั่นคงระหว่างกันหรือความมั่นคงที่เกิดจากการควบคุมอาวุธทางรุก (Common Security) ความมั่นคงสมบูรณ์แบบ (Comprehensive Security) ซึ่งขยายขอบเขตจากความมั่นคงทางทหารไปสู่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ตลอดจนความมั่นคงแบบร่วมมือกัน (Cooperative Security) ซึ่งเป็นความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของรัฐจากการแข่งขันไปสู่ความร่วมมือระหว่างกันมากขึ้น การสร้างประชาคมความมั่นคงดังกล่าวนี้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดระเบียบให้เกิดขึ้นในโลกและส่งผลให้เกิดความมั่นคงขึ้นในโลก ซึ่งในทางปฏิบัติแล้ว เรียกระเบียบที่เกิดขึ้นดังกล่าวนี้ว่า ระเบียบโลก (World Order) อันมีความหมายถึงรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่าง ส่วนต่างๆ ในสังคมโลกที่ทำให้รัฐอยู่ร่วมกันในโลกได้อย่างสงบสุข การจัดระเบียบโลกนั้นพวกที่มีมุมมองแบบสังคมนิยม มองว่าควรกระทำโดยตัวแสดงที่เป็นรัฐมหาอำนาจ ซึ่งทำให้เกิดระบบขั้วอำนาจทั้งแบบขั้วเดียว แบบสองขั้ว หรือแบบหลายขั้ว ขึ้นอยู่กับจำนวนรัฐมหาอำนาจที่ตั้งตนเป็นขั้วอำนาจ หรืออาจเกิดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่างๆ ในลักษณะที่มีรัฐมหาอำนาจเป็นรัฐศูนย์กลาง (The Center) ส่วนรัฐอื่นๆ เป็นรัฐชายขอบหรือรัฐบริวาร (The Periphery) ซึ่งผลที่ได้คือระเบียบโลกที่เกิดจากการสร้างขึ้นของรัฐมหาอำนาจ (Imposed Order) ในขณะที่พวกที่มีมุมมองแบบเสรีนิยมมองว่า การจัดระเบียบโลกควรกระทำโดยตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ (Non State Actor) ซึ่งผลที่ได้คือระเบียบโลกในอุดมคติ

(Idealistic World Order) ที่ไม่มีระบบขั้วอำนาจหรือไม่มีรัฐศูนย์กลาง แต่มีองค์การระหว่างประเทศซึ่งมีอำนาจเหนือทุกรัฐอย่างแท้จริงคอยกำกับดูแลพฤติกรรมของรัฐทุกรัฐเป็นศูนย์กลางแทน อย่างไรก็ตามระเบียบโลกที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันเป็นระเบียบโลกที่เกิดจากการสร้างขึ้นของรัฐมหาอำนาจทั้งสิ้น และสามารถกล่าวได้ว่า เป็นระเบียบโลกที่ใช้สร้างความมั่นคงอยู่จนถึงปัจจุบัน (Working World Order)

๔. วิธีดำเนินการศึกษา

๔.๑ การบรรยายในห้องเรียน ๓ ชั่วโมง

๕. ประเด็นคำถามสำคัญเกี่ยวกับเนื้อหาที่ศึกษา

๕.๑ ความมั่นคงแห่งชาติหมายถึงอะไร การพิจารณาภัยคุกคามความมั่นคงแห่งชาติควรพิจารณาจากอะไร

๕.๒ ความมั่นคงแห่งชาติสามารถจำแนกได้อย่างไร

๕.๓ มุมมองด้านความมั่นคงแห่งชาติในระบบระหว่างประเทศที่สำคัญมีกี่มุมมอง แต่ละมุมมองให้ความสำคัญต่ออะไรมากที่สุด

๕.๔ การสร้างและรักษาความมั่นคงแห่งชาติในระบบระหว่างประเทศที่ไม่สร้างความขัดแย้งกับรัฐอื่นควรกระทำอย่างไร

๕.๕ ระเบียบโลกคืออะไร มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงแห่งชาติอย่างไร การจัดระเบียบโลกควรกระทำอย่างไร

๖. เอกสารประกอบการศึกษา

๖.๑ นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๔๙) ของ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ

๖.๒ พื้นฐานความมั่นคงแห่งชาติและยุทธศาสตร์ชาติเอกสารประกอบการศึกษาหมวดวิชาความมั่นคงแห่งชาติ ของ นาวาเอก กิตติพงษ์ จันทรสมุทรณ์

๖.๓ ความมั่นคงและระเบียบโลกใหม่ บทความของ นาวาเอก วชิรพร วงศ์นครสว่าง ในนิตยสาร ๖๘ ความมั่นคงทางทะเล หน้า ๒๓ - ๔๘

๗. เอกสารอ่านประกอบเพิ่มเติม

๗.๑ วิชาการพัฒนาความมั่นคงแห่งชาติของ กรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด หน้า ๔๖ - ๙๕

๗.๒ วิชาวิทยาการทหาร ของกรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด หน้า ๒๘๗ - ๒๙๗

หัวข้อวิชา พื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

๑. ความสำคัญ

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (International Relations) เป็นความสัมพันธ์อันเกิดจากการดำรงอยู่ร่วมกันของรัฐต่างๆ ในโลก ซึ่งก่อให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นอาจอยู่ในรูปของความร่วมมือซึ่งต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน หรืออาจอยู่ในรูปของความขัดแย้งเมื่อขัดผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน โดยปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวได้ก่อให้เกิดระบบแห่งรัฐ (System of States) ที่เรียกว่าระบบระหว่างประเทศ (International System) ทำให้ไม่มีรัฐใดในโลกสามารถดำรงอยู่อย่างโดดเดี่ยวได้ตามลำพัง ดังนั้นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจึงสร้างความรู้ความเข้าใจในความเป็นไปของสถานการณ์ระหว่างประเทศหรือสภาวะแวดล้อมที่เกิดขึ้นในระบบระหว่างประเทศได้เป็นอย่างดี จนทำให้การกำหนดและดำเนินนโยบายของรัฐทั้งนโยบายความมั่นคงแห่งชาติและนโยบายต่างประเทศ รวมทั้งการกำหนดและดำเนินยุทธศาสตร์ในระดับต่างๆ ของรัฐ เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์จากสถานการณ์หรือสภาวะแวดล้อมในระบบระหว่างประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงไปได้ อย่างทันท่วงทีโดยไม่เสียเปรียบรัฐอื่น จนส่งผลให้รัฐดำรงอยู่ในระบบระหว่างประเทศได้อย่างมั่นคงและมีความเจริญรุ่งเรืองสืบไป

๒. ความมุ่งหมาย

- ๒.๑ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในความหมายของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและทฤษฎีที่ใช้อธิบายถึงพฤติกรรมของรัฐในเวทีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
- ๒.๒ เพื่อให้ทราบถึงตัวแสดงที่มีบทบาทสำคัญในเวทีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
- ๒.๓ เพื่อให้ทราบถึงประวัติความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
- ๒.๔ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลในการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและเครื่องมือที่ใช้ดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
- ๒.๕ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในปัจจุบัน ตลอดจนแนวโน้มของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในอนาคต

๓. สาระสังเขปการศึกษา

การศึกษาในหัวข้อวิชาพื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับหลักการ กระบวนการ

และลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งประกอบด้วยทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ตัวแสดงในเวทีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ประวัติความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่สำคัญ ปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลในการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เครื่องมือดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในปัจจุบัน ตลอดจน ปัญหา อุปสรรค และแนวโน้มของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในอนาคต

การศึกษาทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นการศึกษาเกี่ยวกับ ความหมายของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งหมายถึงการที่รัฐมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในรูปของความร่วมมือและความขัดแย้ง และทฤษฎีที่ใช้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 แนวทางคือ แนวทางดั้งเดิม อันได้แก่แนวทางลัทธินิยม (Realism) แนวทางเสรีนิยม (Liberalism) แนวทางเศรษฐศาสตร์และแนวทางภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics) ซึ่งในการศึกษาหลักสูตรนี้จะเน้นศึกษาแนวทางลัทธินิยมและแนวทางเสรีนิยมเป็นพิเศษ เนื่องจากเป็นแนวทางที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของรัฐตั้งแต่อดีตต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นแนวทางลัทธินิยมใหม่ (Neo Realism) และแนวทางเสรีนิยมใหม่ (Neo Liberalism) แล้วก็ตาม โดยแนวทางลัทธินิยมเป็นแนวทางที่คำนึงถึงรัฐ อำนาจอรัฐ และการกระทำที่มีเหตุผลของรัฐเป็นหลัก ในขณะที่แนวทางเสรีนิยมเป็นแนวทางที่คำนึงถึงปัจเจกชนและการสร้างปทัสถานร่วมกันบนพื้นฐานของเสรีภาพเป็นหลัก แนวทางต่อไปคือแนวทางระดับมหภาค อันได้แก่แนวทางระบบ แนวทางการสื่อสาร แนวทางการรวมกลุ่มประเทศ และแนวทางเชื่อมโยง ซึ่งจะเน้นศึกษาแนวทางการรวมกลุ่มประเทศเป็นพิเศษ เนื่องจากเป็นแนวทางที่กำลังเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน และแนวทางสุดท้ายคือแนวทางระดับตัวบุคคล อันได้แก่แนวทางการตัดสินใจ แนวทางจิตวิทยาและชีววิทยา รวมทั้งแนวทางสังคมวิทยา

การศึกษาตัวแสดงในเวทีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นการศึกษาเกี่ยวกับ ตัวแสดงที่มีบทบาทสำคัญในเวทีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งประกอบด้วย ตัวแสดงระดับรัฐและต่ำกว่าระดับรัฐ อันได้แก่รัฐชาติ บุคคล และกลุ่มบุคคล ตัวแสดงระดับภูมิภาค อันได้แก่องค์กรระดับภูมิภาคที่มีวัตถุประสงค์ทั่วไป และองค์การระดับภูมิภาคที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะ ตลอดจนตัวแสดงระดับโลกอันได้แก่องค์กรสากล และองค์การข้ามชาติต่างๆ

การศึกษาประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่สำคัญเป็นการศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญ ตั้งแต่สมัยนครรัฐ (City State) จนถึงการกำเนิดรัฐชาติ (Nation State) ในปี ค.ศ. ๑๖๔๘ จากนั้นเป็นการศึกษาประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญหลังจากการกำเนิดรัฐชาติจนถึงครั้งแรกของคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ได้แก่การประชุมแห่งเวียนนา (Congress of Vienna) ซึ่งสร้างความสมานฉันท์ในยุโรป ช่วงต่อมาคือการศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญ หลังจากครั้งแรกของคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ จนถึงสงครามโลกครั้งที่สอง จนถึงการศึกษาศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญหลังจากสงครามโลกครั้งที่สองจนถึงการยุติสงครามเย็น

การศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลในการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับ ส่วนประกอบ คุณลักษณะ ขีดความสามารถ พลังเครื่องมือ และสภาพแวดล้อมของตัวแสดงที่มีอิทธิพลต่อการ

ดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในด้านต่างๆ ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยเกี่ยวกับบุคคล อันได้แก่ลักษณะ
ธรรมชาติของมนุษย์คุณสมบัตินำ ค่านิยม ความเชื่อ ทศนคติและอุดมการณ์ ปัจจัยเกี่ยวกับรัฐ อันได้แก่
การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนปัจจัยเกี่ยวกับระบบระหว่างประเทศ อันได้แก่ภูมิรัฐศาสตร์ นโยบายของ
รัฐอื่น และโครงสร้างอำนาจในระบบระหว่างประเทศ

การศึกษาเครื่องมือดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นการศึกษาเกี่ยวกับ เครื่องมืออันเป็นกำลัง
อำนาจของรัฐ ที่สามารถไปใช้ในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งเพื่อป้องกัน หรือเพื่อบีบบังคับ หรือ
เพื่อโน้มน้าวชักจูง อันได้แก่เครื่องมือทางการทูต เครื่องมือทางเศรษฐกิจ เครื่องมือทางจิตวิทยา (เครื่องมือทาง
สารสนเทศ) และเครื่องมือทางการทหาร

การศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในปัจจุบันเป็นการศึกษาเกี่ยวกับ ความร่วมมือและความ
ขัดแย้งที่เกิดจากการพึ่งพาอาศัยระหว่างกัน (Interdependence) ความเชื่อมโยงระหว่างสังคมภายในกับสังคม
ภายนอก ความเชื่อมโยงระหว่าง การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม การแพร่กระจายของวัฒนธรรม ตลอดจนการ
เปิดเสรีและการปกป้องตนเองในท่ามกลางปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์

การศึกษา ปัญหา อุปสรรค และแนวโน้มของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในอนาคต เป็นการศึกษา
เกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างตะวันออกและตะวันตกซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะที่มีความขัดแย้งกันทาง
อุดมการณ์ ความสัมพันธ์ระหว่างเหนือและใต้ ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ระหว่างรัฐที่พัฒนาแล้วกับรัฐที่กำลังพัฒนา
บทบาทและอิทธิพลของตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐซึ่งสามารถมีอิทธิพลต่อรัฐ ตลอดจนความร่วมมือและความขัดแย้งที่เกิด
จากการจัดและรักษาระเบียบโลกโดยรัฐมหาอำนาจ และองค์การระหว่างประเทศ

๔. วิธีดำเนินการศึกษา

๔.๑ บรรยายในห้องเรียน ๓ ชั่วโมง

๕. ประเด็นคำถามสำคัญเกี่ยวกับเนื้อหาที่ศึกษา

๕.๑ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศคืออะไร ทฤษฎีที่ใช้อธิบายพฤติกรรมของรัฐในเวทีความสัมพันธ์ระหว่าง
ประเทศแบ่งออกได้กี่แนวทาง แต่ละแนวทางประกอบด้วยทฤษฎีหรือแนวทางอะไร

๕.๒ อะไรคือตัวแสดงที่มีบทบาทสำคัญในเวทีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

๕.๓ แนวความคิดเกี่ยวกับรัฐชาติเกิดขึ้นเมื่อใด และมีที่มาอย่างไร

๕.๔ การประชุมแห่งเวียนนาเกิดขึ้นเมื่อใด และสร้างความสมานฉันท์ในยุโรปได้อย่างไร

๕.๕ เหตุใดองค์การสหประชาชาติจึงมีประสิทธิภาพมากกว่าสันนิบาตชาติ

๕.๖ โลกคอมมิวนิสต์ล่มสลายเพราะเหตุใด

๕.๗ อะไรคือปัจจัยที่มีอิทธิพลในการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

๕.๘ อะไรคือเครื่องมือที่ใช้ดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

๕.๙ ลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในปัจจุบันเป็นอย่างไร และมีแนวโน้มอย่างไรในอนาคต

๖. เอกสารประกอบการศึกษา

- ๖.๑ พื้นฐานความมั่นคงแห่งชาติและยุทธศาสตร์ชาติ เอกสารประกอบการศึกษาหมวดวิชาความมั่นคงแห่งชาติ ของ นาวาเอก กิตติพงษ์ จันทรสมบูรณ์ หน้า ๑๖ - ๓๓
- ๖.๒ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ของผู้ช่วยศาสตราจารย์ชูเกียรติ พันธ์พรประสิทธิ์ ในเอกสารการสอนชุดวิชาหลักพื้นฐานทางรัฐศาสตร์ หน่วยที่ ๑๓ ของ สาขาวิชารัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

๗. เอกสารอ่านประกอบเพิ่มเติม

- ๗.๑ เอกสารการสอนชุดวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หน่วยที่ ๑ - ๗ ของสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- ๗.๒ เอกสารการสอนชุดวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หน่วยที่ ๘ - ๑๕ ของสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

หัวข้อวิชา โลกาภิวัตน์กับสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศ

๑. ความสำคัญ

โลกาภิวัตน์เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับระยะทางและเวลา ซึ่งตั้งอยู่บนความต่อเนื่องของความสัมพันธ์ทางสังคมและเศรษฐกิจ ตลอดจนเครือข่ายต่างๆ โดยด้านหนึ่งของความต่อเนื่องเกิดขึ้นในระดับท้องถิ่นหรือในระดับรัฐ ส่วนอีกด้านหนึ่งเกิดขึ้นในระดับภูมิภาคหรือระดับโลก นัยยะที่สำคัญที่สุดของแนวความคิดเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์คือ การขยายตัวของกิจกรรมต่างๆ ทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจข้ามพรมแดนของรัฐ จนทำให้การตัดสินใจและกิจกรรมต่างๆ ในภูมิภาคหนึ่งมีความสำคัญต่อปัจเจกบุคคลและชุมชนในภูมิภาคที่อยู่ห่างไกลออกไป และทำให้เส้นแบ่งระหว่างกิจกรรมภายในรัฐกับกิจกรรมระดับโลกเลือนลางไป การเชื่อมโยงระหว่างกันเช่นนี้เกิดจากการเคลื่อนย้ายของสิ่งของที่ถูกผลิตขึ้น คน สัญลักษณ์ทางภาษา ทางความคิด และทางวัฒนธรรม ตลอดจนข่าวสารข้ามระยะทางและเวลา ผ่านเครือข่ายอันเป็นแบบแผนของปฏิสัมพันธ์ระหว่าง กลุ่ม อีสระ ศูนย์รวมของกิจกรรม หรือศูนย์รวมแห่งอำนาจ ซึ่งปรากฏการณ์เชื่อมโยงดังกล่าวเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในระดับโลกทั้งทางกว้างทางลึก และทางความเร็ว อันทำให้สถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอันมาก และทำให้สิ่งที่สามารถเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของรัฐใช้เป็นช่องทางในการเคลื่อนย้ายข้าม พรมแดนของรัฐต่างๆ เข้าสู่รัฐที่ตกเป็นเป้าหมาย ดังนั้นการมีความรู้ความเข้าใจในโลกาภิวัตน์กับสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศอย่างถ่องแท้ ย่อมทำให้สามารถกำหนดนโยบายความมั่นคงแห่งชาติและดำเนินยุทธศาสตร์เพื่อตอบโต้ภัยคุกคามและเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพโดยไม่สร้างความขัดแย้งกับรัฐอื่น

๒. ความมุ่งหมาย

๒.๑ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในความหมายของโลกาภิวัตน์จากคุณลักษณะที่สำคัญของปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์

๒.๒ เพื่อให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงของสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศจากปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์

๒.๓ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในผลกระทบของโลกาภิวัตน์ที่มีต่อความมั่นคงของรัฐทั้งในทางการเมือง การทหาร เศรษฐกิจ และสังคม

๒.๔ เพื่อให้ทราบถึงแนวความคิดด้านความมั่นคงแห่งชาติในระบบระหว่างประเทศที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

๓. สาละรังเขปการศึกษ

การศึกษในหัวข้อวิชาโลกาภิวัตน์กับสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศ เริ่มต้นจากการศึกษาให้เข้าใจในความหมายของโลกาภิวัตน์อย่างแท้จริงจากคุณลักษณะที่สำคัญของการเกิดปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นมิติทางความสัมพันธ์ระหว่างระยะทางกับเวลา (Spatio Temporal Dimensions) ๔ มิติได้แก่ความครอบคลุม (Extensivity) ของเครือข่ายระดับโลก ความเข้มข้น (Intensity) ของการเชื่อมโยงระดับโลก ความเร็ว (Velocity) ของการเคลื่อนย้ายระดับโลก และแนวโน้มของผลกระทบ (Impact Propensity) จากการศึกษาเชื่อมโยงระดับโลก โดยมีมิติที่อำนวยความสะดวกให้เกิดปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ซึ่งเป็นมิติทางองค์กร (Organizational Dimensions) ๔ มิติได้แก่โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) การทำให้เป็นสถาบัน (Institutionalization) การจัดแบ่งหน้าที่ตามลำดับชั้น (Stratification) และวิธีการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน (Modes of Interactions) ปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ได้ทำให้รัฐต่างๆ ต้องพึ่งพาอาศัยกัน (Interdependence) มากขึ้นเรื่อยๆ จนกลายเป็นการพึ่งพาซึ่งกันและกันอย่างซับซ้อน (Complex Interdependence) ในลักษณะที่หากตัดการพึ่งพาซึ่งกันและกันแล้ว จะทำให้รัฐมีความรู้สึกเดือดร้อน (Sensitivity) หรือทำให้รัฐมีความอ่อนแอ (Vulnerability) ปรากฏการณ์เช่นนี้จึงทำให้รัฐที่มีอารยธรรมหรือภูมิปัญญาที่มีความเข้มแข็งในทางใดทางหนึ่งมากกว่ารัฐอื่น ได้แก่อุดมการณ์ทางการเมือง เทคโนโลยีสินค้าและบริการ ตลอดจนวัฒนธรรม สามารถแพร่กระจายอารยธรรมหรือภูมิปัญญาที่เข้มแข็งของตนไปสู่ส่วนอื่นๆ ของโลกได้อย่างรวดเร็วและเป็นฝ่ายได้เปรียบจากปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ ในขณะที่รัฐที่มีอารยธรรมหรือภูมิปัญญาที่มีความอ่อนแอกว่าก็จะเป็นฝ่ายรับอารยธรรมนั้นและเป็นฝ่ายเสียเปรียบจากปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ จากนั้นจึงศึกษาให้ทราบถึงปัญหาของการนำทฤษฎีโลกาภิวัตน์ไปใช้อธิบายความมั่นคงแห่งชาติในระบบระหว่างประเทศ ซึ่งรัฐทั้งหลายยังคงยึดถือ ในแนวความคิดของรัฐชาติ (Nation State) หรือระบบเวสต์ฟาเลีย (Westphalia System) ที่ใช้กันมาตั้งแต่ ค.ศ. ๑๖๔๘ โดยยังคงให้ความสำคัญต่ออำนาจอธิปไตย (Sovereignty) ของรัฐที่ไม่อาจถูกแทรกแซงจากภายนอกได้ในขณะที่ปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์กลับทำให้ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในรัฐหนึ่งส่งผลกระทบต่อทั้งทางบวกและทางลบข้าม พรมแดนไปสู่รัฐอื่นๆ ทั่วโลก โดยที่รัฐเหล่านั้นไม่สามารถสกัดกั้นผลกระทบได้ทั้งที่มีอำนาจหน้าที่อย่างสมบูรณ์ภายในขอบเขตแห่งดินแดนของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบทางลบ ซึ่งสามารถเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของรัฐทั้งในทางการเมือง การทหาร เศรษฐกิจ และสังคมได้หากไม่สามารถควบคุมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับผลกระทบทางบวกนั้น ได้แก่การพัฒนาทางการเมือง เศรษฐกิจ การทหาร สังคม ตลอดจนวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและ สิ่งแวดล้อม ส่วนผลกระทบทางลบนั้น ได้แก่การขัดแย้งกันทางวัฒนธรรม (The Clash of Civilization) การก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติการแพร่กระจายอาวุธที่มีอำนาจการทำลายล้างสูง ตลอดจนการถูกครอบงำทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเช่นนี้จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศให้แตกต่างไปจากเดิมเป็นอันมาก และทำให้แนวความคิดในเรื่องความมั่นคงแห่งชาติมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงจากการยึดถือในรัฐชาติ (Nation State) หรือระบบเวสต์ฟาเลีย (Westphalia System) ไปสู่ระบบใหม่ที่ไม่ยึดถือใน

อธิปไตยของรัฐมากนัก และให้ความสำคัญต่อการมีปฏิสัมพันธ์ข้ามพรมแดนระหว่างรัฐและประชาชนของรัฐต่างๆ เพื่อร่วมมือกันแก้ไข ผลกระทบทางลบที่เกิดจากปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ รวมทั้งการส่งเสริมผลประโยชน์อันเกิดจากผลกระทบทางบวกที่เกิดจากโลกาภิวัตน์ร่วมกัน ผ่านทางองค์การระหว่างประเทศที่จัดตั้งโดยรัฐ (International Government Organization ; IGO) ซึ่งอาจเป็นองค์การสหประชาชาติหรือองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศอื่นๆ หรือผ่านทางองค์การเอกชนระหว่างประเทศ (Non Government Organization ; NGO) ซึ่งอาจเป็นบรรษัทข้ามชาติ (Multinational Cooperation ; MNC) หรือองค์การการกุศลต่างๆ โดยไม่ถือว่ารัฐถูกละเมิดอำนาจอธิปไตย ยกเว้นในกรณีที่ถูกรุกรานจากรัฐอื่น

๔. วิธีดำเนินการศึกษา

๔.๑ การบรรยายในห้องเรียน ๓ ชั่วโมง

๕. ประเด็นคำถามสำคัญเกี่ยวกับเนื้อหาที่ศึกษา

๕.๑ โลกาภิวัตน์คืออะไร มีคุณลักษณะที่สำคัญอย่างไร

๕.๒ โลกาภิวัตน์ทำให้สถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

๕.๓ โลกาภิวัตน์มีผลกระทบต่อความมั่นคงของรัฐอย่างไร ใช้กรอบความคิดที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงแห่งชาติกรอบใดในการอธิบายเกี่ยวกับผลกระทบนั้น

๕.๔ โลกาภิวัตน์ทำให้แนวความคิดด้านความมั่นคงแห่งชาติในระบบระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ในอนาคตควรจะให้คำนิยามความมั่นคงแห่งชาติใหม่อย่างไร

๖. เอกสารประกอบการศึกษา

๖.๑ การสร้างกรอบการวิเคราะห์เพื่ออธิบายโลกาภิวัตน์ บทความของ นาวาเอก วชิรพร วงศ์นครสว่าง

๖.๒ ผลผลิตจากโลกาภิวัตน์ บทความของ นาวาเอก วชิรพร วงศ์นครสว่าง

๖.๓ โลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจกับอำนาจในการควบคุมเศรษฐกิจของรัฐ บทความของ นาวาเอก วชิรพร วงศ์นครสว่าง

๖.๔ รัฐชาติในท่ามกลางเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงกันทั่วโลก บทความของ นาวาเอก วชิรพร วงศ์นครสว่าง

๗. เอกสารอ่านประกอบเพิ่มเติม

๗.๑ Globalization and Maritime Power ของ Sam J. Tangredi หน้า ๒๖ - ๓๓

๗.๒ การเผชิญกับสงครามอสมมาตรในยุคโลกาภิวัตน์ บทความของ นาวาเอก วชิรพร วงศ์นครสว่าง ในนิตยสาร นิตยสาร ฉบับที่ ๖๗ สงครามอสมมาตร หน้า ๒๖ - ๓๙

๗.๓ ปัญหาความมั่นคงทางทะเล : จากโลกาภิวัตน์สู่กำลังทางเรือที่เหมาะสม บทความของ นาวาเอก
วชิรพร วงศ์นครสว่าง ในนวิกาธิปไตยสาร ฉบับที่ ๖๘ ความมั่นคงทางทะเล หน้า ๖๔ - ๘๖

หัวข้อวิชา การระงับข้อขัดแย้งระหว่างรัฐ

๑. ความสำคัญ

ความขัดแย้งระหว่างรัฐเป็นปัญหาสำคัญที่รัฐต่างๆ ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เนื่องจากการดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อสร้างความมั่นคงและความมั่งคั่งของรัฐหนึ่ง มักส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์แห่งชาติของรัฐอื่นๆ ในทางใดทางหนึ่งเสมอหากเป็นผลกระทบในทางลบ เช่น ทำให้รัฐอื่นรู้สึกไม่มั่นคงหรือทำให้รัฐอื่นมีความรู้สึกที่ถูกเอารัดเอาเปรียบ หรือทำให้รัฐอื่นมีความรู้สึกเสื่อมเสียเกียรติภูมิในประชาคมระหว่างประเทศแล้ว ก็ย่อมทำให้รัฐเหล่านั้นรู้สึกไม่พอใจและเกิดความขัดแย้งระหว่างกันจนนำไปสู่การใช้กำลังทหารเข้าต่อสู้กันที่สุดในที่สุด หากความขัดแย้งขยายตัวมากขึ้นก็จะกลายเป็นสงคราม ซึ่งไม่เพียงแต่สร้างความเดือดร้อนให้แก่รัฐคู่กรณีเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจิตวิทยาต่อรัฐอื่นๆ ในบริเวณใกล้เคียงและส่วนที่เหลือของโลกจากปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์อีกด้วย ดังนั้นการระงับข้อขัดแย้งระหว่างรัฐด้วยวิธีการใดก็ตาม ย่อมทำให้ความขัดแย้งไม่ขยายตัวจนกลายเป็นสงครามและยังทำให้ความขัดแย้งลดระดับลงจนเกิดสันติภาพ อีกทั้งยังส่งผลต่อการดำรงอยู่ร่วมกันในโลกได้อย่างสงบสุขในที่สุด

๒. ความมุ่งหมาย

- ๒.๑ เพื่อให้ทราบถึงที่มาของความขัดแย้งระหว่างรัฐ และระดับของความขัดแย้งระหว่างรัฐ
- ๒.๒ เพื่อให้ทราบถึงตัวแสดงในเวทีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีความสามารถในการระงับข้อขัดแย้งระหว่างรัฐได้
- ๒.๓ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในวิธีการระงับข้อขัดแย้งระหว่างรัฐตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ และตามที่ได้ถือปฏิบัติกันโดยองค์การสหประชาชาติ
- ๒.๔ เพื่อให้ทราบถึงมาตรการที่เหมาะสมในการระงับข้อขัดแย้งระหว่างรัฐ หากไม่ได้รับความร่วมมือจากรัฐคู่กรณี
- ๒.๕ เพื่อให้เกิดแนวความคิดในการกำหนดและดำเนินยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงแห่งชาติทางทะเลได้โดยไม่สร้างความขัดแย้งกับรัฐอื่น หรือสามารถระงับข้อขัดแย้งกับรัฐอื่นได้อย่างสันติในกรณีที่เกิดความขัดแย้งกับรัฐอื่น

๓. สารสังเขปการศึกษา

การศึกษาในหัวข้อวิชาการระงับข้อขัดแย้งระหว่างรัฐ เริ่มต้นจากการศึกษาให้ทราบว่าที่มาของความ

ขัดแย้งระหว่างรัฐสามารถจัดแบ่งออกเป็นกลุ่มได้อย่างกว้างๆ ๕ กลุ่ม คือ ธรรมชาติของมนุษย์ (Human Nature) ซึ่งเต็มไปด้วยกิเลส ตัณหาและมักนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างกันอยู่เสมอ ข้อจำกัดในการรับรู้ของมนุษย์ (Perceptual Limitations) ซึ่งทำให้ผู้บริหารของรัฐไม่ยอมรับต่อการรับรู้และอุดมการณ์ที่แตกต่างกันของผู้บริหารของรัฐอื่นจนนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างรัฐ ความยากจนและความไม่เท่าเทียมกันในทางเศรษฐกิจ (Poverty and Disparities in Wealth) ซึ่งทำให้รัฐที่ยากจนหรือด้อยกว่าในทางเศรษฐกิจขาดเสถียรภาพและพยายามสร้างความขัดแย้งกับรัฐอื่นเพื่อกลบเกลื่อนปัญหาภายใน โครงสร้างภายในของรัฐ (Internal Structure of States) ซึ่งเชื่อกันว่ารัฐที่ไม่เป็นประชาธิปไตยยอมทำให้กระบวนการตัดสินใจในนโยบายต่างประเทศของรัฐขาดการถ่วงดุลและสร้างความขัดแย้งกับรัฐอื่นได้ง่าย ตลอดจนสิ่งที่เกิดขึ้นเองในระบบระหว่างประเทศ (The International System Itself) ซึ่งเป็นระบบอนาธิปไตยเพราะขาดอำนาจ ส่วนกลางที่แท้จริงในการจัดระเบียบโลก ให้เกิดสันติภาพ การขาดความสมดุลในระบบระหว่างประเทศหรือการขาดรัฐมหาอำนาจที่คอยคุมดูแลรัฐต่างๆ ในระบบระหว่างประเทศ จะทำให้โลกไร้ระเบียบและเกิดความขัดแย้งระหว่างรัฐต่างๆ ได้ง่าย จากนั้นจึงศึกษาให้เข้าใจถึงระดับของความขัดแย้งระหว่างรัฐ ซึ่งอาจเริ่มต้นจากการแข่งขัน (Competition) ระหว่างรัฐโดยยังไม่มีภารกิจกันหรือขัดขวางรัฐคู่แข่งกันด้วยตนเอง แต่เมื่อรัฐคู่แข่งหนึ่งพยายามที่จะเอาชนะ ด้วยการทำลายล้าง ขัดขวางรัฐคู่แข่งอีกฝ่ายหนึ่ง การแข่งขันก็จะกลายเป็นความขัดแย้ง นอกจากนี้ระดับของความขัดแย้งระหว่างรัฐอาจเริ่มต้นจากความตึงเครียด (Tension) ระหว่างรัฐ อันเป็นสภาวะที่เกิดจากความรู้สึกและทัศนคติของความ เป็นศัตรูการมีความกลัวและความหวาดระแวงสงสัยที่มีต่อรัฐอื่น แล้วขยายตัวไปสู่ความขัดแย้งระดับต่ำ (Low Intensity Conflict) จากการใช้กำลังทหารขนาดเล็กเข้าแก้ไข้ปัญหา เมื่อความขัดแย้งระดับต่ำขยายตัวมากขึ้น ก็ จะกลายเป็นความขัดแย้งระดับสูง (High Intensity Conflict) หรือสงคราม (War) ในที่สุด

ในทางปฏิบัตินั้นการระงับข้อขัดแย้งระหว่างรัฐสามารถกระทำได้ด้วยการแทรกแซงของรัฐมหาอำนาจ หรือองค์การระหว่างประเทศที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นและเป็นที่ยอมรับของรัฐโดยทั่วไป ได้แก่ องค์การสหประชาชาติ ในกรณีที่เป็นการขัดแย้งระหว่างรัฐมหาอำนาจด้วยกันและไม่สามารถใช้วิธีการดังกล่าวระงับข้อขัดแย้งได้แล้ว การทำสงครามระหว่างกันจนมีผลแพ้ชนะอย่างเด็ดขาด ได้กลายเป็นวิธีการระงับข้อขัดแย้งที่ดีที่สุดตามหลัก กฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นที่ยอมรับของรัฐโดยทั่วไปนั้น มีวิธีการระงับข้อขัดแย้งโดยสันติวิธี ๕ วิธีคือ การ ดำเนินการทางการทูต ซึ่งเป็นการดำเนินการภายใต้บรรทัดฐานระหว่างประเทศที่ต้องอาศัยความตั้งใจจริงของรัฐ คู่กรณีในการยินยอมติดต่อกันโดยไม่ตั้งเงื่อนไขที่ยอมรับได้ยาก การจัดการเจรจา ซึ่งเป็นการดำเนินการโดยรัฐที่ ไม่ได้เป็นคู่กรณีแต่จะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องในการเจรจาหรือช่วยหาข้อยุติของความขัดแย้ง การไกล่เกลี่ย ซึ่งมี ลักษณะคล้ายการเจรจาแต่รัฐที่ไม่ได้เป็นคู่กรณีเข้าไปมีบทบาทในการเจรจาจจนสามารถประนีประนอมกันได้ การ พิจารณาโดยอนุญาโตตุลาการ ซึ่งเป็นการตั้งบุคคลกลุ่มหนึ่งที่เรียกว่า คณะอนุญาโตตุลาการ โดยความยินยอม ของรัฐคู่กรณีในการทำหน้าที่เป็นคนกลางที่นำกฎหมายระหว่างประเทศมาใช้พิจารณาประกอบกับข้อเท็จจริงของ ความขัดแย้งและหาข้อยุติสุดท้ายเพื่อระงับความขัดแย้ง และการตัดสินของศาล ซึ่งเป็นการยินยอมของรัฐคู่กรณี ให้ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศหรือศาลโลกทำหน้าที่ตัดสินความขัดแย้งและเคารพในผลการตัดสินนั้น อย่างไรก็ตาม

ตามวิธีการระงับข้อขัดแย้งระหว่างรัฐที่องค์การสหประชาชาติถือปฏิบัติมีดังนี้คือ การร้องขอ ซึ่งคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติจะร้องขอไปยังผู้นำของรัฐคู่กรณีให้ระงับการกระทำใดๆ อันไม่สมควรที่จะนำไปสู่การขยายความขัดแย้ง และให้ใช้ความพยายามที่จะคงสถานการณ์ที่มีอยู่ไม่ให้เลวร้ายลง รวมทั้งให้รัฐคู่กรณีรายงานความเป็นไปและความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ในระหว่างการหาทางหยุดยิงหรือเปิดการเจรจาต่อกัน การให้ความช่วยเหลือในการเจรจาทางการทูต ซึ่งคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติหรือสมัชชาใหญ่แห่งองค์การสหประชาชาติจะเปิดโอกาสให้รัฐคู่กรณีได้มีโอกาสเสนอปัญหาทั้งโดยลายลักษณ์อักษรและทางวาจา เพื่อให้มีช่องทางพบปะเจรจากันอย่างไม่เป็นทางการ การไกล่เกลี่ย ซึ่งคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติจะแต่งตั้งบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือคณะกรรมการผู้ได้รับความเห็นชอบจากรัฐคู่พิพาท การสอบสวนข้อเท็จจริง ซึ่งคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติจะจัดตั้งคณะกรรมการไต่สวนขึ้นมา อันทำให้มีโอกาสติดต่อกับรัฐคู่กรณีอยู่ตลอดเวลาจนสามารถทราบความเคลื่อนไหวของความขัดแย้งและหาทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้ ตลอดจนการลงมติซึ่งคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติจะให้ความเห็นชอบต่อการใช้มาตรการที่เหมาะสมในการระงับข้อขัดแย้งระหว่างรัฐ หากมติขององค์การสหประชาชาติไม่ได้รับความร่วมมือจากรัฐคู่กรณีก็อาจใช้มาตรการบังคับโดยไม่ใช้กำลังทหาร ได้แก่ การคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ การตัดการคมนาคมทางบก ทางทะเล และทางอากาศ รวมทั้งการตัดความสัมพันธ์ทางการทูต หรืออาจใช้มาตรการบังคับโดยใช้กำลังทหารเข้าแทรกแซงเพื่อให้เกิดสันติภาพต่อไป การใช้มาตรการทางทหารเข้าแทรกแซงเพื่อให้เกิดสันติภาพนี้ได้รับคำนิยามจากองค์การสหประชาชาติว่า เป็นการปฏิบัติการเพื่อสันติภาพ (Peace Operations) อันประกอบด้วย การทูตเชิงป้องกัน (Preventive Diplomacy) การทำให้เกิดสันติภาพ (Peace Making) การรักษาสันติภาพ (Peace Keeping) การบังคับให้เกิดสันติภาพ (Peace Enforcing) และการสร้างสันติภาพภายหลังความขัดแย้ง (Post Conflict Peace Building) ซึ่งจะได้ศึกษาอย่างละเอียดต่อไปในหัวข้อวิชา การปฏิบัติการเพื่อสันติภาพ ชุดวิชาการปฏิบัติการทางทหารนอกเหนือจากสงคราม หมวดวิชาปฏิบัติการทางทหาร

๔. วิธีดำเนินการศึกษา

๔.๑ การบรรยายในห้องเรียน ๓ ชั่วโมง

๕. ประเด็นคำถามสำคัญเกี่ยวกับเนื้อหาที่ศึกษา

- ๕.๑ ความขัดแย้งระหว่างรัฐมีที่มาอย่างไร และขยายตัวไปสู่สงครามได้อย่างไร
- ๕.๒ ตัวแสดงใดในเวทีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีความสามารถในการระงับข้อขัดแย้งระหว่างรัฐ
- ๕.๓ อะไรคือวิธีการระงับข้อขัดแย้งระหว่างรัฐมหอำนาจที่ดีที่สุดที่ไม่สามารถประนีประนอมกันได้
- ๕.๔ วิธีการใดที่ใช้ระงับข้อขัดแย้งระหว่างรัฐตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ และตามที่ได้ถือปฏิบัติกันโดยองค์การสหประชาชาติ
- ๕.๕ มาตรการใดที่ใช้ในการระงับข้อขัดแย้งระหว่างรัฐ หากมติขององค์การสหประชาชาติไม่ได้รับความ

ร่วมมือจากรัฐคู่กรณี

๕.๖ หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นต้นมา ประเทศไทยได้ใช้วิธีการใดในการระงับข้อขัดแย้งกับประเทศเพื่อนบ้าน

๖. เอกสารประกอบการศึกษา

- ๖.๑ เอกสารการสอนชุดวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หน่วยที่ ๘ - ๑๕ ของ สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน้า ๖๔๐ - ๖๔๓
- ๖.๒ เอกสารการสอนชุดวิชาสังคมโลก หน่วยที่ ๘ - ๑๕ ของ สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน้า ๕๘๐ - ๖๐๙

๗. เอกสารอ่านประกอบเพิ่มเติม

- ๗.๑ ทำไมจึงร่วมมือ บทความของ นาวาเอก วชิรพร วงศ์นครสว่าง
- ๗.๒ Contemporary International Relations ของ Daniel S. Papp หน้า ๕๖๗ - ๕๘๓

หัวข้อวิชา แก้ปัญหาเป็นคณะ ชูวิชาความมั่นคงแห่งชาติ

๑. ความสำคัญ

การแก้ปัญหาเป็นคณะ ชูวิชาความมั่นคงแห่งชาติจะช่วยให้นทน. ทราบและเข้าใจถึงความสัมพันธ์กันของสภาวะด้านความมั่นคงต่างๆ และสามารถกำหนดปัญหา ภัยคุกคาม โอกาส ที่อาจจะเกิดขึ้นและกระทบต่อความมั่นคง และการจัดทำยุทธศาสตร์ซึ่งจะได้ศึกษาในชววิชาต่อไป

๒. ความมุ่งหมาย

เพื่อให้ทหารนักเรียนมีความสามารถที่จะแก้ปัญหาในด้านยุทธศาสตร์ตามบ่งการที่ รร.สช.ทร.ได้มอบให้ และเพื่อฝึกฝนให้รู้จักใช้ความคิดรวมทั้งระดมความคิดเห็นต่างๆ อันจะทำให้สามารถสภาวะการณ์ด้านความมั่นคงในระยะปานกลางจนถึงระยะยาวได้เป็นอย่างดี

๓. สาระสังเขปการศึกษา

รายละเอียดและบ่งการการแก้ปัญหาเป็นคณะชูวิชาความมั่นคงแห่งชาติเป็นไปตามที่อาจารย์ผู้สอนจะกำหนดให้ภายหลัง

๔. วิธีดำเนินการศึกษา

๔.๑ ค้นคว้า ๓ ชั่วโมง แบ่งกลุ่มอภิปราย ๖ ชั่วโมง แลกผลสัมมนา ๓ ชั่วโมง

๕. ประเด็นคำถามสำคัญเกี่ยวกับเนื้อหาที่ศึกษา

ตามบ่งการที่อาจารย์จะแจกจ่ายให้ภายหลัง

๖. เอกสารประกอบการศึกษา

เอกสารทั้งหมด ชูวิชาความมั่นคงแห่งชาติและเอกสารที่อาจารย์จะแจกจ่ายให้ภายหลัง

๗. เอกสารอ่านประกอบเพิ่มเติม

เอกสารที่อาจารย์จะแจกจ่ายให้ภายหลัง

ชุดวิชา หลักยุทธศาสตร์

(๑๘ ชั่วโมง)

๑. ความสำคัญ

การศึกษาหลักยุทธศาสตร์เป็นการศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของทฤษฎีโครงสร้างของการจัดทำยุทธศาสตร์ ตลอดจนแนวความคิดทางยุทธศาสตร์ต่างๆ เป็นการวางโครงสร้างการคิดทางยุทธศาสตร์ให้กับนายทหารนักเรียน และเป็นการปูพื้นฐานไปสู่การศึกษาเกี่ยวกับกำลังอำนาจแห่งชาติและยุทธศาสตร์ชาติในสาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการวิเคราะห์และกำหนดยุทธศาสตร์และกำลังรบให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติต่อไป

๒. ความมุ่งหมาย

เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้นายทหารนักเรียนได้เข้าใจถึงหลักยุทธศาสตร์ ทฤษฎีและวิวัฒนาการของยุทธศาสตร์ กรอบแนวคิดในการกำหนดยุทธศาสตร์ กำลังอำนาจแห่งชาติ และนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะนำไปสู่ความเข้าใจโครงสร้างและแนวความคิดทางยุทธศาสตร์โดยทั่วไป ตลอดจนสามารถนำความรู้ความเข้าใจไปวิเคราะห์การกำหนดยุทธศาสตร์และกำลังรบให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติต่อไป

๓. ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาชุดวิชานี้ ใช้ระยะเวลาการศึกษาทั้งสิ้น ๑๘ ชั่วโมง โดยมีหัวข้อวิชาที่จะศึกษาประกอบด้วย

หมายเลขประจำหัวข้อวิชา

๓๑๐๑๐๑๐๒๐๑

๓๑๐๑๐๑๐๒๐๒

๓๑๐๑๐๑๐๒๐๓

๓๑๐๑๐๑๐๒๐๔

๓๑๐๑๐๑๐๒๐๕

หัวข้อวิชา

ทฤษฎีและวิวัฒนาการของยุทธศาสตร์

กรอบแนวคิดในการกำหนดยุทธศาสตร์

กำลังอำนาจแห่งชาติ

นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ

แก้ปัญหาเป็นคณะ ชุดวิชาหลักยุทธศาสตร์

หัวข้อวิชา ทฤษฎีและวิวัฒนาการของยุทธศาสตร์

๑. ความสำคัญ

การศึกษาวิชายุทธศาสตร์เป็นการศึกษาที่ต่อเนื่องจากวิชาความมั่นคง เนื่องจากยุทธศาสตร์มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงอย่างไม่สามารถแยกออกจากกันได้ด้วยเหตุผลที่ว่ายุทธศาสตร์เป็นส่วนหนึ่งของความมั่นคงหรือเป็นส่วนที่นำไปสู่มาตรการในการปฏิบัติให้เกิดความมั่นคง ซึ่งกระทำโดยการพยายามวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอน และพยายามเปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อมที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอนนี้ให้เกิดความมั่นคงตามที่ต้องการให้ได้มากที่สุด ความพยายามทั้งหลายดังกล่าวได้มีมาตั้งแต่ยุคประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบันที่มีเงื่อนไขและสภาวะแวดล้อมที่แตกต่างกัน ซึ่งถือเป็นสิ่งท้าทายของมนุษยชาติที่จะศึกษามุมมองของตัวแสดง (Actor) แต่ละตัวในระบบสังคมหรือระบบระหว่างประเทศ เพื่อสร้างมุมมองใหม่จากการดัดแปลงปรับปรุง หรือแก้ไข มุมมองในอดีตจนสามารถสร้างความพยายามใหม่ที่เหมาะสมในการเปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อมให้เกิดผลประโยชน์ต่อมนุษยชาติตามที่ต้องการได้มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ด้านความมั่นคงหรือความมั่งคั่งก็ตาม ดังนั้นการศึกษาทฤษฎีและวิวัฒนาการของยุทธศาสตร์จึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการก่อให้เกิดแนวความคิดในการกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategy Formulation) และการดำเนินยุทธศาสตร์ (Strategy Implementation) ในระดับต่างๆ ซึ่งจะได้ศึกษาต่อไป

๒. ความมุ่งหมาย

๒.๑ เพื่อให้ทราบถึงที่มาของยุทธศาสตร์และวิวัฒนาการที่สำคัญของยุทธศาสตร์ซึ่งได้แตกออกเป็นสาขาต่างๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

๒.๒ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในแนวความคิดของนักยุทธศาสตร์ผู้มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในสังคมโลก

๒.๓ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างยุทธศาสตร์กับนโยบาย ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างยุทธศาสตร์ในระดับต่างๆ

๒.๔ เพื่อให้ทราบถึงวิวัฒนาการและแนวโน้มของยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติในอนาคต

๒.๕ เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาหัวข้อวิชาต่างๆที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงแห่งชาติตลอดจนยุทธศาสตร์และนโยบายต่อไป

๓. สารสังเขปการศึกษา

การศึกษาในหัวข้อวิชาทฤษฎีและวิวัฒนาการของยุทธศาสตร์ เริ่มต้นจากการศึกษาให้ทราบถึงที่มาของคำว่า ยุทธศาสตร์ (Strategy) ซึ่งมีต้นกำเนิดมาจากคำว่า Stratēgos ในภาษากรีกโบราณในยุคประชาธิปไตยของนครรัฐเอเธนส์ (Athenian Democracy) อันมีความหมายถึงผู้นำกองทัพ จากที่มาและความหมายของคำว่า ยุทธศาสตร์ดังกล่าวนี้จึงเห็นได้ชัดเจนว่า ยุทธศาสตร์มีวิวัฒนาการมาจากวงการทหารตั้งแต่สมัยกรีกโบราณเป็นต้นมา อันเป็นเวลาประมาณ ๕๐๐ ปีก่อน ค.ศ. ซึ่งในช่วงเวลาเดียวกันนั้นเองทางซีกโลกตะวันออกก็ได้มีนักการทหารผู้ถือกำเนิดในแคว้นฉินชื่อ ซุนวู ได้เขียนตำราพิชัยสงครามที่มีชื่อรู้จักกันทั่วไปว่า ศิลปะของสงคราม (The Art of War) โดยกล่าวถึงศิลปะในการทำสงครามเพื่อให้ได้รับชัยชนะไว้ ๑๓ บท คือ การวางแผนเบื้องต้นซึ่งต้องคำนึงถึงหลัก ๕ ประการคือ การปกครอง ดินฟ้าอากาศ ภูมิประเทศ แม่ทัพนายกอง และระเบียบวินัย การทำสงครามซึ่งต้องอาศัยแม่ทัพผู้เข้าใจหลักการทำสงคราม โดยต้องรู้วิธีการรบให้ได้รับชัยชนะอย่างรวดเร็ว ยุทธโบายเชิงรุกซึ่งต้องรู้เขารู้เราและเป็นฝ่ายริเริ่มโจมตีข้าศึก ลักษณะการทำสงครามซึ่งต้องรู้จักเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ และสร้างสถานการณ์มิให้ข้าศึกเอาชนะตนเองได้ก่อน อาณาภาพทางทหารซึ่งต้องรู้จักการพลิกแพลงในการรบและการคล้อยตามสถานการณ์ การลวงซึ่งต้องสร้างความสับสนและเป็นฝ่ายบงการข้าศึกเพื่อทำให้ข้าศึกกระจายกำลัง การประลองกำลังซึ่งต้องรู้จักการเดินทางลัด ตลอดจนการรวมกำลังและการกระจายกำลังตามเหตุการณ์ที่แปรเปลี่ยนไปความผันแปรซึ่งต้องอาศัยแม่ทัพที่มีความสุขุมรอบคอบ รู้จักผูกมิตรกับแคว้นที่เดินทัพผ่าน รู้จักการใช้ความผันแปรของภูมิประเทศให้เป็นประโยชน์ และรู้จักระวังป้องกันตนเองจากการโจมตีของข้าศึก การเดินทัพซึ่งต้องรู้จักการจัดวางกำลังพลในการเดินทัพ และหลักการวางกำลังรบในภูมิประเทศสำคัญ ลักษณะภูมิประเทศซึ่งประกอบด้วยพื้นที่ที่ไปมาสะดวกทั้งสองฝ่าย พื้นที่ที่เข้าง่ายออกยาก พื้นที่ที่รุกรบไม่สะดวกทั้งสองฝ่าย พื้นที่ที่เป็นช่องแคบ พื้นที่สำคัญอันตราย และพื้นที่ห่างไกล พื้นที่ที่กำลักษณะซึ่งประกอบด้วย พื้นที่ขวัญเสีย อันเกิดจากการรบในพื้นที่ของตนเอง พื้นที่หนึ่งง่ายอันเกิดจากการรบในพื้นที่ของข้าศึก พื้นที่แย่งชิง พื้นที่สะดวกอันเกิดจากฝ่ายตนเองและข้าศึกเข้าไปได้สะดวก พื้นที่แห่งมิตรไมตรีอันเกิดจากการยึดครองหรือควบคุมไว้แล้ว พื้นที่แห่งความเป็นความตาย พื้นที่ทุรวิบาก พื้นที่อ้อมค้อม และพื้นที่มรณะ การโจมตีด้วยไฟซึ่งประกอบด้วย การเผาทหารข้าศึก การเผากองเสบียงข้าศึก การเผาเรือเสบียงข้าศึก การเผาคลั้งแสงข้าศึก และการเผาทั้งคนและม้าของข้าศึก ตลอดจนการใช้จารชนซึ่งประกอบด้วย จารชนชาวพื้นเมืองอันเป็นคนพื้นเมืองที่อยู่ในดินแดนข้าศึก จารชนไส้ศึกอันเป็นขุนนาง ข้าราชการฝ่ายข้าศึก จารชนสองหน้าอันเป็นจารชนฝ่ายข้าศึกที่ถูกซื้อตัวไว้ทำงานให้ตนเอง จารชนที่ยอมพลีชีวะอันเป็นจารชนที่ได้รับคำสั่งไปทำงานในดินแดนข้าศึกโดยไม่หวังจะมีชีวิตรอดกลับมา และจารชนธรรมดาอันเป็นจารชนที่ส่งไปสืบข่าวข้าศึกแล้วกลับมารายงานได้ ต่อมาในทศวรรษที่ ๓๙๐ นักปราชญ์ชาวโรมันชื่อ ฟลาเวียส เวเกติอุส เรนาตุส (Flavius Vegetius Renatus) ได้เขียนหนังสือชื่อสถาบันทหารของชาวโรมัน (De Re Militari) โดยหนังสือเล่มที่ ๑ ได้กล่าวถึงการคัดเลือก การฝึก และวินัยของทหารเกณฑ์ซึ่งได้ให้คำเตือนใจที่มีชื่อเสียงไว้ว่า แม่ทัพผู้ตั้งสงบจงเตรียมรบให้พร้อมสรรพ (He, therefore, who aspires to peace should prepare for war) ส่วนหนังสือเล่มที่ ๒ ได้กล่าวถึงการจัดองค์กรและนายทหารในกองพลทหารราบ (Legion) การเลื่อนยศ รวมทั้งการจัดรูปกระบวนของกองพลทหารราบเข้าทำการรบ สำหรับหนังสือเล่มที่ ๓ ได้กล่าวถึง

สัดส่วนระหว่างยุทธวิธีและยุทธศาสตร์ แนวความคิดของเวเกเตอูลัสได้มีอิทธิพลต่อการทำสงครามในเวลาต่อมาถึง ๑,๐๐๐ ปี โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีอิทธิพลต่อการทำสงครามในยุคกลาง (Middle Age) เป็นอย่างมาก

ยุทธศาสตร์ยุคใหม่ (Modern Strategy) ได้เริ่มต้นในยุคที่มีการค้นพบดินปืนจนสามารถสร้างปืนเล็ก และปืนใหญ่เป็นอาวุธแทนการใช้ดาบและหอกของอัศวินแบบเดิม เมื่อ นิโคโล มาเคียเวลลี (Niccol. Machiavelli) ได้เขียนหนังสือซึ่งตีพิมพ์ใน ค.ศ.๑๕๒๐ ชื่อ เกี่ยวกับศิลปะของสงคราม (Dell'arte della guerra) โดยอธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างกิจการพลเรือนและกิจการทหาร ตลอดจนโครงสร้างของมหายุทธศาสตร์ (Grand Strategy) และยังได้เขียนหนังสือซึ่งตีพิมพ์ใน ค.ศ.๑๕๓๒ ชื่อ เจ้าผู้ครองนคร (The Prince) โดยกล่าวถึงกฎและวิธีการใหม่ๆ ในการทำให้ผู้ที่ขึ้นสู่อำนาจมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันมากกว่าผู้มีอำนาจคนอื่นๆ ได้แก่ การจัดองค์กรทางทหารแบบใหม่จากการระดมประชาชนซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของเหล่าขุนนางตามพื้นที่ต่างๆ เข้าเป็นทหารตามความจำเป็นไปสู่การสร้างกองทหารประจำการของรัฐที่มีความเป็นมืออาชีพ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงรูปแบบหรือกระบวนการของการทำสงคราม ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้ชาวอิตาลีปลดปล่อยตนเองจากการปกครองของพวกปาเลอีน อันเป็นเรื่องของยุทธศาสตร์ทหารที่อยู่ภายใต้ยุทธศาสตร์การเมือง

การศึกษายุทธศาสตร์ทหารได้กระทำกันอย่างจริงจังตั้งแต่รัชสมัยของพระเจ้าเฟรเดอริคมหาราชแห่งปรัสเซีย (ครองราชย์ระหว่าง ค.ศ.๑๗๔๐ - ค.ศ.๑๗๘๖) เป็นต้นมา ใน ค.ศ.๑๗๔๗ พระองค์ได้ทรงพระราชทานคำแนะนำทางการทหารให้แก่บรรดานายพลในกองทัพปรัสเซีย (The Instruction of Frederick The Great for His Generals, 1747) ซึ่งมีสาระเกี่ยวกับยุทธวิธีการรบทางบก โดยให้ความสำคัญต่อความเหนือกว่าของกำลังพล และการควบคุมกำลังพลจำนวนมากเข้าทำการรบเพื่อให้ได้ชัยชนะโดยไม่มีภาระหนักหน่วง ส่งผลให้ปรัสเซียซึ่งเดิมเป็นนครรัฐเล็กๆ สามารถขยายดินแดนได้กว้างขวางมากขึ้นจากชัยชนะในการทำสงครามเจ็ดปีของยุโรประหว่าง ค.ศ.๑๗๕๖ - ค.ศ.๑๗๖๓ ด้วยการ ใช้ยุทธศาสตร์ที่หลีกเลี่ยงความอ่อนล้า (Strategy of Exhaustion) เพื่อรักษาทรัพยากรที่จำกัดของปรัสเซีย ตลอดจนรักษาวิญญูและขวัญของทหารปรัสเซียไว้ กล่าวคือโจมตีทำการรบให้ได้ชัยชนะโดยเร็วที่สุดจากการเคลื่อนที่อย่างรวดเร็ว ณ ตำแหน่งที่เป็นจุดศูนย์กลางเมื่อเทียบกับข้าศึกที่อยู่โดยรอบไปตามเส้นแนวการยุทธ์เส้นในเพื่อรวมกำลังโจมตีข้าศึก ในทิศทางหนึ่งก่อนแล้วจึงเคลื่อนที่ไปโจมตีข้าศึกในทิศทางอื่นต่อไป หากไม่สามารถเอาชนะข้าศึกได้ก็รีงทัพข้าศึกไว้แล้ว รีบเจรจาประนีประนอมทางการทูต โดยให้ความสำคัญต่อการใช้ทหารม้า การใช้ปืนใหญ่อิงทำลายแถวหน้ากระดานของทหารราบข้าศึกเพื่อให้ทหารราบของตนเจาะทะลุขบวนแนวข้าศึกพร้อมกับการตีโอบทางปีก รวมทั้งการเลือกภูมิประเทศและฐานที่มั่นที่ได้เปรียบ ยุทธศาสตร์ดังกล่าวนี้ได้เป็นต้นแบบให้หันไปเลียน (ค.ศ.๑๗๖๙ - ค.ศ.๑๘๒๑) ใช้ดำเนินยุทธวิธีในการทำสงครามรวมทั้งเป็นต้นแบบของการทำสงครามสายฟ้าแลบ (Blitzkrieg) และยุทธศาสตร์การโจมตีโอบทางปีกของเยอรมันต่อมาในสงครามโลกครั้งที่ ๑ และ ๒ โดยนโปเลียนผู้ซึ่งมีความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระเจ้าเฟรเดอริคมหาราชแห่งปรัสเซียเป็นอย่างยิ่ง ได้ปรับปรุงรูปแบบการจัดกองทัพที่มีกำลังพลจำนวนมากขึ้นจากการพัฒนาของอาวุธปืนประจำกายเป็นกองพล (Divisions) และกองทัพหน่วย (Corps) พร้อมกับการจัดแบ่งปืนใหญ่ประจำการอยู่ในกองพล แต่ยังคงดำเนินยุทธวิธีเคลื่อนที่อย่างรวดเร็วแบบกองทัพปรัสเซียโดยอาศัยอำนาจการยิงที่มีความรุนแรง

เหนือกว่าเข้าทำลายข้าศึก ซึ่งเป็นการดำเนินยุทธศาสตร์การทำลายล้าง (Strategy of Annihilation) นอกจากนี้ นโปเลียนยังได้เขียนแนวความคิดหรือสูตรเกี่ยวกับการทำสงคราม (Military Maxims) ไว้ถึง ๑๑ ประการ ในเวลาต่อมา อังตวน อองรี โจมินี (Antoine Henri Jomini, ค.ศ.๑๗๗๙ - ค.ศ.๑๘๖๓) ชาวสวิสผู้ซึ่งเคยเป็นนายทหารฝ่ายเสนาธิการของนโปเลียนและได้ไปรับราชการในกองทัพรัสเซียในภายหลังได้เขียนหนังสือซึ่งตีพิมพ์ใน ค.ศ.๑๘๓๘ ชื่อ ศิลปะของสงคราม (The Art of War) โดยได้แบ่งออกเป็น ๖ ส่วนคือ ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบุรุษกับสงคราม ยุทธศาสตร์มหายุทธวิธีหรือยุทธวิธีขนาดใหญ่ (Grand Tactics) การส่งกำลังบำรุง การช่าง และยุทธวิธีขนาดรอง (Minor Tactics) ในความเข้าใจของโจมินีนั้น ยุทธศาสตร์คือศิลปะของการปฏิบัติการทางทหารที่ครอบคลุมเขตสงคราม (Theater of War) ทั้งหมด ในขณะที่ยุทธวิธีคือศิลปะของการรบ (Battle) ในสนามรบ (Battlefield) ในเวลาเดียวกันนี้ คาร์ล ฟอน เคลาเซวิทซ์ (Carl Von Clausewitz, ค.ศ.๑๗๘๐ - ค.ศ.๑๘๓๑) ผู้ซึ่งเคยเป็นนายทหารในกองทัพรัสเซียในช่วงเวลาที่ทำสงครามกับนโปเลียน ได้ศึกษาการทำสงครามของนโปเลียนและได้เขียนหนังสือซึ่งตีพิมพ์ใน ค.ศ.๑๗๙๙ ชื่อ เกี่ยวกับการสงคราม (On War หรือ Vom Kriege ในภาษาเยอรมัน) อันเป็นงานเขียนชิ้นเอกที่เน้นให้เห็นว่าสงครามเป็นเครื่องมือของนโยบายทางการเมือง นั่นคือยุทธศาสตร์ทหารต้องสอดคล้องกับนโยบายการเมือง และในเวลาใกล้เคียงกัน เฮลมุท ฟอน มอลท์เค (Helmut Von Moltke, ค.ศ.๑๘๐๐ - ค.ศ.๑๘๙๑) เสนาธิการสูงสุดของกองทัพรัสเซีย (Prussian Chief of General Staff) ก็ได้ให้ความสำคัญแก่ยุทธศาสตร์ในฐานะที่เป็นศาสตร์ (Science) มากกว่าเป็น ศิลปะ เขาได้แบ่งแยกยุทธการออกจากยุทธศาสตร์และยุทธวิธีอย่างชัดเจน โดยให้ความหมายของยุทธการว่าเป็นคำที่แสดง ความสัมพันธ์กับยุทธวิธีและยุทธศาสตร์ในเชิงจุดประสงค์มากกว่ากำลังรบกล่าวคือ ยุทธการเป็นการดำเนินการรบ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งที่กำหนดโดยยุทธศาสตร์ ดังนั้นเขาจึงให้ความสำคัญต่อการฝึกหัดศึกษาผู้นำทหารและ ยุทธศาสตร์การทำลายล้างโดยการโจมตีที่ปีก (Flanking Attack) ซึ่งในประการหลังนี้ได้มีอิทธิพลต่อ แนวความคิดของเสนาธิการสูงสุดของกองทัพรัสเซียในรุ่นต่อมาคือ อัลเฟรด ฟอน ชลีฟเฟิน (Alfred Von Schlieffen, ดำรงตำแหน่งระหว่าง ค.ศ.๑๘๙๑ - ค.ศ.๑๙๐๖) ผู้มีความเชื่อมั่นในสงครามแห่งการเคลื่อนที่ (War of Movement หรือ Bewegungskrieg ในภาษาเยอรมัน) อย่างแรงกล้า จนทำให้เขาวางแผนการโจมตีโอบทาง ปีกของข้าศึกอย่างรวดเร็วเพื่อรุกเข้าสู่จุดศูนย์กลางของข้าศึก แผนดังกล่าวนี้เรียกว่าแผนชลีฟเฟิน (Schlieffen Plan) ซึ่งได้รับการปรับปรุงในเวลาต่อมา จนทำให้เยอรมันสามารถรบเอาชนะฝรั่งเศสได้อย่างรวดเร็วในตอนต้น สงครามโลกครั้งที่ ๑ และสามารถยึดกรุงปารีสได้ในตอนต้นสงครามโลกครั้งที่ ๒

บทเรียนของการรบทางบกจากสงครามโลกครั้งที่ ๑ ได้ทำให้นายทหารอังกฤษ ๒ คนคือ จอห์น เพรเดอริค ชาร์ลส์ ฟูลเลอร์ (John Frederick Charles Fuller, ค.ศ.๑๘๗๘ - ค.ศ.๑๙๖๖) และ เบซิล เฮนรี ลิดเดล ฮาร์ท (Basil Henry Liddell Hart) กลายเป็นนักยุทธศาสตร์ทหารที่มีชื่อเสียง โดย ฟูลเลอร์มีความเห็นว่ารถถังเป็นยานรบชนิดเดียวที่มีคุณสมบัติในการโจมตีข้าศึกถึง ๓ ประการคือ การเคลื่อนที่ อำนาจการยิง และการป้องกันตนเอง ซึ่งการโจมตีข้าศึกนั้นต้องกระทำที่ศูนย์กลางการควบคุมและการบังคับบัญชาของข้าศึกก่อน จึงจะทำให้ข้าศึกเป็นอัมพาตและหมดกำลังใจในการสู้รบ (Paralyzing the Enemy's Will to Resist) ส่วน ลิดเดล

ฮาร์ท มีความเห็นว่าควรวางกองพลยานเกราะซึ่งประกอบด้วยรถถังและรถสายพานลำเลียงทหารราบในการบุกทะลุทะลวงเพื่อตัดเส้นทางการส่งกำลังบำรุงของข้าศึก (Enemy's Lines of Supplies) และโอบล้อม (Encircling) กำลังส่วนใหญ่ของข้าศึก ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์การเข้าโจมตีข้าศึกโดยอ้อม (Strategy of Indirect Approach) โดยต้องทำลายจุดอ่อนที่สุดของข้าศึก (Critical Vulnerabilities) ก่อนจึงจะสามารถเข้าทำลายจุดที่เข้มแข็งที่สุด (Critical Strength) ของข้าศึกได้สำหรับจุดอ่อนที่สุดของข้าศึกนั้น ลิดเดลฮาร์ท เรียกว่า ส้นเท้าของอาคิลลิส (Achilles Heels) อันมีที่มาจากสงครามแห่งเมืองทรอย ประมาณ ๑,๓๐๐ ปีก่อนคริสต์ศักราช กล่าวคืออาคิลลิส แม่ทัพที่แข็งแกร่งที่สุดของกรีกกลับถูกเจ้าชายปารีสแห่งเมืองทรอยสังหารได้จากการยิงธนูไปที่ส้นเท้าของอาคิลลิส ในช่วงเวลาที่เมืองทรอยถูกทหารกรีกใช้กลอุบายม้าไม้เข้ายึดและทำลายเมืองทรอยได้สำเร็จ

ในส่วนของยุทธศาสตร์ทะเลนั้น แม้ว่าการแสวงหาประโยชน์จากการใช้ทะเลทั้งด้านการค้าและการทำสงครามได้เกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานานนับตั้งแต่ยุคเรือกระเชียงเรือมาจนถึงยุคเรือใบและยุคเรือกลไฟ แต่การศึกษายุทธศาสตร์ทะเลกลับกระทำกันอย่างจริงจังเมื่อประมาณ ๒๐๐ ปีที่ผ่านมา เนื่องจากในอดีตก่อนหน้านั้นมีแต่เพียงผู้ที่จดบันทึกและศึกษาเกี่ยวกับยุทธวิธีการรบทางเรือซึ่งได้แก่ ฐูซิดิเดส (Thucydides, ๔๖๐ ปีก่อน ค.ศ. - ๔๐๔ ปีก่อน ค.ศ.) ผู้เคยเป็นผู้บัญชาการกองเรือของนครรัฐเอเธนส์ที่เมืองเซซอส (Thasos) แต่ถูกปลดออกจากตำแหน่งในภายหลังเพราะไม่สามารถป้องกันเมืองแอมฟีโพลิส (Amphipolis) ไว้ได้โดยฐูซิดิเดสได้เขียนหนังสือชื่อ ประวัติศาสตร์สงคราม เพโลพอนเนเซียน (History of the Peloponnesian War) ซึ่งได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ทะเลไว้บางส่วน ต่อมา อลอนโซ เด ชาเวส (Alonso de Chaves) ชาวสเปนได้เขียนหนังสือชื่อ กระจกส่องชาวเรือ (Seamen's Glass หรือ Espejo de Navagantes) ไว้เมื่อประมาณ ค.ศ. ๑๕๓๐ ซึ่งเป็นความพยายามที่จะสร้างรูปแบบและหลักยุทธวิธีในการรบทางเรือไว้ให้เป็นที่แน่นอน การศึกษายุทธศาสตร์ทะเลอย่างจริงจังซึ่งเริ่มต้นในศตวรรษที่ ๑๘ นั้น มีนักยุทธศาสตร์ทะเลที่ควรกล่าวถึงได้แก่พี่น้องตระกูลโคลอมบ์ (Colomb Brothers) คือ พลเรือโท ฟิลิป โคลอมบ์ (Vice Admiral Philip Colomb, เกิด ค.ศ. ๑๕๓๒) และ นาวาเอก เซอร์จอห์น โคลอมบ์ (Captain Sir John Colomb, เกิด ค.ศ. ๑๘๓๘) ผู้เป็นน้องชาย ซึ่งเน้นย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของการครองทะเล (Command of the Sea) ว่าเป็นสิ่งที่ดีที่สุดในการป้องกันรัฐอาณานิคมโพ้นทะเล และเส้นทางคมนาคมที่เชื่อมต่อระหว่างรัฐกับอาณานิคมโพ้นทะเลในเวลาเดียวกัน นาวาเอก อัลเฟรด เทเยอร์มาฮาน (Captain Alfred Thayer Mahan, ค.ศ. ๑๘๔๐ - ค.ศ. ๑๙๑๔) ชาวอเมริกันผู้ซึ่งได้รับอิทธิพลจากแนวความคิดของโฌมินีก็ได้เขียนหนังสือซึ่งตีพิมพ์ใน ค.ศ. ๑๘๙๐ ชื่อ อิทธิพลของสมุทธานุภาพที่มีต่อประวัติศาสตร์ (The Influence of Sea Power Upon History) อันเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับองค์ประกอบที่ทำให้รัฐเกิดสมุทธานุภาพ (Elements of Sea Power) และการเสริมสร้างสมุทธานุภาพของรัฐ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ดำเนินยุทธศาสตร์ทะเลได้อย่างมั่นคงและมั่งคั่ง โดยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของเรือรบขนาดใหญ่ที่มีอานุภาพสูงในการทำการรบขึ้นแตกหัก (Decisive Battle) เพื่อให้ได้มาซึ่งการครองทะเล (Command of the Sea) อย่างไรก็ดีตามกลุ่มนายทหารเรือหนุ่ม (Young School หรือ Jeune Ecole ในภาษาฝรั่งเศส) ของฝรั่งเศสก็ได้คัดค้านแนวความคิดเกี่ยวกับการใช้เรือรบขนาดใหญ่ของมาฮาน หลังจากที่พลเรือเอก

โอบ (Admiral Aube, ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงทหารเรือฝรั่งเศส ระหว่าง ค.ศ. ๑๘๘๖ - ค.ศ. ๑๘๘๗) ได้วางแผนสร้างเรือตอร์ปิโดซึ่งมีขนาดเล็กแต่มีความเร็วสูงเพื่อโจมตีท่าเรือ อู่เรือ และเรือขนาดใหญ่ที่จอดอยู่ในท่า ทำให้กลุ่มนายทหารเรือหนุ่มของฝรั่งเศสเหล่านี้เชื่อว่าการครองทะเลเล็กด้วยเรือรบขนาดใหญ่เป็นสิ่งที่ล้าสมัยและควรกระทำด้วยการใช้เรือตอร์ปิโดขนาดเล็กโจมตีเรือรบและเรือสินค้าที่มีขนาดใหญ่กว่าในบริเวณฐานทัพ ท่าเรือ และในบริเวณน่านน้ำที่ไม่ไกลจากฝั่ง ซึ่งจะได้ผลคุ้มค่ากว่า และยังสามารถต่อต้านการปิดอ่าว (Blockade) จากข้าศึกได้อีกด้วย นอกจากนี้เซอร์จูเลียน คอร์เบตต์ (Sir Julian Corbett, ค.ศ. ๑๘๕๔ - ค.ศ. ๑๙๒๒) ผู้เป็นนักกฎหมายชาวอังกฤษและได้รับอิทธิพลจากแนวความคิดของ เคลลาเชวิตส์ก็ได้เขียนหนังสือซึ่งตีพิมพ์ใน ค.ศ. ๑๙๑๑ ชื่อ บางหลักการของยุทธศาสตร์ทะเล (Some Principles of Maritime Strategy) อันเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวกับทฤษฎีสงครามทางเรือและการครองทะเล โดยชี้ให้เห็นว่าการครองทะเลเป็นสิ่งที่ไม่อาจกระทำได้อย่างสมบูรณ์อีกต่อไปเพราะจะไม่มีรัฐมหาอำนาจทางทะเลรัฐใดที่สามารถปลอดภัยจากการโจมตีทางทะเลของข้าศึกได้อย่างสมบูรณ์การครองทะเลจึงสามารถกระทำได้ในลักษณะของความเพียงพอต่อการใช้งาน (Working Sea Control) หรือในลักษณะของการช่วงชิงกับข้าศึก (Sea Control in Dispute) เท่านั้น ทำให้การครองทะเลเป็นเรื่องของการควบคุมเส้นทางคมนาคมทางทะเล (Control of Maritime Communications) ที่ใช้ในทางการค้าและทางทหาร เพื่อสนับสนุนกำลังทางบกและดำรงขีดความสามารถในการทำสงครามของตนเองไว้ ตลอดจนป้องกันไม่ให้ข้าศึกได้ใช้ทะเลเพื่อจุดประสงค์ดังกล่าว ดังนั้นกองเรือ (Fleets) จึงมีหน้าที่สำคัญ ๓ ประการคือ การสนับสนุนหรือขัดขวางการดำเนินการทางการทูต การป้องกันหรือทำลายการค้า และการสนับสนุนหรือขัดขวางการปฏิบัติการทางบก สำหรับนักยุทธศาสตร์ทะเลผู้มีชื่อเสียงในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ก็คือ พลเรือเอก เซอร์โก กอร์ชอฟ (Admiral Sergei Gorshkov) ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารเรือโซเวียตในระหว่าง ค.ศ. ๑๙๕๖ - ค.ศ. ๑๙๘๖ โดยแนวความคิดที่สำคัญของกอร์ชอฟในระดับยุทธศาสตร์ชาติคือ กำลังทางเรือเป็นเครื่องมือที่สามารถใช้ขยายนโยบายของรัฐในยามสงบได้ด้วยการแสดงแสนยานุภาพให้เป็นที่ประจักษ์ในดินแดนโพ้นทะเล การเดินทางและเยี่ยมเยียนเมืองท่าทั่วโลกด้วยเรือรบ รวมทั้งกิจกรรมการขนส่งที่มีประสิทธิภาพของเรือพาณิชย์เป็นวิธีการที่ให้ผลลัพธ์อย่างสูงในการแผ่ขยายและเพิ่มพูนอิทธิพลของรัฐ ส่วนแนวความคิดของกอร์ชอฟในระดับยุทธศาสตร์ทหารคือ การให้ความสำคัญต่อการสร้างกองเรือสมดุล (Balanced Fleet) อันเป็นกองเรือที่ประกอบด้วยเรือและอาวุธประจำเรือประเภทต่างๆ อย่างสมดุลและสามารถปฏิบัติงานจนบรรลุภารกิจที่ได้รับมอบอย่างสมบูรณ์ซึ่งให้ความสำคัญต่อปริมาณและคุณภาพของทั้งองค์บุคคลและองค์วัตถุอย่างเท่าเทียมกัน นอกจากนี้กอร์ชอฟยังมีแนวความคิดในระดับยุทธการ ยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการใช้เรือดำน้ำ (SSBN) เป็นฐานยิงขีปนาวุธนิวเคลียร์ทำลายศูนย์กลางแห่งอำนาจของข้าศึก (Enemy's Centers of Power) ที่อยู่บนฝั่ง และป้องกันการโจมตีจากอาวุธนิวเคลียร์ของข้าศึก ซึ่งจะทำให้บทบาทของกำลังทางเรือเปลี่ยนแปลงจากบทบาทรอง (Primary Role) เป็นบทบาทหลักที่มีความแตกหัก (Primary and Decisive Role) ในการป้องกันประเทศ

ในส่วนของยุทธศาสตร์ทางอากาศนั้นได้เริ่มต้นขึ้นหลังจากที่พี่น้องตระกูลไรท์สามารถประดิษฐ์อากาศยานได้สำเร็จ ใน ค.ศ. ๑๙๐๓ ต่อมาได้มีการนำอากาศยานไปประยุกต์ใช้ในกิจการทางทหารจนทำให้ลูอิโอบ ดูเอต์

(Giulio Douhet, ค.ศ. ๑๘๖๙ - ค.ศ. ๑๙๓๐) ผู้เป็นนายทหารบกอิตาลี เห็นความสำคัญของกำลังทางอากาศและเรียกร้องให้มีการจัดตั้งกองทัพอากาศแยกออกเป็นอิสระใน ค.ศ. ๑๙๐๙ หลังจากที่ได้รับการเลื่อนยศเป็นพลตรีในช่วงปลายสงครามโลกครั้งที่ ๑ และได้เห็นบทเรียนของการใช้กำลังทางอากาศในการทำสงครามแล้ว ดูเอตก็ได้อธิบายหนังสือซึ่งตีพิมพ์ใน ค.ศ. ๑๙๒๑ ชื่อ การครองอากาศ (The Command of the Air หรือ Il Dominio dell'Aria ในภาษาอิตาลี) ซึ่งเน้นย้ำให้เห็นความสำคัญของกำลังทางอากาศในการเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการรบขึ้นแตกหักในอนาคตด้วยการทิ้งระเบิดทำลายสนามบินและอากาศยานที่ใช้ในการทิ้งระเบิดของข้าศึก อุตสาหกรรมการบินของข้าศึก การติดต่อสื่อสารของข้าศึก ตลอดจนประชาชนของข้าศึก เพื่อทำลายขวัญและกำลังในการสู้รบของข้าศึก ดูเอตมีความเห็นว่าการใช้งานอากาศยานที่สังกัดอยู่ในกองทัพเรือและกองทัพบกเป็นการใช้ทรัพยากรทางอากาศที่สูญเปล่า และอากาศยานควรมีไว้เพื่อทิ้งระเบิด หรือคุ้มกันเครื่องบินทิ้งระเบิดเท่านั้น ในช่วงเวลาเดียวกันก็ได้มีนักยุทธศาสตร์ทางอากาศชาวอเมริกันคือ พลเอก วิลเลียม มิทเชล (General William Mitchell, ค.ศ. ๑๘๗๙ - ค.ศ. ๑๙๓๖) ได้เขียนหนังสือซึ่งตีพิมพ์ใน ค.ศ. ๑๙๒๕ ชื่อ การป้องกันทางอากาศ (Winged Defense) ซึ่งเน้นย้ำให้เห็นความสำคัญของการใช้กำลังทางอากาศทั้งบนบกและในทะเลในอนาคต เนื่องจากกำลังทางอากาศสามารถเข้าไปโจมตีจุดศูนย์กลางที่สำคัญในดินแดนของข้าศึกจนทำให้ข้าศึก ประสบความพ่ายแพ้ได้อย่างรวดเร็ว

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ ยุติลง ได้เกิดภาวะสงครามเย็นระหว่างอภิมหาอำนาจ ๒ ฝ่ายคือ สหรัฐอเมริกาและ พันธมิตรกับสหภาพโซเวียตและบริวาร ซึ่งนำไปสู่การดำเนินยุทธศาสตร์นิวเคลียร์ระหว่างกัน โดยสหรัฐฯได้กำหนดขีดความสามารถในการเป็นฝ่ายริเริ่มโจมตี (First Strike) ด้วยอาวุธนิวเคลียร์อย่างจำกัด ในขณะที่สหภาพโซเวียตได้กำหนดขีดความสามารถโจมตีโต้กลับ (Second Strike) ซึ่งในเวลาต่อมาแม้ว่าสงครามเย็นได้ยุติลงแล้วแต่ยุทธศาสตร์ก็ได้ถูกนำไปประยุกต์ใช้ในหลายวงการ ได้แก่ยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติ ยุทธศาสตร์การเมือง ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจ เป็นต้น จากวิวัฒนาการของยุทธศาสตร์ที่ได้กล่าวมาตั้งแต่ต้น จะทำให้เกิดการพัฒนาแนวความคิดเกี่ยวกับความหมายของยุทธศาสตร์ได้ว่า ยุทธศาสตร์อาจหมายถึงการใช้กำลังทางทหารเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของสงคราม หรือ ยุทธศาสตร์อาจหมายถึง ศิลปะในการจัดสรรและประยุกต์ใช้เครื่องมือทางทหารเพื่อให้บรรลุจุดหมายของนโยบาย หรือ ยุทธศาสตร์อาจหมายถึง แผนปฏิบัติการซึ่งประกอบด้วยระบบแห่งมาตรการต่างๆ ที่ออกแบบไว้เพื่อให้บรรลุจุดหมายบางประการ หรือยุทธศาสตร์อาจหมายถึง แผนการโดยรวมในการใช้ความสามารถบีบบังคับด้วยการทหารร่วมกับเครื่องมือแห่งอำนาจอื่นๆ ได้แก่เศรษฐกิจ การทูต และจิตวิทยา เพื่อสนับสนุนนโยบายต่างประเทศให้ได้ประสิทธิผลมากที่สุดด้วยวิธีการที่เปิดเผย ซ่อนเร้น และแอบแฝง ซึ่งความหมายประการสุดท้ายทำให้เห็นว่ายุทธศาสตร์มีความสัมพันธ์กับนโยบายในลักษณะที่ยุทธศาสตร์บ่งบอกถึงรายละเอียดในการปฏิบัติมากกว่านโยบาย หรืออาจกล่าวได้ว่ายุทธศาสตร์ของรัฐต้องอยู่ภายใต้กรอบนโยบายของรัฐและต้องมีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ โดยยุทธศาสตร์ในระดับชาติเรียกว่ามหายุทธศาสตร์ (Grand Strategy) หรือยุทธศาสตร์ชาติ (National Strategy) และมักให้ความสำคัญต่อความมั่นคงแห่งชาติจึงเรียกว่ายุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติ (National Security Strategy) ซึ่งมียุทธศาสตร์ในระดับรองลงมา ได้แก่

ยุทธศาสตร์การเมือง ยุทธศาสตร์การทูต ยุทธศาสตร์ทหาร ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจ ยุทธศาสตร์สังคมจิตวิทยา ยุทธศาสตร์เทคโนโลยี ยุทธศาสตร์พลังงาน ยุทธศาสตร์สิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์ทะเล โดยในการดำเนิน ยุทธศาสตร์ชาตินั้นใช้กำลังอำนาจแห่งชาติเป็นเครื่องมือเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์แห่งชาติซึ่งมีที่มาจาก ผลประโยชน์แห่งชาติ ส่วนในการดำเนินยุทธศาสตร์ทหารนั้นใช้กองทัพเป็นเครื่องมือเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทาง ทหารที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์แห่งชาติหรืออาจใช้กองทัพเป็นเครื่องมือเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์แห่งชาติ โดยตรงก็ได้ ซึ่งจะได้ศึกษาอย่างละเอียดต่อไปในหัวข้อวิชาการรอบแนวคิดในการกำหนดยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ยังคงมีวิวัฒนาการต่อไปในอนาคตควบคู่ไปกับความปรารถนาของมนุษย์ที่ไม่มีวันสิ้นสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถาบัน (Institutions) หรือองค์กรขนาดใหญ่ทั้งหลายซึ่งเต็มไปด้วยการเมืองและนโยบายที่ ต้องการสร้างความมั่นคงและความมั่งคั่งให้เกิดขึ้นกับสถาบันหรือองค์กรของตนนั้น ต้องมีการกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategy Formulation) เพื่อเตรียมทางเลือกที่ดีที่สุดใ้ในสภาวะแวดล้อมที่เต็มไปด้วยการแข่งขันและความไม่ แน่หนอน อีกทั้งต้องมีการดำเนินยุทธศาสตร์หรือการนำยุทธศาสตร์ไปใช้ปฏิบัติ (Strategy Implementation) เพื่อ เปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์ (Shaping Strategic Environment) ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และแสวงหาผลประโยชน์จากสภาวะแวดล้อมนั้นให้บรรลุจุดประสงค์ของสถาบันหรือองค์กรตามที่ได้กำหนด นโยบายไว้ สำหรับยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติในอนาคตนั้นมีแนวโน้มที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาพลังงาน ทดแทน การรักษาสมดุลของสภาวะแวดล้อม การควบคุมโรคระบาดสายพันธุ์ใหม่ การควบคุมอาวุธที่มีอำนาจการ ทำลายล้างสูง ตลอดจนการสำรวจและใช้ประโยชน์จากอวกาศ

๔. วิธิดำเนินการศึกษา

๔.๑ การบรรยายในห้องเรียน ๓ ชั่วโมง

๕. ประเด็นคำถามสำคัญเกี่ยวกับเนื้อหาที่ศึกษา

- ๕.๑ ยุทธศาสตร์มีวิวัฒนาการมาจากอะไร และได้แตกออกเป็นสาขาต่างๆอย่างไร
- ๕.๒ แนวความคิดทางยุทธศาสตร์ของมาเคียเวลลี โจมินิ เคลลาเชวิตส์ ฮาร์ท มาฮาน คอ์เบตต์ กอร์ซอฟ ดูเอต์และมิทเชล มีสาระสำคัญอย่างไร
- ๕.๓ ยุทธศาสตร์มีความสัมพันธ์กับนโยบายอย่างไร
- ๕.๔ ยุทธศาสตร์ชาติมีความสัมพันธ์กับยุทธศาสตร์ในระดับรองลงมาอย่างไร
- ๕.๕ ยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติในอนาคตจะมีแนวโน้มอย่างไร

๖. เอกสารประกอบการศึกษา

- ๖.๑ คำบรรยายวิชาทฤษฎียุทธศาสตร์ ของ พลเรือตรีเกษม รัชก์เจริญ
- ๖.๒ อทร. ๘๐๐๔, หลักการและทฤษฎีการทำสงคราม หน้า ๖ - ๒๙ และหน้า ๑๖๐ - ๑๖๗

๗. เอกสารอ่านประกอบเพิ่มเติม

๗.๑ ทฤษฎียุทธศาสตร์และยุทธศาสตร์นิเวศเคิลีย์ร์ ของ พลเรือเอก วินิจ ศรีพจนารถ

๗.๒ วิชาการพัฒนาความมั่นคงแห่งชาติ ของกรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด หน้า ๙๖ - ๑๐๖

หัวข้อวิชา กรอบแนวคิดในการกำหนดยุทธศาสตร์

๑. ความสำคัญ

สถานการณ์ที่เกิดขึ้นตามภูมิภาคต่างๆ ของโลกในปัจจุบัน ได้ผันแปรและมีวิวัฒนาการที่แตกต่างจากในอดีตเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังมีลักษณะเป็นพลวัต (Dynamic) ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจากปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ ทำให้กระบวนการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อนำไปใช้ปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ในอนาคตเป็นเรื่องที่ยุ้งยากและสลับซับซ้อนมากขึ้น แรงบังคับและแนวโน้มที่เกิดจากการขาดแคลน (Scarcity) ทรัพยากรที่จะนำไปใช้ในการดำเนินยุทธศาสตร์รวมทั้งความต้องการ (Needs) ของประชาชนในรัฐที่ไม่มีวันสิ้นสุด ส่งผลให้การกำหนดยุทธศาสตร์ต้องใช้กรอบแนวคิดที่มีความยืดหยุ่นและทันสมัยสอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งต้องเป็นกรอบแนวคิดที่ทำให้สามารถตัดสินใจในการจัดลำดับความสำคัญของวัตถุประสงค์และยุทธศาสตร์ที่จะนำไปใช้ปฏิบัติรวมทั้งจัดสรรทรัพยากรเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในรัฐได้อย่างพึงพอใจและเหมาะสม ดังนั้นการศึกษากรอบแนวคิดในการกำหนดยุทธศาสตร์จึงมีความสำคัญต่อการสร้างและพัฒนาแนวความคิดในการกำหนดยุทธศาสตร์ที่ตอบสนองต่อเงื่อนไขต่างๆดังกล่าวข้างต้นได้อย่างสมบูรณ์

๒. ความมุ่งหมาย

๒.๑ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับต่างๆ จากการใช้กรอบแนวคิดของศาสตราจารย์เฮนรี ซี บาร์ตเลตต์

๒.๒ เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดยุทธศาสตร์ได้อย่างมีเหตุผล

๒.๓ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการกำหนดยุทธศาสตร์ระดับรองลงมาจากยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติ จากการใช้กรอบแนวคิดของศาสตราจารย์ริชมอนด์ เอ็ม ลอยด์

๒.๔ เพื่อให้สามารถนำความรู้ความเข้าใจจากการศึกษาทฤษฎีและวิวัฒนาการของยุทธศาสตร์มาใช้ในการพัฒนายุทธศาสตร์ได้อย่างมีเหตุผล

๓. สารสังเขปการศึกษา

การศึกษาในหัวข้อวิชากรอบแนวคิดในการกำหนดยุทธศาสตร์ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการกำหนดยุทธศาสตร์และการพัฒนายุทธศาสตร์ ซึ่งเริ่มตั้งแต่ยุทธศาสตร์ที่อยู่ในระดับสูงสุดหรือระดับมหายุทธศาสตร์ (Grand Strategy) ที่เรียกว่ายุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติ (National Security Strategy) ลงมาจนถึงยุทธศาสตร์ทหาร (Military Strategy) โดยใช้กรอบแนวคิดของศาสตราจารย์เฮนรี ซี บาร์ตเลตต์ (Henry

C. Bartlett) แห่งวิทยาลัยการทัพเรือสหรัฐฯ ที่ว่ายุทธศาสตร์คือแผนการหรือหนทาง (Ways) ในการใช้เครื่องมือ (Means) ให้บรรลุวัตถุประสงค์ (Ends) ที่ต้องการ ซึ่งทำให้มีปัจจัยที่ต้องคำนึงถึงในการกำหนดยุทธศาสตร์หลายประการคือ การตั้งวัตถุประสงค์ (Ends and Objectives) การพิจารณาเครื่องมือ (Means or Tools) การพิจารณาภาวะแวดล้อม (Environment) ที่เกี่ยวข้อง การพิจารณาทรัพยากรอันจำกัด (Constrained Resources) การพิจารณาความเสี่ยง (Risk of Failure) และการพิจารณาทางเลือกที่เหมาะสมของยุทธศาสตร์ (Alternatives) นอกจากนี้ยังต้องปรับแต่งปัจจัยบางประการที่เป็นตัวแปรสำคัญเพื่อให้การกำหนดยุทธศาสตร์มีความเหมาะสมต่อการนำไปปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้มากที่สุด ได้แก่การปรับแต่งวัตถุประสงค์ (Modify the Ends) การเปลี่ยนเครื่องมือ (Change the Means) ซึ่งรวมถึงการพัฒนาเครื่องมือ การทบทวนยุทธศาสตร์ (Revise the Strategy) และการประเมินความเสี่ยงอีกครั้งหนึ่ง (Reevaluate the Risk of Failure) ในการใช้กรอบแนวคิดดังกล่าวนี้สามารถประยุกต์ใช้ได้กับการกำหนดยุทธศาสตร์และการพัฒนายุทธศาสตร์ในทุกระดับ

ในการกำหนดยุทธศาสตร์ซึ่งอยู่ในระดับสูงสุดที่เรียกว่ายุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาตินั้น การตั้งวัตถุประสงค์ที่มีมาจากผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interests) ซึ่งเป็นความปรารถนาอันยาวนานร่วมกันของประชาชนในรัฐ ตัวอย่างเช่น ความมั่นคงของรัฐ และความมั่งคั่งของรัฐ มักปรากฏอยู่ในบัญญัติผลประโยชน์แห่งชาติอยู่เสมอ ส่วนการพิจารณาเครื่องมือนั้นก็คือการพิจารณาทรัพยากรของรัฐที่มีอยู่ทั้งหมด อย่างไรก็ตามเครื่องมือของรัฐอาจมองในรูปของกำลังอำนาจแห่งชาติซึ่งได้แก่กำลังอำนาจแห่งชาติด้านการเมือง กำลังอำนาจแห่งชาติด้านการทหาร กำลังอำนาจแห่งชาติด้านเศรษฐกิจ กำลังอำนาจแห่งชาติด้านสังคมจิตวิทยา และกำลังอำนาจแห่งชาติด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ในการพิจารณาภาวะแวดล้อมนั้นต้องเป็นภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงทั้งภายในประเทศและต่างประเทศที่มีความครอบคลุมในประเด็นต่างๆ และส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์แห่งชาติ ได้แก่การเปลี่ยนแปลงศูนย์อำนาจในระบบระหว่างประเทศ แนวโน้มของการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้น วิวัฒนาการของการพึ่งพาซึ่งกันและกันทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงความต้องการภายในรัฐ ศาสนาและวัฒนธรรม ความขัดแย้งระหว่างชาติพันธุ์ การเปลี่ยนแปลงทางนิเวศวิทยาและเทคโนโลยีที่ทันสมัย เป็นต้น สำหรับการพิจารณาทรัพยากรอันจำกัดนั้นเกิดขึ้นจากความต้องการทั้งของรัฐบาลและประชาชนที่มีมากเกินไปทรัพยากรที่มีอยู่จึงต้องมีการจัดลำดับ ความสำคัญของความต้องการที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์แห่งชาติหรือจัดสรรทรัพยากรที่สามารถใช้ร่วมกันได้ ส่วนการพิจารณาความเสี่ยงนั้นเกิดขึ้นจากคุณสมบัติที่ไม่แน่นอนของภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ จึงต้องมีการให้น้ำหนักของความสำเร็จจากการประเมิน ภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคง วัตถุประสงค์ยุทธศาสตร์ทรัพยากรอันจำกัด และเครื่องมือ ให้มีความสมดุลระหว่างกันอีกครั้งหนึ่ง

ในการกำหนดยุทธศาสตร์ทหารซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ระดับรองลงมานั้น สามารถกำหนดได้โดยตรงจากยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติ โดยต้องกำหนดให้สอดคล้องหรือตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติตามแนวทางของศาสตราจารย์ริชมอนด์ เอ็ม ลอยด์ (Richmond M. Lloyd) แห่งวิทยาลัยการทัพเรือสหรัฐฯ ซึ่งปรากฏอยู่ในส่วนบนของแผนผังที่เขาได้สร้างขึ้น หรืออาจกำหนดได้จากการตั้งวัตถุประสงค์ทางทหารซึ่งสอดคล้อง

หรือตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของความมั่นคงแห่งชาติ จากนั้นจึงพิจารณานำเครื่องมือทางทหารหรือกองทัพไปใช้ดำเนินยุทธศาสตร์ทหารให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ เช่นเดียวกับการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติแต่อยู่ในระดับรองลงมา ตามแนวทางของศาสตราจารย์เฮนรี ซี บาร์ตเล็ตต์ (Henry C. Bartlett) แห่งวิทยาลัยการทัพอากาศสหรัฐฯ ก็ได้จากยุทธศาสตร์ทหารก็สามารถนำไปใช้กำหนดเป็นยุทธศาสตร์ทางเรือได้ในทำนองเดียวกัน และทำให้สามารถกำหนดกำลังรบได้ตามแนวทางของศาสตราจารย์ริชมอนด์ เอ็ม ลอยด์ (Richmond M. Lloyd) แห่งวิทยาลัยการทัพอากาศสหรัฐฯ ซึ่งปรากฏอยู่ในส่วนล่างของแผนผังที่เขาได้สร้างขึ้น หรือตามแนวทางอื่นๆ ซึ่งจะได้ศึกษาอย่างละเอียดต่อไปในหัวข้อวิชา การกำหนดยุทธศาสตร์ทหาร การกำหนดยุทธศาสตร์ทางเรือ และการแปลงยุทธศาสตร์เป็นกำลังรบทางเรือตามลำดับ

สำหรับการพัฒนายุทธศาสตร์นั้นเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องจากกระบวนการกำหนดยุทธศาสตร์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการคาดคะเนสถานะแวดล้อมต่างๆ จากตัวแปรอันเป็นที่ทราบอยู่แล้วและที่ยังไม่ทราบอีกหลายตัว ดังนั้นจึงต้องอาศัยความเป็นเหตุเป็นผลของการคาดคะเนกับยุทธศาสตร์ที่ได้กำหนดขึ้นแล้วมาใช้ในการพัฒนายุทธศาสตร์ ซึ่งจะมีความยุ่งยากและสลับซับซ้อนมากขึ้น การพัฒนายุทธศาสตร์ที่ดีจะต้องเริ่มต้นจากบทเรียนในอดีต สถานะแวดล้อมในปัจจุบัน และแนวโน้มของสถานะแวดล้อมที่จะเกิดขึ้นในอนาคต มิใช่เริ่มต้นด้วยการคาดคะเนอนาคตแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น

๔. วิธีดำเนินการศึกษา

๔.๑ การบรรยายในห้องเรียน ๓ ชั่วโมง

๕. ประเด็นคำถามสำคัญเกี่ยวกับเนื้อหาที่ศึกษา

๕.๑ กระบวนการกำหนดยุทธศาสตร์ตามกรอบแนวคิดของศาสตราจารย์เฮนรี ซี บาร์ตเล็ตต์ มีข้อดีหรือข้อเสียอย่างไร

๕.๒ ปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดยุทธศาสตร์ได้แก่อะไร

๕.๓ กระบวนการกำหนดยุทธศาสตร์ตามกรอบแนวคิดของศาสตราจารย์ริชมอนด์ เอ็ม ลอยด์ มีข้อดีหรือข้อเสียอย่างไร

๕.๔ ท่านมีกรอบแนวคิดในการนำความรู้ความเข้าใจจากการศึกษาทฤษฎีและวิวัฒนาการของยุทธศาสตร์มาใช้ในการพัฒนายุทธศาสตร์ระดับต่างๆของประเทศไทยอย่างไร

๖. เอกสารประกอบการศึกษา

๖.๑ อทร. ๘๑๐๑, การกำหนดยุทธศาสตร์และกำลังรบ

๖.๒ วิชาวิทยาการทหาร ของกรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด หน้า ๓๒๗ - ๓๔๒

๗. เอกสารอ่านประกอบเพิ่มเติม

- ๗.๑ Strategy and Force Planning ของวิทยาลัยการทัพบเรือสหรัฐฯ ส่วนที่ ๑ แนวความคิดเกี่ยวกับยุทธศาสตร์และการวางแผนกำลังรบ
- ๗.๒ ยุทธศาสตร์และการกำหนดกำลังรบ ของ พลเรือเอก วีรพล วรรณนท์

หัวข้อวิชา กำลังอำนาจแห่งชาติ

๑. ความสำคัญ

กำลังอำนาจแห่งชาติ เป็นเครื่องมือ (Means) ของรัฐที่ใช้ดำเนินยุทธศาสตร์ (Ways) ชาติให้บรรลุวัตถุประสงค์ (Ends) แห่งชาติ โดยจะต้องเป็นเครื่องมือของรัฐที่มีขีดความสามารถในการทำให้รัฐอื่นกระทำตามที่ปรารถนาได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ในการทำให้เกิดขีดความสามารถเหล่านั้น ดังนั้นกำลังอำนาจแห่งชาติจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการสร้างความมั่นคงแห่งชาติให้เกิดขึ้นในระบบระหว่างประเทศ แต่เนื่องจากรัฐทั้งหลายต่างก็มีกำลังอำนาจแห่งชาติไม่เท่าเทียมกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งรัฐเล็กๆ อย่างประเทศไทย ซึ่งมีกำลังอำนาจแห่งชาติน้อยกว่าและเสียเปรียบรัฐที่มีกำลังอำนาจแห่งชาติมากกว่า ดังนั้นการมีความรู้ความเข้าใจในกำลังอำนาจแห่งชาติจึงทำให้มองเห็นหนทางในการเสริมสร้างกำลังอำนาจแห่งชาติของรัฐให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น จนมีขีดความสามารถในการทำให้รัฐอื่นกระทำตามที่ปรารถนาได้ อันจะส่งผลให้เกิดความมั่นคงแห่งชาติและความมั่งคั่งอย่างยั่งยืนในที่สุด

๒. ความมุ่งหมาย

- ๒.๑ เพื่อให้ทราบถึงความหมายของกำลังอำนาจแห่งชาติ
- ๒.๒ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในปัจจัยที่ก่อให้เกิดกำลังอำนาจแห่งชาติ
- ๒.๓ เพื่อให้ทราบถึงการจำแนกกำลังอำนาจแห่งชาติแบบต่างๆ และความสัมพันธ์ระหว่างกำลังอำนาจแห่งชาติที่ถูกจำแนก
- ๒.๔ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในการนำกำลังอำนาจแห่งชาติไปใช้ในการกำหนดนโยบายความมั่นคงแห่งชาติและดำเนินยุทธศาสตร์เพื่อสร้างความมั่นคงแห่งชาติในรูปแบบที่เหมาะสมได้

๓. สารสังเขปการศึกษา

การศึกษาในหัวข้อวิชากำลังอำนาจแห่งชาติ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับความหมายของกำลังอำนาจแห่งชาติ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดกำลังอำนาจแห่งชาติ การจำแนกกำลังอำนาจแห่งชาติ และความสัมพันธ์ระหว่างกัน ตลอดจนการนำกำลังอำนาจแห่งชาติไปใช้ดำเนินยุทธศาสตร์ชาติเพื่อสร้างความมั่นคงแห่งชาติ โดยกำลังอำนาจแห่งชาติหมายถึงขีดความสามารถของชาติในการเสริมสร้างและพัฒนาความมั่นคงแห่งชาติซึ่งเป็นขีดความสามารถในการรักษาสถานะที่พึงปรารถนา รวมทั้งขีดความสามารถในการเปลี่ยนแปลงสถานะที่ไม่พึงปรารถนา โดยสามารถโน้มหน้าชักจูง หรือบีบ บังคับรัฐอื่นได้

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดกำลังอำนาจแห่งชาติสามารถพิจารณาได้จากสูตรของ เรย์ เอส คลายน์ (Ray S. Cline)

อดีต ผู้อำนวยการกองการข่าวและวิจัย กระทรวงการต่างประเทศสหรัฐอเมริกา ดังนี้คือ

กำลังอำนาจแห่งชาติ (P) = (C + E + M) x (S + W)

C = มวลจำนวนมาก (Critical Mass) อันประกอบด้วย ประชากร และดินแดน

E = ชีตความสามารถทางเศรษฐกิจ

M = ชีตความสามารถทางทหาร

S = จุดมุ่งทางยุทธศาสตร์ (Strategic Purpose)

W = ความตั้งใจในการดำเนินยุทธศาสตร์ (Will to pursue National Strategy)

หรืออาจพิจารณาได้จากปัจจัยทางกายภาพ อันได้แก่สภาพภูมิศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติ ประชากร การทหาร เศรษฐกิจและเทคโนโลยี ปัจจัยทางสังคมจิตวิทยา อันได้แก่ลักษณะประจำชาติและมรดกทางประวัติศาสตร์ อุดมการณ์แห่งชาติ ตลอดจนขวัญและกำลังใจของคนในชาติ รวมทั้งปัจจัยทางการเมือง อันได้แก่คุณภาพของรัฐบาล ผู้นำทางการเมือง และความสามารถทางการทูต

นอกจากนี้ยังอาจพิจารณาได้จาก ปัจจัยหลักแห่งชาติ (National Core) อันได้แก่สภาพภูมิศาสตร์ ประชากรและรัฐบาล และปัจจัยโครงสร้างพื้นฐานแห่งชาติ (National Infrastructure) อันได้แก่เทคโนโลยีระบบคมนาคมขนส่ง ตลอดจนระบบสารสนเทศและการสื่อสาร

รวมทั้งยังอาจพิจารณาได้จากปัจจัยภูมิศาสตร์ซึ่งเป็นปัจจัยสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติอันได้แก่ที่ตั้งของประเทศ รูปร่างลักษณะ ขนาด ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ดิน แหล่งน้ำ พืชและสัตว์ในธรรมชาติ แร่ธาตุและพลังงาน ปัจจัยประชากร อันได้แก่จำนวนเชื้อชาติการตั้งถิ่นฐาน การศึกษา สุขภาพ แรงงาน และการประกอบอาชีพ และปัจจัยสภาวะแวดล้อมของสังคมมนุษย์อันได้แก่ ปัจจัยการเมืองภายใน ปัจจัยการเมืองระหว่างประเทศ ปัจจัยเศรษฐกิจ ปัจจัยสังคมจิตวิทยา ปัจจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนปัจจัยการทหาร ดังนั้นการพิจารณาปัจจัยที่ก่อให้เกิดกำลังอำนาจแห่งชาติจึงมีหลายแนวทางขึ้นอยู่กับสิ่งที่ใช้อ้างอิง อย่างไรก็ตามเพื่อพิจารณาในรายละเอียดของแต่ละแนวทางแล้วพบว่ามียรายละเอียดเหมือนกันเพียงแต่การจัดกลุ่มต่างกับเท่านั้น

ในการจำแนกกำลังอำนาจชาตินั้นนิยมจำแนกออกเป็นด้านต่างๆ โดยสอดคล้องกับการจำแนกความมั่นคงแห่งชาติกล่าวคือ กำลังอำนาจแห่งชาติด้านการเมือง กำลังอำนาจแห่งชาติด้านการทหาร กำลังอำนาจแห่งชาติด้าน เศรษฐกิจ กำลังอำนาจแห่งชาติด้านสังคมจิตวิทยา ตลอดจนกำลังอำนาจแห่งชาติด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นอกจากนี้ยังอาจจำแนกได้ตามระดับที่ใช้ในการโน้มหน้า ชักจูง หรือบีบบังคับ กล่าวคือ กำลังอำนาจที่นุ่มนวล (Soft Power) ซึ่งเป็นกำลังอำนาจที่ใช้ในลักษณะของการให้ความช่วยเหลือและสร้างความนิยม รวมทั้งกำลังอำนาจที่รุนแรง (Hard Power) ซึ่งเป็นกำลังอำนาจที่ใช้ในลักษณะของการบีบบังคับ ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างกำลังอำนาจนั้น เป็นความสัมพันธ์ในลักษณะของการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เพื่อเสริมขีดความสามารถในการรักษาภาวะที่พึงปรารถนาและขีดความสามารถในการเปลี่ยนแปลงสภาวะที่ไม่พึงปรารถนา ได้แก่การใช้กำลังอำนาจด้านเศรษฐกิจควบคู่กับกำลังอำนาจด้านการทหาร การใช้กำลังอำนาจด้านการเมืองควบคู่กับกำลังอำนาจด้านการทหาร การใช้กำลังอำนาจด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อพัฒนากำลังอำนาจด้านเศรษฐกิจและกำลัง

อำนาจด้านการทหาร ตลอดจนการใช้กำลังอำนาจที่นุ่มนวลโดยมีกำลังอำนาจที่รุนแรงสนับสนุนอยู่เบื้องหลัง เป็นต้น

สำหรับการนำกำลังอำนาจแห่งชาติไปใช้ดำเนินยุทธศาสตร์ชาติเพื่อสร้างความมั่นคงแห่งชาตินั้น สามารถนำไปใช้ได้ในรูปแบบของการป้องปราม (Deterrence) โดยการแสดงให้เห็นความรู้สึกเกรงใจและยับยั้งชั่งใจในการกระทำใดๆ ที่กระทบกระเทือนความมั่นคงแห่งชาติของรั้วนั้น จากการมองเห็นว่าผลประโยชน์ที่ได้ไม่คุ้มค่ากับสิ่งที่จะกระทำ อีกทั้งยังสามารถนำไปใช้ได้ในรูปแบบของการบีบบังคับ (Coercion) โดยการใช้กำลังอำนาจดำเนินการโน้มน้าว จูงใจ รั้วอื่น ซึ่งกำลังกระทำการใดๆ ที่กระทบกระเทือนความมั่นคงแห่งชาติของรั้วนั้นให้ยกเลิกการกระทำดังกล่าว ด้วยการแสดงความตั้งใจให้รั้วอื่นเห็นว่าพร้อมที่จะใช้กำลังอำนาจที่มีอยู่ดำเนินการบีบบังคับในรูปแบบต่างๆ หากไม่ยกเลิกการกระทำดังกล่าว ตลอดจนสามารถนำไปใช้ได้ในรูปแบบของการช่วยเหลือ (Benign) เพื่อสร้างความร่วมมือกับรั้วอื่นในการเสริมสร้างและพัฒนาความมั่นคงแห่งชาติ

๔. วิธีการดำเนินการศึกษา

๔.๑ การบรรยายในห้องเรียน ๓ ชั่วโมง

๕. ประเด็นคำถามสำคัญ

๕.๑ กำลังอำนาจแห่งชาติคืออะไร

๕.๒ อะไรคือปัจจัยที่ก่อให้เกิดกำลังอำนาจแห่งชาติและสามารถพิจารณาได้อย่างไร

๕.๓ กำลังอำนาจแห่งชาติสามารถจำแนกได้อย่างไร มีความสัมพันธ์กันอย่างไร

๕.๔ กำลังอำนาจแห่งชาติสามารถนำไปใช้ในการดำเนินยุทธศาสตร์ชาติเพื่อสร้างความมั่นคงแห่งชาติได้อย่างไร

๖. เอกสารประกอบการศึกษา

๖.๑ วิชาวิทยาการทหาร ของกรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด หน้า ๓๐๕ - ๓๒๖

๖.๒ กำลังอำนาจแห่งชาติ เอกสารประกอบการศึกษา ของ กรมยุทธศึกษาทหารเรือ

๗. เอกสารอ่านประกอบเพิ่มเติม

๗.๑ เอกสารการสอนชุดวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หน่วยที่ ๑ - ๗ ของ สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน้า ๒๙๐ - ๓๓๘

๗.๒ ภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics) ของ รองศาสตราจารย์ ดร.โกวิท วงศ์สุรวัฒน์ หน้า ๓๑ - ๑๒๘

หัวข้อวิชา นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ

๑. ความสำคัญ

นโยบายความมั่นคงแห่งชาติคือหนทางปฏิบัติอย่างกว้างๆ หรือแนวทางปฏิบัติที่รัฐบาลได้กำหนดขึ้นเพื่อใช้ดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์แห่งชาติทางด้านความมั่นคง ซึ่งมีความแตกต่างกับนโยบายบริหารประเทศของรัฐบาล ตรงที่นโยบายความมั่นคงแห่งชาติเป็นแนวทางสูงสุดที่กำกับนโยบายบริหารประเทศของรัฐบาลทั้งทางด้านการเมือง การทหาร เศรษฐกิจ สังคมจิตวิทยา ตลอดจนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้ดำเนินไปสู่ทิศทางที่บรรลุวัตถุประสงค์แห่งชาติทางด้านความมั่นคง โดยไม่คำนึงว่าจะเป็นนโยบายบริหารประเทศที่ใช้ลัทธิอุดมการณ์ใด นอกจากนี้นโยบายความมั่นคงแห่งชาติยังเป็นนโยบายที่มีขอบเขตจำกัดซึ่งมุ่งเน้นเฉพาะการก่อให้เกิดความมั่นคงแห่งชาติเท่านั้น จึงทำให้ไม่มีเนื้อหาที่กว้างขวางเกินขอบเขตของความมั่นคง ส่วนนโยบายบริหารประเทศของรัฐบาลนั้นมุ่งที่จะพัฒนาความเจริญรุ่งเรืองของประเทศเป็นหลัก ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวหากไม่มีนโยบายความมั่นคงแห่งชาติคอยกำกับแล้ว อาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติได้ตัวอย่างเช่น การดำเนินนโยบายการทูตสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับรัฐอันธพาล (Rogue State) เพื่อหวังผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจบางประการจากรัฐนั้น เช่น การเข้าไปลงทุน การเข้าถึงแหล่งพลังงาน อาจทำให้รัฐอื่นๆ ตั้งตนเป็นศัตรูได้ หรือการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจเข้าครอบงำเศรษฐกิจของรัฐอื่นเพื่อหวังผลกำไรมากเกินไปโดยไม่เปิดโอกาสให้รัฐนั้นพึ่งพาตนเองและสร้างความอ่อนแอทางเศรษฐกิจให้กับรัฐนั้น อาจทำให้รัฐนั้นต่อต้านและกลายเป็นศัตรูได้หรือการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจที่เป็นประโยชน์ต่อรัฐอื่นซึ่งมีอุดมการณ์ทางการเมืองแตกต่างกัน อาจทำให้รัฐนั้นมีความเจริญรุ่งเรืองจนสามารถตั้งตนเป็นศัตรูในภายหลังได้เป็นต้น อย่างไรก็ตามนโยบายความมั่นคงแห่งชาติต้องได้รับการทบทวนอยู่เสมอให้สอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมด้านความมั่นคงระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้การบริหารประเทศของรัฐบาลมีความยืดหยุ่นทันสถานการณ์อยู่เสมอ ดังนั้นนโยบายความมั่นคงแห่งชาติจึงมีความสำคัญในฐานะเป็นนโยบายที่ปกป้องและรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์แห่งชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลประโยชน์ที่เป็นความอยู่รอดของรัฐอันประกอบด้วย เอกราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่งดินแดน รวมทั้งยังเป็นนโยบายที่กำกับการแสวงหาผลประโยชน์แห่งชาติอื่นๆ ของรัฐให้อยู่ในขอบเขตที่ไม่เป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐอีกด้วย

๒. ความมุ่งหมาย

๒.๑ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์แห่งชาติซึ่งเป็นที่มาของนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทั้งความหมาย การกำหนด และการจำแนกผลประโยชน์แห่งชาติ

๒.๒ เพื่อให้ทราบถึงกระบวนการกำหนดนโยบายความมั่นคงแห่งชาติของประเทศไทยตั้งแต่การ

กำหนดผลประโยชน์แห่งชาติ การกำหนดวัตถุประสงค์แห่งชาติ การประเมินสถานะแวดล้อมที่กระทบต่อความมั่นคงแห่งชาติ จนได้นโยบายความมั่นคงแห่งชาติตามห้วงเวลาที่ต้องการ

๒.๓ เพื่อให้ทราบถึงบทบาทขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายความมั่นคงแห่งชาติของประเทศไทย

๒.๔ เพื่อให้เกิดแนวความคิดในการนำกำลังอำนาจแห่งชาติไปใช้ในการกำหนดนโยบายความมั่นคงแห่งชาติและ ดำเนินยุทธศาสตร์ชาติในรูปแบบที่เหมาะสมได้

๓. สารสังเขปการศึกษา

การศึกษาในหัวข้อวิธานนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ เริ่มต้นจากการศึกษาเกี่ยวกับผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interest) ซึ่งเป็นที่มาของนโยบายความมั่นคงแห่งชาติเพื่อให้ทราบถึงความหมายและแนวความคิดในการกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติ ตลอดจนการจำแนกผลประโยชน์แห่งชาติตามลำดับความสำคัญ และการกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติของประเทศไทย โดยทั่วไปแล้วผลประโยชน์แห่งชาติหมายถึง สิ่งที่มีความสำคัญสูงสุดและมีความจำเป็นสูงสุด ซึ่งรัฐจะต้องแสวงหาหรือปกป้องและรักษาไว้แม้ว่าจะนำไปสู่ความขัดแย้งกับรัฐอื่นก็ตาม ส่วนแนวความคิดในการกำหนดผลประโยชน์แห่งชาตินั้นเป็นสิ่งที่มีความคลุมเครือเป็นอย่างมาก เนื่องจากผลประโยชน์แห่งชาติอาจกำหนดขึ้นได้จากตัวเกณฑ์ (Criteria) หลายตัวที่แตกต่างกัน ได้แก่ตัวเกณฑ์ทางด้านอำนาจ ซึ่งกำหนดให้ผลประโยชน์แห่งชาติคือ ความอยู่รอดของรัฐจากการมีกำลังอำนาจแห่งชาติทางด้านต่างๆ เหนือกว่ารัฐอื่น ตัวเกณฑ์ทางด้านความมั่นคง ซึ่งกำหนดให้ผลประโยชน์แห่งชาติคือความมั่นคงของรัฐจากการมีความเข้มแข็งทางทหาร ตัวเกณฑ์ทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งกำหนดให้ผลประโยชน์แห่งชาติคือสถานะทางเศรษฐกิจที่เข้มแข็งของรัฐในด้านดุลการค้า โครงสร้างพื้นฐานทางอุตสาหกรรม และการเข้าถึงแหล่งพลังงาน รวมทั้งตัวเกณฑ์ทางด้านอุดมคติซึ่งกำหนดให้ผลประโยชน์แห่งชาติคือการเผยแพร่อุดมการณ์ทางการเมืองหรืออุดมการณ์ทางศาสนาไปสู่รัฐอื่นๆ เป็นต้น นอกจากนี้ผลประโยชน์แห่งชาติก็อาจถูกกำหนดโดยประวัติศาสตร์และวิวัฒนาการของแนวนโยบายของรัฐ หรืออาจถูกกำหนดโดยผู้มีอำนาจทางการเมืองของรัฐ หรืออาจถูกกำหนดโดยประชาชาติหรือกลุ่มอิทธิพลในรัฐ หรืออาจถูกกำหนดโดยผู้แทนที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน หรือหน่วยงานของรัฐก็ได้ สำหรับการจำแนกผลประโยชน์แห่งชาตินั้นก็อาจจำแนกตามลำดับความสำคัญได้หลายลักษณะ ตัวอย่างเช่น ฮันส์ เจ มอร์แกนธา (Hans J. Morgenthau) ได้จำแนกผลประโยชน์แห่งชาติไว้เป็น ๒ ระดับคือ ผลประโยชน์สำคัญ (Vital Interest) อันเป็นผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับความอยู่รอดของรัฐซึ่งไม่สามารถประนีประนอมได้และผลประโยชน์รอง (Secondary Interest) อันเป็นผลประโยชน์ที่ไม่เกี่ยวข้องกับความอยู่รอดของรัฐซึ่งสามารถต่อรองหรือประนีประนอมได้ ส่วน โด널ด์ อี นิวซ์เทอร์ไลน (Donald E. Nuechterlein) ได้จำแนกผลประโยชน์แห่งชาติไว้เป็น ๔ ระดับคือ ผลประโยชน์เพื่อความอยู่รอด (Survival Interest) อันเป็นผลประโยชน์ที่จำเป็นยิ่งซึ่งหากรักษาไว้ไม่ได้จะทำให้รัฐได้รับความเสียหายอย่างหนักหรือถูกทำลาย ผลประโยชน์สำคัญ (Vital Interest) อันเป็นผลประโยชน์ที่มีความสำคัญรองลงมาซึ่งมีเวลาที่จะเจรจาต่อรองหาทางรักษาไว้โดยที่รัฐยังไม่ได้

รับความเสียหายโดยฉับพลัน ผลประโยชน์หลัก (Major Interest) อันเป็นผลประโยชน์ซึ่งหากรักษาไว้ไม่ได้จะทำให้รัฐเจ็บปวดแต่ไม่ส่งผลกระทบร้ายแรงต่อความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนในรัฐ และผลประโยชน์ทั่วไป (Peripheral Interest) อันเป็นผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับชื่อเสียงเกียรติภูมิของรัฐซึ่งหากรักษาไว้ไม่ได้ก็เกือบจะไม่ส่งผลกระทบใดๆ ต่อความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนในรัฐเลย นอกจากนี้ โจเซฟ เอส. นายน์จูเนียร์ (Joseph S. Nye, Jr.) ก็ได้จำแนกผลประโยชน์แห่งชาติไว้ ๓ บัญชี ตามความเร่งด่วนของภัยคุกคามที่มีต่อความมั่นคงของรัฐ คือ บัญชี ก (A list) อัน เป็นภัยคุกคามที่กำลังคุกคามความอยู่รอดของรัฐ บัญชี ข (B list) อันเป็นภัยคุกคามที่มีแนวโน้มว่าจะคุกคามความอยู่รอดของรัฐในอนาคตอันใกล้และบัญชี ค (C list) อันเป็นภัยคุกคามที่มีผลทางอ้อมต่อความอยู่รอดของรัฐ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามผลประโยชน์แห่งชาติของประเทศไทยได้ถูกกำหนดโดยใช้ตัวเกณฑ์ทางด้านอำนาจ ตัวเกณฑ์ทางด้านความมั่นคง และตัวเกณฑ์ทางด้านเศรษฐกิจประกอบกัน ซึ่งกำหนดและจัดทำโดยสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติภายใต้ความเห็นชอบของสภาความมั่นคงแห่งชาติซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานฯ โดยคณะรัฐมนตรีรับทราบและแจ้งให้ส่วนราชการและหน่วยงานต่างๆ รับไปปฏิบัติ ผลประโยชน์แห่งชาติของประเทศไทยอย่างเป็นทางการดังกล่าวข้างต้น ประกอบด้วย

๑. การมีเอกราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่งอาณาเขต
๒. การดำรงอยู่อย่างมั่นคงของชาติและประชาชนจากการคุกคามทุกรูปแบบ
๓. ความปลอดภัย ความอยู่ดีมีสุข ความเป็นธรรม และการมีเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์
๔. การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขกับประเทศเพื่อนบ้าน
๕. การมีเกียรติและศักดิ์ศรีในประชาคมระหว่างประเทศ

การกำหนดและจัดทำผลประโยชน์แห่งชาติของประเทศไทยข้างต้นนี้จึงเป็นที่น่าสังเกตว่า ประชาชนชาวไทยและ สถาบันการเมืองของประเทศไทยไม่ได้มีส่วนร่วมในการกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติโดยตรง แต่มีส่วนร่วมโดยอ้อมผ่านนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีที่เป็นสมาชิกสภาความมั่นคงแห่งชาติ

จากนั้นจึงศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการกำหนดนโยบายความมั่นคงแห่งชาติของประเทศไทย ซึ่งใช้ผลประโยชน์แห่งชาติเป็นตัวตั้งเพื่อกำหนดวัตถุประสงค์แห่งชาติทั้งวัตถุประสงค์มูลฐานอันเป็นวัตถุประสงค์ในระยะยาว และวัตถุประสงค์เฉพาะอันเป็นวัตถุประสงค์ในระยะสั้น เมื่อนำสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงในรูปของปัญหา ภัยคุกคาม โอกาส สิ่งท้าทาย และกำลังอำนาจแห่งชาติมาพิจารณาประกอบกันแล้ว ก็จะสามารถกำหนดนโยบายความมั่นคงแห่งชาติเพื่อนำไปใช้ปฏิบัติหรือดำเนินยุทธศาสตร์ชาติให้บรรลุวัตถุประสงค์แห่งชาติที่กำหนดไว้ได้ ในท้ายที่สุดจึงศึกษาเกี่ยวกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายความมั่นคงแห่งชาติอันได้แก่สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีฐานะเทียบเท่ากรมและสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีโดยผู้บังคับบัญชาสูงสุดของสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติคือเลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติสำหรับสภาความมั่นคงแห่งชาตินั้น คือที่ประชุมอันประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีซึ่งทำหน้าที่เป็นประธานสภาความมั่นคงแห่งชาติ เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ ตลอดจนสมาชิกสภาความมั่นคงแห่งชาติได้แก่รองนายกรัฐมนตรีฝ่ายความ

มั่นคง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม และผู้บัญชาการทหารสูงสุด โดยสภาความมั่นคงแห่งชาติมีหน้าที่ ๒ ประการคือ การ พิจารณาเสนอแนะคณะรัฐมนตรีในเรื่องนโยบายต่างๆ ให้มีความสอดคล้องกันและเป็นผลดีต่อความมั่นคงแห่งชาติ รวมทั้งการพิจารณาในเรื่องที่เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ ตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย นอกจากนี้ยังมีอำนาจอีก ๒ ประการคือ การแต่งตั้งคณะกรรมการให้พิจารณาหรือปฏิบัติการในเรื่องที่เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ รวมทั้งการให้อำนาจคณะกรรมการที่แต่งตั้งในการเชิญบุคคลใดๆ มาสอบถามหรือชี้แจงแสดงความเห็นในเรื่องที่เกี่ยวกับความมั่นคงแห่งชาติ

๔. วิธีการดำเนินการศึกษา

๔.๑ การบรรยายในห้องเรียน ๓ ชั่วโมง

๕. ประเด็นคำถามสำคัญ

๕.๑ ผลประโยชน์แห่งชาติคืออะไร การกำหนดผลประโยชน์แห่งชาติมีแนวความคิดอย่างไร

๕.๒ การจำแนกผลประโยชน์แห่งชาติสามารถกระทำได้อย่างไรบ้าง จากแนวความคิดในการจำแนกผลประโยชน์แห่งชาติท่านคิดว่าผลประโยชน์แห่งชาติเป็นสิ่งที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้หรือไม่

๕.๓ ผลประโยชน์แห่งชาติของประเทศไทยอย่างเป็นทางการประกอบด้วยอะไรบ้าง มีที่มาอย่างไร หน่วยงานใดเป็นผู้กำหนดผลประโยชน์แห่งชาติของประเทศไทย

๕.๔ กระบวนการกำหนดนโยบายความมั่นคงแห่งชาติของประเทศไทยเป็นอย่างไร ควรมีการปรับปรุงหรือไม่อย่างไร

๕.๕ สภาความมั่นคงแห่งชาติเป็นองค์กรที่มีความแตกต่างจากสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติอย่างไร และมีอำนาจหน้าที่อย่างไร

๖. เอกสารประกอบการศึกษา

๖.๑ นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ (พ.ศ. ๒๕๔๖ - ๒๕๔๙) ของ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ

๖.๒ วิชาการพัฒนาความมั่นคงแห่งชาติ ของกรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด หน้า ๕๖ - ๕๙ และ หน้า ๙๙ - ๑๐๖

๖.๓ วิชาวิทยาการทหาร ของกรมยุทธศึกษาทหาร กองบัญชาการทหารสูงสุด หน้า ๒๙๗ - ๓๐๔

๗. เอกสารอ่านประกอบเพิ่มเติม

๗.๑ Contemporary International Relations ของ Daniel S. Papp หน้า ๔๓ - ๔๖

๗.๒ International Politics on the World Stage ของ John T. Rourke หน้า ๒๑๖ - ๒๑๙

หัวข้อวิชา แก้ปัญหาเป็นคณะ ชุติวิชาหลักยุทธศาสตร์

๑. ความสำคัญ

การแก้ปัญหาเป็นคณะ ชุติวิชาหลักยุทธศาสตร์จะช่วยให้ นทน. ทราบและเข้าใจถึงความสัมพันธ์กันของสภาวะด้านความมั่นคงต่างๆ และสามารถนำเอา ปัญหา ภัยคุกคาม โอกาส ที่อาจจะเกิดขึ้นและกระทบต่อความมั่นคงมาจัดทำยุทธศาสตร์เพื่อให้สนองตอบต่อวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

๒. ความมุ่งหมาย

เพื่อให้นายทหารนักเรียนมีความสามารถที่จะแก้ปัญหาในด้านยุทธศาสตร์ตามบ่งการที่ รร.สช.ทร.ได้มอบให้ และเพื่อฝึกฝนให้รู้จักใช้ความคิดรวมทั้งระดมความคิดเห็นต่างๆ อันจะทำให้สามารถเข้าใจขั้นตอนการกำหนดยุทธศาสตร์ในระดับต่างๆ ได้พอสมควร

๓. สารสังเขปการศึกษา

รายละเอียดและบ่งการการแก้ปัญหาเป็นคณะชุติวิชาหลักยุทธศาสตร์เป็นไปตามที่อาจารย์ผู้สอนจะกำหนดให้ภายหลัง

๔. วิธีดำเนินการศึกษา

แบ่งกลุ่มสัมมนา แบ่งนายทหารนักเรียนเป็นกลุ่มตามที่ รร.สช.ทร. จะกำหนดโดยให้

๔.๑ สัมมนาปัญหาที่ได้รับมอบ ใช้เวลาในการสัมมนา ๓ ชั่วโมง

๔.๒ สรุปผลงานเป็นลายลักษณ์อักษร เสนอ รร.สช.ทร. ตามบ่งการ

๕. ประเด็นคำถามสำคัญเกี่ยวกับเนื้อหาที่ศึกษา

ตามบ่งการที่อาจารย์จะแจกจ่ายให้ภายหลัง

๖. เอกสารประกอบการศึกษา

เอกสารทั้งหมด ชุติวิชาหลักยุทธศาสตร์และเอกสารที่อาจารย์จะแจกจ่ายให้ภายหลัง

๗. เอกสารอ่านประกอบเพิ่มเติม

เอกสารที่อาจารย์จะแจกจ่ายให้ภายหลัง

ชุดวิชา ยุทธศาสตร์ทะเล

(๓๓ ชั่วโมง)

๒. ความสำคัญ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ขนาบไปด้วยฝั่งทะเลทั้งฝั่งตะวันออกและฝั่งตะวันตก สามารถที่จะเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากทะเลได้อย่างมหาศาล ขณะเดียวกันท้องทะเลส่วนใหญ่เป็นบริเวณอันอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติทั้งในทะเลและใต้ท้องทะเล ซึ่งเป็นหน้าที่ของกองทัพเรือในอันที่จะปกป้องดูแลและพิทักษ์รักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล เพื่อให้ประเทศชาติได้รับผลประโยชน์สูงสุด

๒. ความมุ่งหมาย

เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้นายทหารนักเรียนได้เข้าใจถึงสมุททานุภาพ เศรษฐกิจทางทะเล การรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล และองค์การความมั่นคงทางทะเลระหว่างประเทศ ซึ่งจะเป็ปัจจัยพื้นฐานที่จะนำไปสู่ความเข้าใจแนวคิดทางยุทธศาสตร์ทะเล ตลอดจนสามารถนำความรู้ความเข้าใจไปวิเคราะห์การกำหนดยุทธศาสตร์ทะเล ยุทธศาสตร์ทางเรือ และกำลังรบให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและยุทธศาสตร์ทหารต่อไป

๓. ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาชุดวิชานี้ ใช้ระยะเวลาการศึกษาทั้งสิ้น ๓๓ ชั่วโมง โดยมีหัวข้อวิชาที่จะศึกษาประกอบด้วย

หมายเลขประจำหัวข้อวิชา	หัวข้อวิชา
๓๑๐๑๐๑๐๓๐๑	สมุททานุภาพ
๓๑๐๑๐๑๐๓๐๒	เศรษฐกิจทางทะเล
๓๑๐๑๐๑๐๓๐๓	การรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล
๓๑๐๑๐๑๐๓๐๔	องค์การความมั่นคงทางทะเลระหว่างประเทศ
๓๑๐๑๐๑๐๓๐๕	การแก้ปัญหาเป็นคณะ ชุดวิชายุทธศาสตร์ทะเล
๓๑๐๑๐๑๐๓๐๖	การแก้ปัญหารายบุคคล การกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ

หัวข้อวิชา สมุทธานุภาพ

๑. ความสำคัญ

สมุทธานุภาพเป็นกำลังอำนาจของรัฐชายฝั่งทะเล ซึ่งทำให้รัฐชายฝั่งทะเลมีขีดความสามารถในการใช้ทะเล เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการสร้างความมั่นคงให้แก่รัฐและเป้าหมายในการสร้างความมั่งคั่งให้แก่รัฐ กล่าวคือ รัฐที่มีสมุทธานุภาพเข้มแข็งย่อมมีขีดความสามารถในการใช้ทะเลป้องกันการคุกคามจากรัฐอื่น และย่อมมีขีดความสามารถในการใช้ทะเลคุกคามความมั่นคงของรัฐอื่น รวมทั้งเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือการตัดสินใจของรัฐอื่นตามที่ปรารถนาได้ในขณะเดียวกัน นอกจากนี้รัฐที่มีสมุทธานุภาพเข้มแข็งย่อมมีขีดความสามารถในการใช้ทะเลดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ให้มีความเจริญมั่งคั่งได้ซึ่งความสำคัญของสมุทธานุภาพสามารถพิสูจน์ได้จากขีดความสามารถในการใช้ทะเลของรัฐชายฝั่งในประวัติศาสตร์ ๓ ประการคือ ประการที่หนึ่ง สมุทธานุภาพเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการแสวงหาอาณานิคม ความได้เปรียบทางการค้า และความเจริญมั่งคั่ง ประการที่สอง สมุทธานุภาพเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันหรือกำจัดรัฐที่เป็นคู่แข่งกัน และประการที่สาม สมุทธานุภาพเป็นเครื่องมือที่ทำให้มีความได้เปรียบอย่างเด็ดขาดในสถานการณ์ที่มีความขัดแย้งกับรัฐอื่น สาเหตุที่สมุทธานุภาพมีความสำคัญต่อเนื่องจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากพื้นผิวโลกมากกว่าร้อยละ ๗๐ ถูกปกคลุมด้วยทะเล อีกทั้งเมืองที่มีขนาดใหญ่ของโลกส่วนใหญ่ก็ตั้งอยู่ในบริเวณที่ห่างจากชายฝั่งทะเลไม่เกิน ๒๐๐ กิโลเมตร จึงทำให้การคมนาคมขนส่งระหว่างประเทศส่วนใหญ่ใช้ทะเลเป็น เส้นทางคมนาคม และส่งผลให้เส้นทางคมนาคมทางทะเล (Sea Lines of Communications หรือ SLOCS) เป็น เส้นทางที่มีความสำคัญยิ่งต่อการลำเลียงขนส่งทางเศรษฐกิจและการลำเลียงขนส่งทางทหาร ซึ่งจะต้องป้องกันและรักษาเส้นทางนี้ไว้ให้สามารถใช้ได้อย่างเสรีตลอดเวลาที่ต้องการ รวมทั้งปฏิเสธไม่ให้รัฐที่เป็นศัตรูหรือคู่แข่งกันได้ใช้เส้นทางนี้ได้อย่างเสรีด้วย

๒. ความมุ่งหมาย

๒.๑ เพื่อให้ทราบถึงความสำคัญของทะเล ตลอดจนให้มีความรู้ความเข้าใจในความหมายของสมุทธานุภาพ ทฤษฎีสมุทธานุภาพ และองค์ประกอบของสมุทธานุภาพที่มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมมาสู่การจัดกลุ่มแบบใหม่ ในปัจจุบัน โดยการศึกษาจากประวัติศาสตร์

๒.๒ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างสมุทธานุภาพกับยุทธศาสตร์ทะเล รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างยุทธศาสตร์ทะเลกับยุทธศาสตร์ชาติและยุทธศาสตร์ทางเรือ ตลอดจนสามารถกำหนดยุทธศาสตร์ทะเลและนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเลในเบื้องต้นได้

๒.๓ เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจในหัวข้อวิชาการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล และใช้

เป็นพื้นฐานในการศึกษาหัวข้อวิชาการกำหนดยุทธศาสตร์ทางเรือ ตลอดจนการจัดทำยุทธศาสตร์ทางเรือในหัวข้อ วิชา การแก้ปัญหาเป็นคณะชุดวิชายุทธศาสตร์ทางเรือต่อไป

๓. สาระสังเขปการศึกษา

การศึกษาในหัวข้อวิชาสมุทรทหานุภาพ (Sea Power) เริ่มต้นจากการศึกษาให้ทราบถึงความสำคัญของทะเล ทั้งการเป็นเส้นทางคมนาคม การเป็นแนวปราการป้องกันประเทศ ตลอดจนการเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและ การท่องเที่ยว จากนั้นจึงศึกษาถึงความหมายของสมุทรทหานุภาพ การเสริมสร้างสมุทรทหานุภาพและการนำ สมุทรทหานุภาพไปใช้ดำเนินยุทธศาสตร์ทะเลของรัฐมหาอำนาจทางทะเลในประวัติศาสตร์จนเกิดความมั่นคงและ ความมั่งคั่ง ตลอดจนสมุทรทหานุภาพและการใช้สมุทรทหานุภาพของอาณาจักรไทยในประวัติศาสตร์ซึ่งอยู่ในช่วงเวลา เดียวกันกับการดำเนินยุทธศาสตร์ทะเลของรัฐมหาอำนาจทางทะเลเหล่านั้น การมองเห็นภาพในประวัติศาสตร์ ดังกล่าวข้างต้นอย่างถ่องแท้จะนำไปสู่ความเข้าใจอย่างแท้จริงในทฤษฎีสมุทรทหานุภาพของ พลเรือตรีอัลเฟรด เทเยอร์ มาฮาน (Alfred Thayer Mahan) ซึ่งกล่าวถึงองค์ประกอบของสมุทรทหานุภาพ (Elements of Sea Power) หรือเงื่อนไขเบื้องต้นที่ส่งผลต่อสมุทรทหานุภาพของรัฐ (The principal conditions affecting the sea power of nations) ไว้ ๖ ประการคือ ลักษณะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ (Geographical Position) ลักษณะธรรมชาติ ที่เกื้อกูล (Physical Conformation) ขอบเขตของดินแดน (Extent of Territory) จำนวนประชากร (Number of Population) คุณลักษณะของประชาชน (Character of the People) หรือคุณลักษณะประจำชาติ (National Character) และคุณลักษณะของรัฐบาล (Character of the Government) ซึ่งรวมถึงสถาบันประจำชาติไว้ด้วย (including therein the national institutes) นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงปัจจัยที่ต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันและเป็น พื้นฐานของกำลังอำนาจแห่งชาติของรัฐทางทะเลไว้อีก ๓ ประการคือ การค้าทางทะเลซึ่งต้องอาศัยกองเรือพาณิชย์ ในการลำเลียงขนส่งสินค้า อาณานิคมโพ้นทะเลซึ่งใช้เป็นสถานีการค้าและฐานทัพเรือ ตลอดจนกองทัพเรือซึ่งใช้ในการ ปกป้องคุ้มครองการค้าทางทะเลและอาณานิคมโพ้นทะเล นอกจากองค์ประกอบและปัจจัยดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังอาจมีองค์ประกอบและปัจจัยอื่นๆ ที่ส่งผลต่อสมุทรทหานุภาพของรัฐตามที่นักยุทธศาสตร์ทะเลรุ่นต่อๆ มาจะได้ให้ ความสำคัญเพิ่มเติมไว้จึงทำให้นักยุทธศาสตร์ทะเลในปัจจุบันมีความเห็นพ้องกันที่จะจัดกลุ่มขององค์ประกอบและ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดสมุทรทหานุภาพของรัฐไว้เป็น ๒ กลุ่มใหญ่ๆ เพื่อความสะดวกต่อการวิเคราะห์และการอธิบาย กล่าวคือ กลุ่มที่เป็นแหล่งกำเนิด (Sources) ของสมุทรทหานุภาพซึ่งอาจเรียกว่าปัจจัยพื้นฐานของสมุทรทหานุภาพ และ กลุ่มที่เป็นองค์ประกอบ (Elements) ของสมุทรทหานุภาพซึ่งแสดงให้เห็นถึงกำลังอำนาจแห่งชาติทางทะเลของรัฐ อย่างเป็นรูปธรรมและอาจเรียกว่าปัจจัยปฏิบัติการของสมุทรทหานุภาพ

โดยกลุ่มที่เป็นแหล่งกำเนิดนั้นประกอบด้วย ชุมชนทางทะเล (Maritime Community) ซึ่งหมายถึงกลุ่ม คนที่ประกอบอาชีพเกี่ยวข้องกับการเดินเรือ การสร้างและซ่อมเรือ โดยมีจำนวนคนและเรือพาณิชย์เพียงพอและได้ สัดส่วนกับขนาดของเศรษฐกิจ อีกทั้งยังสามารถใช้เป็นกำลังสำรองของกองทัพเรือในยามสงครามได้ทรัพยากร (Resources) ซึ่งหมายถึงวัตถุดิบ พลังงาน ตลอดจนเทคโนโลยีที่ใช้ในการสร้างและซ่อมเรือ ทั้งเรือรบและเรือ

พาณิชย์รวมทั้ง ความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อส่งเสริมยุทธศาสตร์ทะเล รูปแบบของรัฐบาล (Styles of Government) ซึ่งหมายถึงรูปแบบของรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพ และมีคุณลักษณะที่มีวิสัยทัศน์ทางทะเล รวมทั้งมีสถาบันที่ทำหน้าที่ในการกำหนดและดำเนินนโยบายเพื่อส่งเสริมสมุททานุภาพ ตลอดจนภูมิศาสตร์ และภูมิรัฐศาสตร์ (Geography and Geopolitics) ซึ่งหมายถึงเงื่อนไขทางภูมิศาสตร์ที่เกี่ยวกับลักษณะที่ตั้งซึ่งง่ายต่อการเดินเรือออกสู่ทะเลหลวง อยู่ใกล้เส้นทางเดินเรือ และควบคุมเส้นทางเดินเรือของรัฐอื่น ลักษณะธรรมชาติซึ่งเกื้อกูลต่อการเป็นอ่าวจอดเรือ รวมทั้งขอบเขตของดินแดนซึ่งครอบคลุมทรัพยากรธรรมชาติในทะเล ส่วนกลุ่มที่เป็นองค์ประกอบนั้นประกอบด้วย การขนส่งทางทะเล (Merchant Shipping) ซึ่งหมายถึงกิจการพาณิชย์นาวีที่มีความสามารถใช้ทะเลในฐานะเป็นสื่อของการคมนาคมขนส่ง และการแสวงหาทรัพยากรจากทะเล ทำเรือและฐานทัพเรือ (Bases) ซึ่งหมายถึงที่จอดพักของเรือพาณิชย์และเรือรบเพื่อขนถ่ายสิ่งของและรับการส่งกำลังบำรุง รวมทั้งอยู่ต่อเรือ และอยู่ซ่อมเรือ ที่มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้แก่เรือครบถ้วน และเครื่องมือทำสงครามทางเรือ (The Fighting Instrument) ซึ่งหมายถึง กำลังทางเรือของกองทัพเรือ ได้แก่เรือพิฆาต เรือดำน้ำ และอากาศยาน

ในส่วนท้ายของหัวข้อวิชาสมุททานุภาพ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ทะเล ซึ่งเป็นการนำสมุททานุภาพไปใช้ดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์แห่งชาติทางทะเลทั้งที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงและความมั่งคั่ง โดยศึกษาให้ทราบถึง ความหมายของยุทธศาสตร์ทะเล ความสัมพันธ์ระหว่างยุทธศาสตร์ทะเลกับยุทธศาสตร์ชาติ และยุทธศาสตร์ทางเรือ ตลอดจนการกำหนดยุทธศาสตร์ทะเลและนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล

๔. วิธีดำเนินการศึกษา

๔.๑ การบรรยายในห้องเรียน ๓ ชั่วโมง

๕. ประเด็นคำถามสำคัญเกี่ยวกับเนื้อหาที่ศึกษา

๕.๑ สมุททานุภาพคืออะไร และมีความสำคัญต่อรัฐชายฝั่งทะเลในปัจจุบันอย่างไร

๕.๒ พลเรือตรี อัลเฟรด เทเยอร์ มาसान ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของสมุททานุภาพหรือเงื่อนไขเบื้องต้นที่ส่งผลต่อสมุททานุภาพของรัฐไว้อย่างไร และยังสามารถกล่าวถึงปัจจัยอื่นๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับสมุททานุภาพนอกเหนือจากองค์ประกอบของสมุททานุภาพไว้อย่างไร

๕.๓ ในปัจจุบันได้มีการจัดกลุ่มขององค์ประกอบและปัจจัยที่ก่อให้เกิดสมุททานุภาพของรัฐไว้อย่างไร แต่ละกลุ่มประกอบด้วยอะไรบ้าง มีความเหมือนหรือแตกต่างกับทฤษฎีสมุททานุภาพของ พลเรือตรี อัลเฟรด เทเยอร์ มาसान อย่างไร

๕.๔ ยุทธศาสตร์ทะเลมีความสัมพันธ์กับสมุททานุภาพอย่างไร ตลอดจนมีความสัมพันธ์กับยุทธศาสตร์ชาติ และยุทธศาสตร์ทางเรืออย่างไร

๕.๕ ประเทศไทยมีสมุททานุภาพมากน้อยเพียงไร และการนำสมุททานุภาพไปใช้ดำเนินยุทธศาสตร์ทะเลให้

เกิดความมั่นคงและความมั่งคั่งมีปัญหอย่างไร

๖. เอกสารประกอบการศึกษา

- ๖.๑ ยุทธศาสตร์ทางเรือ : หลักการและอิทธิพลที่มีต่อสมุททานุภาพยุคจักรวรรดิและยุคปรมาณูของ พลเรือเอก คิริ กระจ่างเนตร์ หน้า ๑๙ - ๓๒
- ๖.๒ มาฮานยังอยู่กับเราหรือเปล่า บทความของ พลเรือตรี อมรเทพ ณ บางช้าง ในนิตยสาร นานาชาติ ฉบับที่ ๖๕ (ก.พ. - พ.ค. ๒๕๕๘) หน้า ๓๓ - ๔๔
- ๖.๓ การกำหนดยุทธศาสตร์ทะเล บทความของ พลเรือตรี ชูมนุม อาจวงษ์ ในนิตยสาร นานาชาติ ฉบับที่ ๖๕ (ก.พ. - พ.ค. ๒๕๕๘) หน้า ๔๕ - ๕๔
- ๖.๔ กองทัพเรือกับสมุททานุภาพของไทย บทความของ นาวาโท ยุทธนา อักษรศรี ในนิตยสาร นานาชาติ ฉบับที่ ๖๕ (ก.พ. - พ.ค. ๒๕๕๘) หน้า ๗๑ - ๗๔

๗. เอกสารอ่านประกอบเพิ่มเติม

- ๗.๑ The Influence of Sea Power upon History ของ Captain Alfred Thayer Mahan หน้า ๒๒ - ๗๗
- ๗.๒ Maritime Strategy and the Nuclear Age ของ Geoffrey Till หน้า ๑๑ - ๑๘ และหน้า ๗๕ - ๘๐

หัวข้อวิชา เศรษฐกิจทางทะเล

๑. ความสำคัญ

เศรษฐกิจทางทะเลเป็นเรื่องราวของเศรษฐศาสตร์มหภาคที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับสมุทรภาพ เนื่องจากปัจจัยของสมุทรภาพบางปัจจัย ทั้งปัจจัยพื้นฐานอันได้แก่ทรัพยากรในทะเลและทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากทะเล รวมทั้งปัจจัยปฏิบัติการอันได้แก่การขนส่งทางทะเลและท่าเรือ ได้เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในวงจรเศรษฐกิจและกระบวนการทางเศรษฐกิจ หรืออาจกล่าวได้ว่ากระบวนการทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำทรัพยากรไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม อันได้แก่กระบวนการของการผลิตสินค้าและบริการ การบริโภคสินค้าและบริการ การแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ ตลอดจนการกระจายสินค้าและบริการ รวมทั้งการกระจายรายได้ สามารถใช้ทะเลเป็นช่องทางในการดำเนินกระบวนการดังกล่าว เพื่อให้เกิดการขยายตัวมากขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ การขยายตัวมากขึ้นของกระบวนการทางเศรษฐกิจย่อมแสดงว่ามีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงขึ้น ดังนั้นการพัฒนากิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทะเลให้ขยายตัวอย่างต่อเนื่องและมีเสถียรภาพ บนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองและไม่ทำลายสภาวะแวดล้อมทางทะเล จะส่งผลให้เศรษฐกิจของรัฐมีความเจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต

๒. ความมุ่งหมาย

๒.๑ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในภาพรวมเกี่ยวกับวงจรเศรษฐกิจ กระบวนการทางเศรษฐกิจ และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

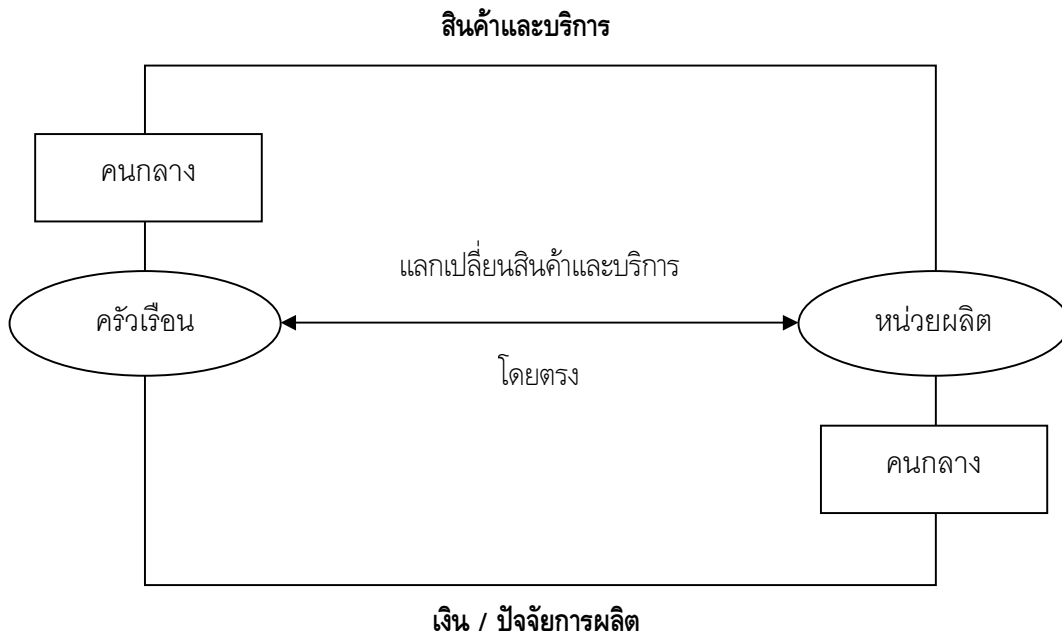
๒.๒ เพื่อให้ทราบถึงการค้าระหว่างประเทศของประเทศไทย กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทะเลของประเทศไทย กิจกรรมพาณิชย์นาวีของประเทศไทย ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น

๒.๓ เพื่อให้มีวิสัยทัศน์ต่อการพัฒนาสมุทรภาพในส่วนที่เป็นกิจการพาณิชย์นาวีจนสามารถเป็นเครื่องมือสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจทางทะเลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถแปรสภาพเป็นเครื่องมือสนับสนุนกองทัพเรือในการปฏิบัติการทางทหารได้อย่างรวดเร็ว

๒.๔ เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจในหัวข้อวิชาการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล และใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาหัวข้อวิชาการกำหนดยุทธศาสตร์ทางเรือ ตลอดจนการจัดทำยุทธศาสตร์ทางเรือในหัวข้อวิชาการแก้ปัญหาเป็นคณะชุดวิชายุทธศาสตร์ทางเรือต่อไป

๓. สาระสังเขปการศึกษา

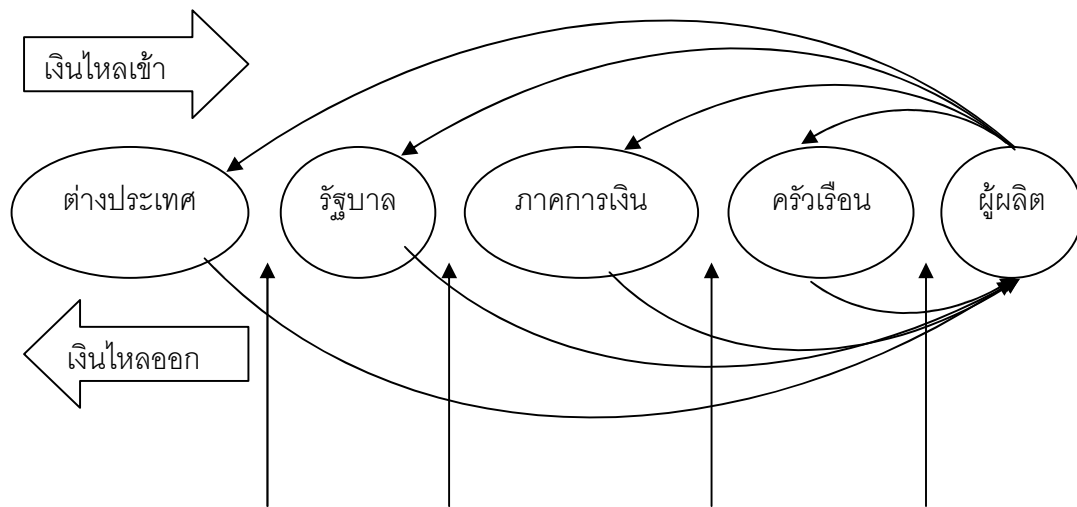
การศึกษาในหัวข้อวิชาเศรษฐกิจการทางทะเลเริ่มต้นจากการศึกษาเกี่ยวกับวงจรเศรษฐกิจ ซึ่งหมายถึงวงจรแห่งความสัมพันธ์กันระหว่างครัวเรือนกับหน่วยผลิต โดยหน่วยผลิตต้องจัดหาปัจจัยการผลิตมาจากครัวเรือนและจำหน่ายจ่ายแจกสินค้าและบริการที่ผลิตได้ไปให้แก่ครัวเรือนด้วย

แผนภาพแสดงวงจรเศรษฐกิจอย่างง่าย

จากนั้นจึงศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการทางเศรษฐกิจและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนำทรัพยากรไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม ได้แก่กระบวนการของการผลิตสินค้าและบริการ การบริโภคสินค้าและบริการ การแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ ตลอดจนการกระจายสินค้าและบริการ รวมทั้งการกระจายรายได้โดยมีเงินเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดกระบวนการทางเศรษฐกิจดังกล่าว เมื่อกระบวนการทางเศรษฐกิจขยายตัวมากขึ้นก็แสดงว่ามีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงขึ้น หรือมีระดับการพัฒนาเศรษฐกิจที่ดีขึ้น ซึ่งมีตัวชี้วัดระดับการพัฒนาเศรษฐกิจที่สำคัญ ๒ ประการคือ รายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปี และคุณภาพของประชากร โดยรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อปีสามารถคำนวณได้จาก รายได้ประชาชาติหารด้วยจำนวนประชากรทั้งหมด ซึ่งรายได้ประชาชาตินั้นอาจแสดงในรูปของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product หรือ GDP) อันหมายถึงผลิตภัณฑ์หรือ รายได้ที่คิดเป็นตัวเงินที่ผลิตขึ้นในประเทศในเวลา ๑ ปี หรืออาจแสดงในรูปของผลิตภัณฑ์ประชาชาติ (Gross National Product หรือ GNP) อันหมายถึงผลิตภัณฑ์หรือรายได้ที่พลเมืองของประเทศหนึ่งผลิตขึ้นภายในประเทศ บวกด้วยผลิตภัณฑ์หรือรายได้ที่พลเมืองของประเทศนั้นผลิตขึ้นในต่างประเทศในเวลา ๑ ปี ($GNP = GDP + \text{รายได้สุทธิจากต่างประเทศ}$) ส่วนคุณภาพของประชากรนั้นสามารถ

พิจารณาได้จากสถิติที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของประชากร การศึกษา สุขภาพอนามัยและโภชนาการ ได้แก่ อัตราการเพิ่มของประชากร อัตราการกระจายรายได้ของประชากร อัตราการเกิดและการตาย อัตราการรู้หนังสือหรือระดับการศึกษาของประชากร อัตราการได้รับการบริการทางด้านสาธารณสุขบุคคลที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวัน เป็นต้น

การส่งออกสุทธิ (NX) การใช้จ่ายของรัฐบาล (G) การลงทุน (I) การบริโภคของประชาชน (C)

$$\text{การใช้จ่ายรวม (Aggregate Expenditure; AE)} = C+I+G+NX$$

แผนภาพแสดงวงจรของเงินที่เกิดขึ้นจากหน่วยเศรษฐกิจที่สำคัญ ๕ หน่วย

เมื่อมีความรู้ความเข้าใจในเศรษฐกิจเบื้องต้นดีแล้ว จึงศึกษาเกี่ยวกับเศรษฐกิจทางทะเล ซึ่งประกอบด้วย การค้าระหว่างประเทศของประเทศไทย อันแสดงให้เห็นถึงปริมาณและมูลค่าของการค้าระหว่างประเทศของประเทศไทยกับการพึ่งพาการขนส่งทางทะเล กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทะเลของประเทศไทยอันได้แก่อุตสาหกรรมประมง อุตสาหกรรมก๊าซธรรมชาติและน้ำมัน อุตสาหกรรมท่องเที่ยวทางทะเล รวมทั้งกิจการพาณิชย์นาวีและกิจการที่เกี่ยวข้อง กิจการพาณิชย์นาวีของประเทศไทยอันได้แก่กิจการขนส่งทางเรือ กิจการทำเรือ กิจการอู่เรือ รวมทั้งกิจการผลิตบุคลากรพาณิชย์นาวี ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับกิจการพาณิชย์นาวีของประเทศไทยอันได้แก่สัดส่วนในการขนส่งสินค้าด้วยเรือไทยที่ยังมีจำนวนน้อยเกินไปทำให้เสียเปรียบในการแข่งขันทางเศรษฐกิจกับต่างชาติการระดม เงินทุนเพื่อใช้ในการประกอบกิจการ ความไม่ชัดเจนในด้านนโยบายและความ

ต่อเนื่องของการพัฒนากิจการพาณิชย์นาวี กฎระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมการประกอบการของภาคเอกชน รวมทั้งสถาบันสร้างและพัฒนาบุคลากรพาณิชย์นาวีที่ยังมีจำนวนจำกัด ตลอดจนการพัฒนากิจการพาณิชย์นาวีของประเทศไทยอันเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาสมุทรภาพของประเทศไทย เพื่อนำไปใช้ดำเนินยุทธศาสตร์ทะเลให้เกิดความมั่นคงและเกิดความมั่งคั่งต่อไป

๔. วิธีดำเนินการศึกษา

๔.๑ การบรรยายในห้องเรียน ๓ ชั่วโมง

๕. ประเด็นคำถามสำคัญเกี่ยวกับเนื้อหาที่ศึกษา

๕.๑ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจหรือระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ดีเกิดขึ้นได้อย่างไร มีอะไรเป็นตัวชี้วัด

๕.๒ เศรษฐกิจทางทะเลคืออะไร กิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทะเลของประเทศไทยกิจกรรมใดที่ท่านเห็นว่าเป็นส่วนสำคัญของเศรษฐกิจทางทะเล

๕.๓ กิจการพาณิชย์นาวีของประเทศไทยมีปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญอะไรบ้าง

๕.๔ การพัฒนากิจการพาณิชย์นาวีจะเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจทางทะเลของประเทศไทยอย่างไร

๕.๕ การพัฒนากิจการพาณิชย์นาวีจะเป็นประโยชน์ต่อสมุทรภาพของประเทศไทยในส่วนที่เป็นเครื่องมือทำสงครามทางเรืออย่างไร

๖. เอกสารประกอบการศึกษา

๖.๑ เศรษฐศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศเบื้องต้น เอกสารประกอบการบรรยายของนาวาเอก วชิรพร วงศ์นครสว่าง

๖.๒ กองทัพเรือกับการพัฒนาสมุทรภาพของไทย บทความของ นาวาโท ยุทธนา อักษรศรี ในนวิกาธิปไตยสาร ฉบับที่ ๖๕ (ก.พ. - พ.ค. ๒๕๔๘) หน้า ๗๑ - ๗๔

๖.๓ การเพิ่มความร่วมมือในการพัฒนากิจการพาณิชย์นาวี บทความของ พลเรือโท ทนง ศิริรังสี ในนวิกาธิปไตยสาร ฉบับที่ ๖๕ (ก.พ. - พ.ค. ๒๕๔๘) หน้า ๑๓๑ - ๑๓๖

๖.๔ เอกสารประกอบการบรรยายตามที่คุณบรรยายจาก กรมการขนส่งทางน้ำและพาณิชย์นาวี หรืออาจารย์ภายนอกผู้อื่นซึ่งได้รับเชิญมาบรรยายได้จัดเตรียมไว้

๗. เอกสารอ่านประกอบเพิ่มเติม

๗.๑ เปิดชุมทรัพย์ทางทะเล (ภาค CEO) แนวทางการพัฒนาพาณิชย์นาวีไทย เอกสารประกอบการสัมมนา

- ของ พลเรือโท สุรศักดิ์ ศรีอรุณ ผู้บัญชาการสถาบันวิชาการทหารเรือชั้นสูง พ.ศ. ๒๕๕๘
- ๗.๒ การพัฒนากิจการพาณิชย์นาวีของไทย เอกสารประจำภาค ของ นางสาว นวพร วิทยานันท์ นักศึกษา
วิทยาลัยการทัพเรือ รุ่นที่ ๓๐ พ.ศ. ๒๕๕๑

หัวข้อวิชา การรักษามลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล

๑. ความสำคัญ

ผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลคือ ผลประโยชน์แห่งชาติด้าน การเมือง การทหาร เศรษฐกิจ สังคม จิตวิทยา ตลอดจนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับทะเล ซึ่งใช้เป็นตัวกำหนดวัตถุประสงค์แห่งชาติทางทะเล เพื่อให้สามารถกำหนดและดำเนินนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเลหรือยุทธศาสตร์ทะเลได้อย่างสอดคล้องกับผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล จนทำให้รัฐมีความมั่นคงและความมั่งคั่งจากการใช้ทะเลได้ในที่สุด ดังนั้นการรักษามลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลจึงมีความสำคัญในฐานะที่เป็นการดำเนินยุทธศาสตร์ทะเลอย่างหนึ่ง ซึ่งใช้เครื่องมือของกองทัพเรือในการดำเนินยุทธศาสตร์ทะเลนั้นให้รัฐสามารถบรรลุความมั่นคงและความมั่งคั่งได้

๒. ความมุ่งหมาย

๒.๑ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในที่มาและความหมายของผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลอย่างถูกต้องตามที่ได้กำหนดไว้ในนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล

๒.๒ เพื่อให้ทราบถึงที่มาและแนวความคิดในการใช้กำลังทางเรือควบคุมทะเลเพื่อรักษามลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลในด้านต่างๆ

๒.๓ เพื่อใช้เป็นพื้นฐานส่วนหนึ่งในการทำความเข้าใจในหัวข้อวิชายุทธศาสตร์ของกองทัพเรือ และใช้เป็นพื้นฐานในการศึกษาในหัวข้อวิชาการกำหนดยุทธศาสตร์ทางเรือ ตลอดจนการจัดทำยุทธศาสตร์ทางเรือในหัวข้อวิชาการแก้ปัญหาเป็นคณะชุดวิชายุทธศาสตร์ทางเรือต่อไป

๓. สารสังเขปการศึกษา

การศึกษาในหัวข้อวิชาการรักษามลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล เริ่มต้นจากการศึกษาให้ทราบถึงที่มาของผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล การจำแนกผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเล (ตามลำดับความสำคัญที่ทำให้เกิดความมั่นคง แห่งชาติ) ซึ่งได้กำหนดไว้ในนโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล (พ.ศ. ๒๕๔๘ - ๒๕๕๒) การใช้กำลังทางเรือควบคุมทะเลเพื่อรักษามลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลในด้านต่างๆ ได้แก่การป้องกันประเทศและการรักษาอำนาจอธิปไตย รวมทั้งสิทธิอธิปไตยทางทะเล การรักษาสันติภาพทางทะเล การรักษาความสงบเรียบร้อยในทะเล การคุ้มครองป้องกันทรัพยากรธรรมชาติและเครื่องมือที่ใช้ในการแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติทางทะเล ตลอดจนการดำเนินการทูตทางเรือ (Naval Diplomacy) เพื่อรักษาเกียรติภูมิและศักดิ์ศรีในประชาคมระหว่าง

ประเทศด้านกิจกรรมทางทะเล

ในส่วนของการควบคุมทะเลนั้น ในยุคเรือกระเชียงและยุคเรือใบได้ใช้วิธีการควบคุมทะเล ๓ วิธีการคือการปิดอ่าว (Blockade) ซึ่งเป็นการใช้กำลังทางเรือซึ่งมีจำนวนมากกว่าหรือมีความเข้มแข็งกว่า ทำการปิดล้อมฝ่ายตรงข้ามที่อยู่ในอ่าว เพื่อจำกัดเสรีภาพในการใช้ทะเลของฝ่ายตรงข้าม การใช้กองเรือคงชีพ (Fleet-in-Being) ซึ่งเป็นการใช้กำลังทางเรือที่มีจำนวนน้อยกว่าแต่มีความคล่องตัวสูงกว่าไปรั้งความหรือข่มขู่โจมตีฝ่ายตรงข้ามแล้วจึงหลบหนีเพื่อหลีกเลี่ยงการต่อสู้โดยตรงกับฝ่ายตรงข้ามที่มีความเข้มแข็งกว่า และการรบขั้นแตกหัก (Decisive Battle) ซึ่งเป็นการใช้กำลังทางเรือที่มีจำนวนมากกว่าหรือมีความเข้มแข็งกว่า ไปโจมตีและทำลายกำลังทางเรือของฝ่ายตรงข้ามให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้เพื่อให้มีเสรีภาพในการใช้ทะเลได้ตามที่ต้องการ

ในยุคเรือกลไฟนั้น กำลังทางเรือได้มีวิวัฒนาการซึ่งมีอุปกรณ์ตรวจจับเป้าหมายตลอดจนระบบอาวุธที่มีระยะไกลและความแม่นยำมากขึ้น จึงทำให้การควบคุมทะเลมีวิธีการที่หลากหลายมากขึ้นโดยอาศัยแนวความคิดเดิมเป็นพื้นฐาน ซึ่งสามารถจำแนกได้ ๕ วิธีการคือ การปิดอ่าว (Sortie Control) ซึ่งพัฒนาจากการปิดอ่าวตามแนวความคิดเดิม โดยเป็นการป้องกันไม่ให้กำลังทางเรือของฝ่ายตรงข้ามทั้งหมดหรือส่วนใดส่วนหนึ่งออกปฏิบัติการในทะเล การควบคุมจุดที่เรือต้องผ่าน (Choke-Point Control) ซึ่งเปรียบเสมือนการปิดอ่าวระยะไกลตามแนวความคิดเดิม โดยเป็นการควบคุมบริเวณที่เป็นช่องทางแคบๆ ซึ่งฝ่ายตรงข้ามต้องผ่านออกสู่ทะเลเปิด การปฏิบัติการในทะเลเปิด (Open Ocean Operations) ซึ่งเป็นการรบขั้นแตกหักตามแนวความคิดเดิม โดยเป็นการส่งกองเรือขนาดใหญ่ออกไป ค้นหา ไล่ล่า และทำลายฝ่ายตรงข้ามในทะเลเปิด การปะทะเฉพาะที่ (Local Engagement) ซึ่งเน้นการควบคุมทะเลเพื่อใช้เป็นเส้นทางคมนาคมในการลำเลียงขนส่งสินค้า ยุทโธปกรณ์ หรือกำลังทหารที่ใช้ในการยกพลขึ้นบก โดยเป็นการคุ้มกันกระบวนเรือลำเลียงเพื่อให้เดินทางถึงจุดหมาย และจะใช้อาวุธทำลายฝ่ายตรงข้ามในกรณีที่ฝ่ายตรงข้ามอยู่ในรัศมีปฏิบัติการที่ขัดขวางการลำเลียงเท่านั้น และการปฏิบัติการในส่วนหน้า (Forward Operations) ซึ่งเป็นการรบขั้นแตกหักตามแนวความคิดเดิม โดยเป็นการริเริ่มโจมตีกำลังทางเรือของฝ่ายตรงข้ามที่เป็นภัยคุกคามก่อนเพื่อชิงความได้เปรียบ

สำหรับการดำเนินการทูตทางเรื่อนั้นสามารถใช้กำลังทางเรือดำเนินการได้ในลักษณะของการทูตเชิงป้องกัน (Preventive Diplomacy) ได้แก่การเยี่ยมเยียนเมืองท่าของรัฐอื่น การฝึกผสมกับรัฐอื่น การให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือทางทหารกับรัฐอื่น และการเข้าร่วมในการปฏิบัติการเพื่อสันติภาพ (Peace Operations) กับรัฐอื่นตามมติของสหประชาชาติ นอกจากนี้ยังสามารถใช้กำลังทางเรือดำเนินการได้ในลักษณะของการทูตเชิงบีบบังคับ (Coercive Diplomacy) ได้แก่การใช้กำลังทางเรืออย่างจำกัดขอบเขตในการโน้มน้าว จูงใจ หรือบีบบังคับรัฐอื่นให้กระทำตามเจตจำนงที่ต้องการโดยไม่ให้ลุกลามกลายเป็นสงคราม ด้วยการแสดงให้เห็นว่ามีความพร้อมที่จะใช้กำลังเข้าแก้ไขความขัดแย้งหากการเจรจาทางการทูตไม่ประสบผลสำเร็จ

๔. วิธีการดำเนินการศึกษา

๔.๑ การบรรยายในห้องเรียน ๖ ชั่วโมง

๕. ประเด็นคำถามสำคัญ

- ๕.๑ ผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลมีที่มาจากอย่างไร และหมายถึงอะไรบ้าง
- ๕.๒ หน่วยงานความมั่นคงของรัฐหน่วยงานใดควรทำหน้าที่กำหนดผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลไว้ให้เป็นบรรทัดฐานเดียวกัน
- ๕.๓ การใช้กำลังทางเรือควบคุมทะเลเพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลแบบดั้งเดิมนั้น ใช้วิธีการอะไรบ้าง
- ๕.๔ การใช้กำลังทางเรือควบคุมทะเลเพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลในปัจจุบันซึ่งมีวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีมากขึ้นนั้น ใช้วิธีการอะไรบ้าง และวิธีการแบบดั้งเดิมยังใช้ได้หรือไม่
- ๕.๕ กำลังทางเรือสามารถนำไปใช้ดำเนินการทูตทางเรือเพื่อรักษาผลประโยชน์แห่งชาติทางทะเลได้อย่างไรบ้าง

๖. เอกสารประกอบการศึกษา

- ๖.๑ นโยบายความมั่นคงแห่งชาติทางทะเล (พ.ศ. ๒๕๔๘ - ๒๕๕๒) ของ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ
- ๖.๒ แนวความคิดของยุทธศาสตร์ทะเลในการใช้กำลังทางเรือควบคุมทะเล เอกสารประกอบการบรรยายของ นาวาเอก วชิรพร วงศ์นครสว่าง
- ๖.๓ การใช้กองทัพเรือในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ บทความของ นาวาเอก วชิรพร วงศ์นครสว่าง ใน นวีกาธิปไตยสาร ฉบับที่ ๖๕ (ก.พ. - พ.ค. ๒๕๔๘) หน้า ๗๕ - ๘๓

๗. เอกสารอ่านประกอบเพิ่มเติม

- ๗.๑ The Future of Sea Power ของ Eric Grove หน้า ๑๘๗ - ๒๑๘
- ๗.๒ Modern Sea Power ของ Geoffrey Till หน้า ๕๗ - ๙๐

หัวข้อวิชา องค์การความมั่นคงทางทะเลระหว่างประเทศ

๑. ความสำคัญ

องค์การความมั่นคงทางทะเลระหว่างประเทศเป็นตัวแสดง (Actor) ที่มีบทบาทสำคัญต่อความมั่นคงของโลกและความมั่นคงของรัฐในการกำหนดยุทธศาสตร์ระดับต่างๆ เช่น ยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติ ยุทธศาสตร์ทะเล ยุทธศาสตร์ทหาร และยุทธศาสตร์ทางเรือนั้น จะต้องนำสถานะแวดล้อมที่มีองค์กรระหว่างประเทศเข้ามาพิจารณาด้วยเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการกำหนดยุทธศาสตร์ทะเลและยุทธศาสตร์ทางเรือนั้น จะต้องนำสถานะแวดล้อมที่มีองค์กรความมั่นคงทางทะเลระหว่างประเทศเข้ามาพิจารณาด้วย เนื่องจากการทราบบทบาทและหน้าที่ขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางทะเลระหว่างประเทศ ทั้งองค์กรระดับโลกและองค์กรระดับภูมิภาค จะช่วยให้การประเมินผลกระทบต่อยุทธศาสตร์ทะเลและยุทธศาสตร์ทางเรือสามารถกระทำได้อย่างรอบคอบ และสามารถใช้ประโยชน์จากองค์การความมั่นคงทางทะเลระหว่างประเทศในการช่วยรักษาความมั่นคงของรัฐได้

๒. ความมุ่งหมาย

๒.๑ เพื่อให้ทราบถึงอำนาจหน้าที่ขององค์กรระหว่างประเทศที่สำคัญ และบทบาทขององค์กรระหว่างประเทศที่มีผลกระทบต่อการใช้ทะเลและการรักษาความมั่นคงทางทะเล ซึ่งอาจเป็นองค์กรทางทะเลโดยตรงหรืออาจเป็นองค์กรอื่นๆ ที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางทะเลระหว่างประเทศ

๒.๒ เพื่อให้ทราบถึงที่มาและแนวความคิดของการใช้กำลังทางเรือในการปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงระหว่างประเทศ

๒.๓ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจในสถานะแวดล้อมด้านความมั่นคงทางทะเล ซึ่งอยู่ภายใต้การจัดระเบียบของตัวแสดงที่เป็นองค์กรระหว่างประเทศ

๒.๔ เพื่อใช้เป็นพื้นฐานประกอบการกำหนดยุทธศาสตร์ทะเลและยุทธศาสตร์ทางเรือต่อไป

๓. สารสังเขปการศึกษา

การศึกษาในหัวข้อวิชาองค์การความมั่นคงทางทะเลระหว่างประเทศ เริ่มต้นจากการศึกษาให้ทราบถึงความ เป็นมาขององค์กรระหว่างประเทศที่สำคัญคือ สหประชาชาติและหน่วยงานที่สำคัญของสหประชาชาติซึ่งทำหน้าที่ รักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศคือ คณะมนตรีความมั่นคง (Security Council) ตลอดจนกฎบัตร สหประชาชาติที่ให้อำนาจหน้าที่แก่สหประชาชาติในการปฏิบัติการด้านความมั่นคง ได้แก่การบังคับให้เกิดสันติภาพ (Peace Enforcement) และการรักษาสันติภาพ (Peacekeeping) จากนั้นจึงศึกษาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และ

บทบาทขององค์กรทางทะเลระหว่างประเทศ (International Maritime Organization, IMO) ซึ่งได้กำหนดหลักการที่สำคัญเกี่ยวกับการใช้ทะเลให้รัฐต่างๆ ปฏิบัติ และจะศึกษาเกี่ยวกับองค์กรทางทะเลระหว่างประเทศที่คาดว่าจะได้รับการจัดตั้งขึ้นเพื่อให้มีอำนาจหน้าที่และบทบาทในการรักษาความมั่นคงทางทะเลอย่างแท้จริง เช่น หน่วยงานทางทะเลแห่งสหประชาชาติ (United Nations Maritime Agency) ซึ่งจะทำให้สหประชาชาติสามารถใช้อำนาจหน้าที่เป็นเครื่องมือในการรักษาสันติภาพและความมั่นคงทางทะเลได้ทั้งในมิติของการทูต เช่น การแสดงกำลังเพื่อป้องปราม และการสังเกตการณ์หรือในมิติของการทหารด้วยการใช้กำลังบังคับให้เป็นไปตามมติของคณะมนตรีความมั่นคง เช่น การปิดอ่าว (Blockade) การห้ามนำสินค้าเข้า (Boycott) และการงดส่งสินค้าออกไปขาย (Embargo) รวมทั้งมิติของการรักษากฎหมาย เช่น การต่อต้านการค้ามนุษย์และการต่อต้านการกระทำอันเป็นโจรสลัด เป็นต้น นอกจากนี้จะศึกษาเกี่ยวกับบทบาทขององค์กรความร่วมมือในภูมิภาคซึ่งกำลังแสวงหาความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเลระหว่างประเทศในภูมิภาค เช่น สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of South East Asia Nation, ASEAN) การศึกษาอำนาจหน้าที่และบทบาทขององค์กรดังกล่าวย่อมทำให้ทราบถึงผลกระทบภายนอกที่จะเกิดขึ้นกับความมั่นคงทางทะเลของประเทศไทยทั้งที่เป็น ปัญหา ภัยคุกคาม โอกาส และสิ่งท้าทาย อันจะทำให้สามารถประเมินข้อบกพร่องและความเสี่ยง (Deficiencies and Risks) ในระหว่างการทำหนดยุทธศาสตร์ระดับต่างๆ ได้แก่ยุทธศาสตร์ทะเล และยุทธศาสตร์ทางเรือได้อย่างละเอียดถี่ถ้วนยิ่งขึ้น

๔. วิธีการดำเนินการศึกษา

๔.๑ การบรรยายในห้องเรียน ๓ ชั่วโมง

๕. ประเด็นคำถามสำคัญ

๕.๑ สหประชาชาติมีอำนาจหน้าที่รวมทั้งบทบาทในการรักษาความมั่นคงระหว่างประเทศอย่างไร หน่วยงานใดในสหประชาชาติสามารถใช้อำนาจหน้าที่ดังกล่าวได้และได้รับมอบอำนาจหน้าที่ดังกล่าวอย่างไร

๕.๒ สหประชาชาติสามารถใช้อำนาจหน้าที่ในการรักษาความมั่นคงทางทะเลได้อย่างไร

๕.๓ องค์กรความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์มีจุดประสงค์ในการก่อตั้งเพื่ออะไร และจะมีส่วนช่วยในการรักษาความมั่นคงทางทะเลในภูมิภาคได้อย่างไร

๕.๔ องค์กรระหว่างประเทศต่างๆที่มีอำนาจหน้าที่และบทบาทในการรักษาความมั่นคงทางทะเลโดยตรงนั้น มีผลกระทบต่อการทำหนดยุทธศาสตร์ทะเลและยุทธศาสตร์ทางเรือของประเทศไทยอย่างไร

๖. เอกสารประกอบการศึกษา

๖.๑ Maritime Security and Peacekeeping: A Framework for United Nations Operations ของ Michael Pugh

๖.๒ The Growing Prospects for Maritime Security Cooperation in Southeast Asia ของ John F. Bradford

๗. เอกสารอ่านประกอบเพิ่มเติม

๗.๑ Sea Power: A Guide for the Twenty First Century ของ Geoffrey Till หน้า ๓๒๙ - ๓๔๘

๗.๒ CSCAP Maritime Cooperation จากเว็บไซต์ www.cscap.org/maritime.htm

๗.๓ Opportunities for Maritime Cooperation in the Asia Pacific จากเว็บไซต์ www.cmc.sandia.gov/links/cmcpapers/regional-maritime-asiapacific/regional-maritime-asiapacific.htm

หัวข้อวิชา แก้ปัญหาเป็นคณะ ชุติวิชายุทธศาสตร์ทะเล

๑. ความสำคัญ

การแก้ปัญหาเป็นคณะ ชุติวิชายุทธศาสตร์ทะเล จะช่วยให้ นทน. ทราบและเข้าใจถึงความสัมพันธ์กันของสภาวะด้านความมั่นคงทางทะเลต่างๆ กับยุทธศาสตร์ทะเลและกำลังอำนาจทางทะเล โดยสามารถจัดทำยุทธศาสตร์ทะเล เพื่อให้สนองตอบต่อวัตถุประสงค์ทางทะเลที่ต้องการได้

๒. ความมุ่งหมาย

เพื่อให้นายทหารนักเรียนมีความสามารถที่จะแก้ปัญหาทางยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสมุททานุภาพ และยุทธศาสตร์ทะเล ตามปಂಗการที่ รร.สธ.ทร. ได้มอบหมาย และเพื่อฝึกฝนให้รู้จักใช้ความคิด รวมทั้งระดับความคิดเห็นต่างๆ ในอันที่จะเข้าใจขั้นตอนในการกำหนดยุทธศาสตร์ทะเล และทราบปัจจัยต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อยุทธศาสตร์ทะเลได้

๓. สาระสังเขปการศึกษา

รายละเอียดและปಂಗการการแก้ปัญหาเป็นคณะชุติวิชาชุติวิชายุทธศาสตร์ทะเลเป็นไปตามที่อาจารย์ผู้สอนจะกำหนดให้ภายหลัง

๔. วิธีดำเนินการศึกษา

แบ่งกลุ่มสัมมนา แบ่งนายทหารนักเรียนเป็นกลุ่มตามที่ รร.สธ.ทร. จะกำหนดโดยให้

๔.๑ คั่นคว่ำ ๓ ชั่วโมง

๔.๒ สัมมนาปัญหาที่ได้รับมอบ ใช้เวลาในการสัมมนา ๙ ชั่วโมง

๔.๓ แลกผลงานต่อชั้นเรียนและซักถาม รวมเวลา ๓ ชั่วโมง

๔.๔ สรุปผลงานเป็นลายลักษณ์อักษร เสนอ รร.สธ.ทร. ตามปಂಗการ

๕. ประเด็นคำถามสำคัญเกี่ยวกับเนื้อหาที่ศึกษา

ตามปಂಗการที่อาจารย์จะแจกจ่ายให้ภายหลัง

๖. เอกสารประกอบการศึกษา

เอกสารทั้งหมด ชุดวิชาวิทยาศาสตร์ทะเลและเอกสารที่อาจารย์จะแจกจ่ายให้ภายหลัง

๗. เอกสารอ่านประกอบเพิ่มเติม

เอกสารที่อาจารย์จะแจกจ่ายให้ภายหลัง

หัวข้อวิชา แก่ปัญหารายบุคคล การกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ

๑. ความสำคัญ

แก่ปัญหารายบุคคล ตอนที่ ๑ การกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ เป็นการวัดผลความรู้ที่ นทน. ได้รับจากการศึกษาในตอนที่ ๑ หมวดวิชาความมั่นคงแห่งชาติ

๒. ความมุ่งหมาย

เพื่อจัดการประเมินผลการศึกษาของตอนที่ ๑ การกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ

๓. สาระสังเขปการศึกษา

รายละเอียดและข้อสอบ การแก้ปัญหารายบุคคล ตอนที่ ๑ การกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ เป็นไปตามที่อาจารย์ผู้สอนจะกำหนดให้ภายหลัง

๔. วิธีดำเนินการศึกษา

๔.๑ สอบรายบุคคล ๓ ชั่วโมง

๕. ประเด็นคำถามสำคัญเกี่ยวกับเนื้อหาที่ศึกษา

๖. เอกสารประกอบการศึกษา

เอกสารทั้งหมด ตอนวิชาการกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายความมั่นคงแห่งชาติ และเอกสารที่อาจารย์จะแจกจ่ายให้ในระหว่างการศึกษาตอนวิชานี้

๗. เอกสารอ่านประกอบเพิ่มเติม

ตอนที่ ๒

การกำหนดโครงสร้างกำลังทางเรือ

(๖๙ ชั่วโมง)

๑. ความสำคัญ

การศึกษาในต่อนวิชา การกำหนดโครงสร้างกำลังทางเรือ จะเป็นการปูพื้นฐานให้ นทน. ได้เข้าใจถึงการวางแผนพัฒนากำลังอำนาจด้านการทหารให้ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ทางทหาร วัตถุประสงค์ของชาติและยุทธศาสตร์ชาติที่มีอยู่ซึ่งเครื่องมือที่ใช้คือ กำลังทหารของเหล่าทัพต่างๆ ทั้งการใช้โดยลำพังและการใช้ในการปฏิบัติการร่วมระหว่างเหล่าทัพหรือผสมกับมิตรประเทศ ทั้งนี้ในการใช้กำลังเหล่านั้น จำเป็นที่จะต้องมีการประเมินถึงสภาวะแวดล้อมต่างๆ ที่จะมากระทบต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ทางทหาร ร่วมกับการพิจารณาถึงคุณลักษณะและขีดความสามารถของกำลังรบต่างๆ ที่จะต้องใช้แล้วจึงหาแนวทางหรือยุทธศาสตร์ในการใช้กำลังทหารเหล่านั้นให้เกิดความเหมาะสมต่อไป ซึ่งแต่ละเหล่าทัพจะมีการกำหนดยุทธศาสตร์ของเหล่าทัพของตนเพื่อตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ทหารโดยรวม ดังนั้นในส่วนของกำลังทางเรือก็ต้องมีการประเมินยุทธศาสตร์ทางเรือที่เหมาะสมเช่นเดียวกัน โดยในการดำเนินการจะมีการกำหนดวัตถุประสงค์ทางเรือที่ชัดเจนให้ตอบสนองต่อภาวะแวดล้อมและทรัพยากรต่างๆที่เอื้ออำนวย แล้วจึงหาวิธีปฏิบัติหรือยุทธศาสตร์ทางเรือที่เหมาะสมต่อวัตถุประสงค์ทางเรือเหล่านั้น ซึ่งผลของการดำเนินการดังกล่าวจะทำให้ทราบถึงยุทธศาสตร์ทางเรือและความต้องการกำลังรบทางเรือในห้วงเวลาที่มีการประเมินยุทธศาสตร์อันจะสามารถนำไปใช้วางแผนในการเตรียมและใช้กำลังทางเรือต่อไป

๒. ความมุ่งหมาย

เพื่อให้นายทหารนักเรียน มีความรู้และความเข้าใจในเรื่องรูปแบบการประเมินและการกำหนดยุทธศาสตร์ทหาร ตลอดจนยุทธศาสตร์ทหารของทุกเหล่าทัพ โดยมุ่งเน้นเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ทางเรือ เพื่อนำไปใช้ในการประเมิน ปรับปรุง และพัฒนา ยุทธศาสตร์ทางเรือ พร้อมทั้งกำหนดโครงสร้างกำลังทางเรือในห้วงเวลาที่กำหนดต่อไป

๓. ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาในต่อนวิชานี้ใช้เวลาในการศึกษา ๖๙ ชั่วโมง โดยแบ่งเป็น ๒ ชุดวิชา คือ

๓.๑ ชุดวิชา ยุทธศาสตร์ทหาร	๓๐ ชั่วโมง
๓.๒ ชุดวิชา ยุทธศาสตร์ทางเรือ	๓๙ ชั่วโมง

๔. คำแนะนำ

การศึกษาในต่อนิวชานี ดำเนินการด้วยวิธีต่างๆ ดังนี้

๔.๑ อ่านเอกสารที่ทางโรงเรียนให้สอนก่อนการบรรยาย

๔.๒ ฟังการบรรยายและซักถามปัญหา

๔.๓ ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแนะนำให้อ่าน เพื่อให้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเชิง

วิเคราะห์ สำหรับการอภิปรายในห้องเรียน

๔.๔ แก้ปัญหารายบุคคล (ให้งานมอบรายบุคคล / สอบรายบุคคล)

ชุดวิชา ยุทธศาสตร์ทหาร

(๓๐ ชั่วโมง)

๓. ความสำคัญ

ภายหลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียตและการเปลี่ยนแปลงในยุโรปตะวันออก รวมทั้งสหรัฐอเมริกาได้ลดบทบาททางทหารในภูมิภาคต่างๆ ลง ประกอบกับการที่จีนเริ่มเข้ามามีบทบาทในเวทีโลกมากขึ้น จึงทำให้เกิดความขัดแย้งในเรื่องเชื้อชาติศาสนาเผยแพร่ไปทั่วโลก ขณะเดียวกันในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประเทศต่างๆ ก็ได้มีการแข่งขันกันเสริมสร้างสมรรถนะของกองทัพเพิ่มมากขึ้นเพื่อสนับสนุนการแสวงและรักษาผลประโยชน์ของชาติของตน และความพยายามในการเข้ามาแทนที่อิทธิพลของมหาอำนาจเดิม การดำเนินการด้านการทหารของประเทศไทยจึงจำเป็นต้องมีการศึกษาวิเคราะห์ ประเมิน ตรวจสอบ และกำหนดยุทธศาสตร์ทหารของชาติเพื่อให้สามารถรับมือกับสถานการณ์ของโลกปัจจุบันและเตรียมรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างทัน่วงที่

๒. ความมุ่งหมาย

เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้นายทหารนักเรียนได้เข้าใจถึงยุทธศาสตร์ทหารในแต่ละเหล่าทัพ การกำหนดยุทธศาสตร์ทหาร ความสัมพันธ์ระหว่างยุทธศาสตร์ชาติกับยุทธศาสตร์ทหาร ซึ่งจะเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะนำไปสู่ความเข้าใจขั้นตอนการกำหนดยุทธศาสตร์ทหาร เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ และเพื่อให้สามารถนำมาใช้ปฏิบัติงานในระดับยุทธวิธี ยุทธการ หรือสูงกว่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔. ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาชุดวิชานี้ ใช้ระยะเวลาการศึกษาทั้งสิ้น ๓๐ ชั่วโมง โดยมีหัวข้อวิชาที่จะศึกษาประกอบด้วย

หมายเลขประจำหัวข้อวิชา	หัวข้อวิชา
๓๑๐๑๐๒๐๑๐๑	การกำหนดยุทธศาสตร์ทหาร
๓๑๐๑๐๒๐๑๐๒	ยุทธศาสตร์กองทัพบก
๓๑๐๑๐๒๐๑๐๓	ยุทธศาสตร์กองทัพเรือ
๓๑๐๑๐๒๐๑๐๔	ยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ
๓๑๐๑๐๒๐๑๐๕	แก้ปัญหาเป็นคณะ ชุดวิชายุทธศาสตร์ทหาร

หัวข้อวิชา การกำหนดยุทธศาสตร์ทหาร

๑. ความสำคัญ

ยุทธศาสตร์ทหารเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการใช้และการพัฒนากำลังอำนาจแห่งชาติด้านการทหารทั้งในยามสงบและในยามสงคราม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางทหารในการที่จะตอบสนองต่อยุทธศาสตร์ชาติ การทราบถึงกรรมวิธีการจัดทำ รวมถึงเนื้อหาที่บรรจุอยู่ในยุทธศาสตร์ทหาร จะทำให้เห็นภาพรวมถึงความเป็นไปของกองทัพ และทำให้สามารถปฏิบัติงานได้สอดคล้องกับความต้องการโดยรวมของกองทัพได้เป็นอย่างดี

๒. ความมุ่งหมาย

เพื่อศึกษาและให้เกิดความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ทะเล กับยุทธศาสตร์ทหาร รวมถึงทราบหลักการ โครงสร้าง รวมทั้งขั้นตอนในการกำหนดยุทธศาสตร์ทหาร อันจะสามารถนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการจัดทำยุทธศาสตร์ทางเรือต่อไป

๓. สารสังเขปการศึกษา

ตามที่นายทหารนักเรียนได้ศึกษาหลักการจัดทำยุทธศาสตร์มาแล้วในตอนที่ ๑ ยุทธศาสตร์ทหารก็มีหลักการและแนวทางในการจัดทำเช่นเดียวกับหลักการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ เพียงแต่มีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนต่างกัน ตัวอย่างเช่น ในระดับชาติจะไม่มีกำหนดเครื่องมือ (Means) หรือกำหนดเพียงกว้างๆ ส่วนในระดับยุทธศาสตร์ทหารนั้น จะต้องมีการพิจารณาในเรื่องการพัฒนาเครื่องมือทางทหาร (Means) โดยละเอียด ยุทธศาสตร์ทหารของประเทศต่างๆ อาจมีเนื้อหา โครงสร้าง หรือรูปแบบไม่เหมือนกันขึ้นอยู่กับความต้องการของประเทศนั้นๆ ยกตัวอย่างเช่น ประเทศสหรัฐฯ แบ่งยุทธศาสตร์ทหารออกเป็น ๒ ระดับคือ Defense Strategy และ Military Strategy ในขณะที่บางประเทศมีเพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่งเท่านั้น ยุทธศาสตร์ทหารของบางประเทศกล่าวเฉพาะแนวความคิดในการใช้กำลังทหารแบบกว้างๆ เช่น ของสหรัฐฯ ส่วนของประเทศไทยลงลึกในรายละเอียด บางประเทศกล่าวเฉพาะในส่วนการใช้กำลังทหารเท่านั้น ส่วนบางประเทศบอกถึงขีดความสามารถทางทหารที่ต้องการ บางประเทศรวมเอาการจัดทำโครงสร้างกำลังรวบรวมเข้าไปในยุทธศาสตร์ทหารด้วย

ในการศึกษาเรื่องยุทธศาสตร์ทหารนั้น จำเป็นต้องแยกทำความเข้าใจระหว่าง ยุทธศาสตร์ในการใช้กำลังและ ยุทธศาสตร์ในการกำหนดกำลังรบ (ยุทธศาสตร์ในการพัฒนากำลัง) ความแตกต่างที่สำคัญระหว่างยุทธศาสตร์ทั้ง ๒ กรณีนี้คือ การกำหนดสภาวะแวดล้อมที่ไม่เหมือนกัน กล่าวคือ ยุทธศาสตร์ในการใช้กำลังเป็นการวางแนวความคิดในการใช้กำลังทหารที่มีอยู่ในปัจจุบัน จึงใช้สภาวะแวดล้อมในปัจจุบันเป็นตัวตั้ง และใช้กำลัง

เท่าที่มีอยู่ในปัจจุบัน การพิจารณาหาแนวทางการใช้กำลังที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ เอกสารส่วนนี้ของประเทศไทยนั้นปรากฏอยู่ในรูปของ แผนป้องกันประเทศต่างๆ ส่วนยุทธศาสตร์การกำหนดกำลังรบนั้นเป็นการเตรียมกำลังสำหรับอนาคต จึงต้องใช้สภาวะแวดล้อมที่คาดว่าจะเกิดในอนาคตเป็นตัวกำหนด ทั้งนี้เพื่อที่จะหายุทธศาสตร์หรือแนวทางการใช้กำลังที่เหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมและเทคโนโลยีที่จะเกิดขึ้นในวันข้างหน้า เสร็จแล้วจึงนำมาแปลงเป็นขีดความสามารถที่ต้องการในอนาคต หลังจากนั้นจึงกำหนดประเภท ขนาด และจำนวนของกำลังรบ กำลังพลที่ต้องการ ส่วนสนับสนุนและซ่อมทำ ฯลฯ เพื่อให้กำลังรบที่วางแผนไว้สามารถใช้งานได้เต็มประสิทธิภาพ ต่อจากนั้นจึงเข้าไปสู่กระบวนการจัดซื้อจัดหาต่อไป โดยทั่วไปคำว่ายุทธศาสตร์ทหาร มักจะหมายถึงกรณีหลัง ยุทธศาสตร์ลักษณะนี้ส่วนของไทยปรากฏอยู่ในรูป ยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ

ในการจัดทำยุทธศาสตร์ทหารนั้น ในเบื้องต้นต้องมีการพิจารณาวัตถุประสงค์ทางทหารที่ต้องการก่อนโดยส่วนใหญ่จะถอดความต้องการมาจากยุทธศาสตร์ชาติและนโยบายรัฐบาลต่างๆ รวมถึงสภาวะแวดล้อมที่สำคัญ เช่น สถานการณ์โลกในอนาคตจะเป็นอย่างไร มีโอกาสเกิดสงครามขึ้นมากน้อยเพียงใด สงครามในอนาคตจะเป็นรูปแบบสงครามขนาดใหญ่หรือเกิดสงครามย่อยๆ ในระดับภูมิภาค หรือ เกิดสงครามเชื้อชาติศาสนา (เช่น สงครามต่อต้านการก่อการร้าย) สงครามนั้นๆ จะเป็นสงครามที่ใช้เทคโนโลยีสูงหรือต่ำ มีใครมีโอกาสเป็นศัตรูกับเราบ้าง องค์กรระหว่างประเทศเช่น UN มีขีดความสามารถในการระงับข้อขัดแย้งเพียงใด ความได้เปรียบเสียเปรียบของภูมิประเทศ การศึกษา กำลังรบฝ่ายเราและฝ่ายที่มีโอกาสเป็นศัตรู ศึกษาหลักนิยมต่างๆ จากนั้นจึงนำข้อมูลมากำหนดยุทธศาสตร์ (Ways) เพื่อหาแนวทางการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพที่จะนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ทางทหาร

ตัวอย่างแนวความคิดที่จะต้องตัดสินใจและควรกำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ทหาร ได้แก่ ทหารต้องการจะรบที่ด้าน หรือกับที่ประเทศพร้อมกัน จะรุกรานประเทศอื่นหรือจะป้องกันตนเองอย่างเดียว จะเน้นการรบตามแบบหรือนอกแบบ เน้นการรบเหล่าเดียวหรือรบร่วม เน้นการออกไปรบนอกประเทศ รบป้องกันตามแนวชายแดน หรือถอยมาตั้งรับในประเทศ จะรบด้วยตัวเองหรือจะรวมกลุ่มกับพันธมิตร จะใช้กำลังรบหนักหรือกำลังรบเบาเคลื่อนที่เร็ว จะใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ (ราคาแพง) ในการทำให้ได้เปรียบข้าศึกหรือจะใช้เทคโนโลยีเก่า (ราคาถูก) เพื่อให้เหนือกว่าด้านจำนวน จะเข้าไปมีส่วนร่วมกับการรักษาสันติภาพของ UN หรือองค์กรอื่นๆ หรือไม่ ทหารต้องทำหน้าที่พัฒนาประเทศและช่วยเหลือภัยพิบัติในประเทศด้วยหรือไม่ ฯลฯ

๔. วิธีดำเนินการศึกษา

๔.๑ บรรยายในห้องเรียน ๓ ชั่วโมง

๕. ประเด็นคำถามสำคัญเกี่ยวกับเนื้อหาที่ศึกษา

๕.๑ ยุทธศาสตร์ทะเล เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ทหารอย่างไร

๕.๒ ยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ (Defence Strategy) กับยุทธศาสตร์ทหาร (Military Strategy) แตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร หากแตกต่างท่านคิดว่าอะไรเป็นประเด็นสำคัญที่ทำให้ยุทธศาสตร์ทั้ง ๒ แบบต่างกัน

๕.๓ ยุทธศาสตร์ในการใช้กำลังกับยุทธศาสตร์ในการพัฒนากำลังแตกต่างกันอย่างไร ท่านคิดว่ายุทธศาสตร์ทั้ง ๒ กรณีควรนำมารวมอยู่ในเอกสารเดียวกันหรือไม่

๕.๔ ในการพิจารณากำหนดวัตถุประสงค์ทางทหาร ที่จะใช้เป็นหลักในการกำหนดยุทธศาสตร์ทหารนั้น จำเป็น จะต้องนำข้อมูลจากที่ใดบ้าง

๕.๕ การกำหนดยุทธศาสตร์ทหารควรจะต้องคำนึงถึงปัจจัยอะไรบ้าง ในยุทธศาสตร์ทหาร

๖. เอกสารประกอบการศึกษา

๖.๑ อทร.๘๑๐๑ การกำหนดยุทธศาสตร์และกำลังรบทางเรือ

๖.๒ หลักยุทธศาสตร์ การกำหนดยุทธศาสตร์และกำลังรบ โดย พล.ร.ต.วิจิต พิษัยกุล

๖.๓ ยุทธศาสตร์ในมุมมองของผม โดย น.อ.อมรเทพ ณ บางช้าง

๖.๔ ทฤษฎียุทธศาสตร์และยุทธศาสตร์นิวเคลียร์ โดย พล.ร.อ.วินิจ ศรีพจนารถ

๗. เอกสารอ่านประกอบเพิ่มเติม

๗.๑ ยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ กระทรวงกลาโหม (ลับมาก)

๗.๒ ยุทธศาสตร์และการกำหนดกำลังรบ โดย พล.ร.ท.วีรพล วรานนท์

๗.๓ หลักยุทธศาสตร์ ของ พ.อ.พจน์ พงศ์สุวรรณ

หัวข้อวิชา ยุทธศาสตร์กองทัพบก

๑. ความสำคัญ

เนื่องจากการรบในปัจจุบันนั้น มีแนวโน้มว่าจะเป็นการรบในลักษณะของการร่วมนมากกว่าการรบเหล่าทัพเดียว การทราบถึงยุทธศาสตร์ของเหล่าทัพอื่นจึงมีความสำคัญ การเรียนยุทธศาสตร์ของกองทัพบกนั้น จะทำให้ทราบถึง ลักษณะการคิดของกองทัพบก วิธีการแปลงยุทธศาสตร์ชาติและยุทธศาสตร์ทหาร มาเป็นยุทธศาสตร์กองทัพบก ตลอดจนทราบถึงลักษณะการใช้และการพัฒนากำลังรบทางบกซึ่งนายทหารนักเรียนสามารถนำมาประกอบในการจัดทำยุทธศาสตร์ทางเรือให้มีความสอดคล้องกลมกลืนและสนับสนุนซึ่งกันและกัน

๒. ความมุ่งหมาย

เพื่อให้ทราบถึง ยุทธศาสตร์กองทัพบก และให้เกิดความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างยุทธศาสตร์กองทัพบกกับยุทธศาสตร์ของกองทัพเรือและกองทัพอากาศ รวมถึงให้เห็นความแตกต่างในวิธีคิดในการจัดทำยุทธศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลต่างๆ มาใช้ในการจัดทำยุทธศาสตร์ของกองทัพเรือเพื่อให้มีความสอดคล้องกัน

๓. สารสังเขปการศึกษา

การกำหนดยุทธศาสตร์ของกองทัพบกนั้น ปกติแล้วจะนำแนวความคิดของยุทธศาสตร์ชาติและยุทธศาสตร์ทหาร (ของไทยคือยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ) มาเป็นหลักในการพิจารณา เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศและยุทธศาสตร์กองทัพบก เป็นเอกสารในระดับลับมาก จึงไม่สามารถนำมาเปิดเผยรายละเอียดในที่นี้ได้ แต่ในภาพรวมแล้วยุทธศาสตร์กองทัพบกมีความคล้ายกับยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศมาก สืบเนื่องจากประเทศไทยมีข้อขัดแย้งกับต่างประเทศทางบกค่อนข้างมาก การทำยุทธศาสตร์กองทัพบกนั้นได้พิจารณาปัจจัยสภาวะแวดล้อมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย ลักษณะของสงครามในอนาคต แนวโน้มสถานการณ์ระดับภูมิภาค และได้กำหนดยุทธศาสตร์ออกเป็นลักษณะต่างๆ หลายลักษณะเพื่อตอบสนองต่อความขัดแย้งในทุกระดับ

ในการจัดทำยุทธศาสตร์กองทัพบกนั้น จำเป็นต้องมีการตัดสินใจเกี่ยวกับการทำอะไรที่จะให้กำลังพลและยุทโธปกรณ์ที่มีอยู่ในปัจจุบันสามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงกำหนดแนวความคิดในการทำสงครามและการเตรียมกำลังเพื่อไว้สำหรับอนาคต โดยทั่วไปในยุทธศาสตร์กองทัพบกจะกำหนดข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันประเทศทางบกจะดำเนินการอย่างไร การวางหน่วยที่ตั้งทางทหารในตำบลที่ใดที่จะสามารถตอบสนองต่อภัยคุกคามได้ทัน่วงที สัดส่วนกำลังรบในแต่ละพื้นที่ (เช่นกองทัพภาค) ควรเป็นอย่างไร แนวความคิดในการ

ต่อต้านภัยคุกคามแต่ละรูปแบบเป็นอย่างไร แนวทางในการประสานการรบกับกองทัพเรือและกองทัพอากาศเป็นอย่างไร ในส่วนของการเตรียมการสำหรับอนาคต ปกติจะกำหนดว่ากองทัพบกในอนาคตจะมีขนาดใหญ่หรือเล็กกว่าในปัจจุบันเพียงใด สัดส่วนที่เหมาะสมระหว่างกำลังทหารราบ ทหารม้า ทหารปืนใหญ่ ทหารรบพิเศษ ในอนาคตควรเป็นอย่างไร จำเป็นต้องมีกำลังเตรียมพร้อม (Rapid Deployment Forces) หรือไม่ขนาดเท่าใด ต้องการระบบสื่อสารและระบบควบคุมสั่งการเท่าใด และเทคโนโลยีอะไรที่อาจจะนำมาใช้ในอนาคต กำลังอะไรที่เตรียมไว้สำหรับการช่วยเหลือกิจการของสหประชาชาติ จำเป็นต้องจัดหากำลังและยุทโธปกรณ์พิเศษไว้เพื่อช่วยเหลือประชาชนหรือจะใช้กำลังที่มีอยู่แล้ว เป็นต้น

๔. วิธีดำเนินการศึกษา

๔.๑ บรรยายในห้องเรียน ๓ ชั่วโมง

๕. ประเด็นคำถามสำคัญเกี่ยวกับเนื้อหาที่ศึกษา

๕.๑ ยุทธศาสตร์ของแต่ละกองทัพ ทั้งกองทัพบก กองทัพเรือ กองทัพอากาศ ควรจะมีวิธีดำเนินการจัดทำ และลักษณะของเอกสารเหมือนกัน หรือต่างกัน (ปล่อยต่างเหล่าทัพต่างใช้วิธีการประเมินยุทธศาสตร์ของตนเอง) ให้บอกข้อดีข้อเสีย

๕.๒ เพราะเหตุใดในการจัดทำยุทธศาสตร์กองทัพเรือจำเป็นต้องศึกษาเรียนรู้ยุทธศาสตร์ของกองทัพบก ข้อมูลเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ทางบกอะไรบ้างที่จำเป็นต้องนำมาพิจารณา

๕.๓ ท่านคิดว่ากำลังในส่วนของกองทัพบกไทยมีเพียงพอในการรับมือกับภัยคุกคามหรือไม่ ต้องการขีดความสามารถใดเพิ่มเติมหรือไม่

๖. เอกสารประกอบการศึกษา

๖.๑ ตามที่อาจารย์จะแจกจ่ายภายหลัง

๗. เอกสารอ่านประกอบเพิ่มเติม

๗.๑ ตามที่อาจารย์จะแจกจ่ายภายหลัง

หัวข้อวิชา ยุทธศาสตร์กองทัพเรือ

๑. ความสำคัญ

การกำหนดยุทธศาสตร์กองทัพเรือ เป็นจุดหมายปลายทางของการศึกษาในหมวดวิชาความมั่นคง การศึกษากรรมวิธีการกำหนดยุทธศาสตร์ของกองทัพเรือและยุทธศาสตร์ของกองทัพเรือในปัจจุบันจะเพิ่มพูน ความเข้าใจให้กับนายทหารนักเรียน โดยเฉพาะในด้านการนำเอาทฤษฎีไปใช้ในการปฏิบัติงานจริงได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

๒. ความมุ่งหมาย

เพื่อให้ทราบถึง ยุทธศาสตร์กองทัพเรือ และให้เกิดความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างยุทธศาสตร์ กองทัพเรือ กองทัพบก และกองทัพอากาศ รวมถึงให้เห็นความแตกต่างในวิธีคิดในการจัดทำยุทธศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อ นำข้อมูลต่างๆ มาใช้ในการฝึกการแก้ปัญหาเป็นคณะในชุดวิชายุทธศาสตร์ทางเรือต่อไป

๓. สารสังเขปการศึกษา

การกำหนดยุทธศาสตร์ของกองทัพเรือ นั้น ปกติแล้วจะนำแนวความคิดของยุทธศาสตร์ชาติและ ยุทธศาสตร์ทหาร (ของไทยคือยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ) มาเป็นหลักในการพิจารณา เอกสารต่างๆ ที่ เกี่ยวกับยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศและยุทธศาสตร์กองทัพเรือ เป็นเอกสารในระดับลับมาก จึงไม่สามารถ นำมาเปิดเผยรายละเอียดในที่นี้ได้ แต่ในภาพรวมแล้ว ยุทธศาสตร์กองทัพเรือจะมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ การป้องกันประเทศเพียงแต่มุ่งความสนใจไปที่การป้องกันประเทศทางทะเลและการใช้และพัฒนายุทธโศปกรณ์ของ กองทัพเรือ การทำยุทธศาสตร์กองทัพเรือ นั้นได้พิจารณาปัจจัยสภาวะแวดล้อมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ลักษณะของสงครามในอนาคต แนวโน้มสถานการณ์ระดับภูมิภาค ได้มีการจำแนกวัตถุประสงค์ออกเป็นด้านต่างๆ หลายด้าน และจัดทำยุทธศาสตร์รองรับวัตถุประสงค์ในแต่ละด้าน จากนั้นจึงนำยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้มากำหนด แนวคิดในการปฏิบัติกำหนดขีดความสามารถที่ต้องการ และแปลงขีดความสามารถเป็นกำลังรบในขั้นตอนสุดท้าย

ในการจัดทำยุทธศาสตร์กองทัพเรือ นั้น จำเป็นต้องมีการตัดสินใจเกี่ยวกับการทำอะไรที่จะให้กำลังพล และยุทธโศปกรณ์ที่มีอยู่ในปัจจุบันสามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงกำหนดแนวความคิดในการทำ สงครามและการเตรียมกำลังเพื่อไว้สำหรับอนาคต โดยทั่วไปในยุทธศาสตร์กองทัพเรือจะกำหนดข้อมูลเกี่ยวกับการ ป้องกันประเทศทางทะเลจะดำเนินการอย่างไร การวางหน่วยที่ตั้งทางทหารในตำบลที่ได้ที่จะสามารถตอบสนอง ต่อภัยคุกคามได้ทันที่ ส่วนกำลังรบในแต่ละพื้นที่ (เช่นทัพเรือภาค) ควรเป็นอย่างไร แนวความคิดในการ

ต่อต้านภัยคุกคามแต่ละรูปแบบเป็นอย่างไร แนวทางในการประสานการรบกับกองทัพบกและกองทัพอากาศเป็นอย่างไร ในส่วนของการเตรียมการสำหรับอนาคต ปกติจะกำหนดว่ากองทัพเรือในอนาคตจะมีขนาดใหญ่หรือเล็กกว่าในปัจจุบันเพียงใด สัดส่วนที่เหมาะสมระหว่างกำลังรบขนาดหนัก (เรือ ฟก./คว.) กับขนาดเบา (เรือ รจอ./รจป./ตกด./ตกป./ตกฟ. ฯลฯ) ในอนาคตควรเป็นอย่างไร จำเป็นต้องมีกำลังสำหรับการรักษากฎหมายในทะเล (เช่น กปฝ./Coastguard) รวมอยู่ในกองทัพเรือหรือไม่หากมีควรจะมีขนาดกำลังเท่าใด ต้องการกำลังนาวิกโยธินและยุทโธปกรณ์เท่าใด ต้องการระบบสื่อสารและระบบควบคุมสั่งการเท่าใด และเทคโนโลยีอะไรที่อาจจะนำมาใช้ในอนาคต กำลังอะไรที่เตรียมไว้สำหรับการช่วยเหลือกิจการของสหประชาชาติ จำเป็นต้องจัดหากำลังและยุทโธปกรณ์พิเศษไว้เพื่อช่วยเหลือประชาชนหรือจะใช้กำลังที่มีอยู่แล้ว เป็นต้น

๔. วิธิตำเนนการศึกษา

๔.๑ บรรยายในห้องเรียน ๓ ชั่วโมง

๕. ประเด็นคำถามสำคัญเกี่ยวกับเนื้อหาที่ศึกษา

๕.๑ ท่านคิดว่ากำลังในส่วนของกองทัพเรือไทยมีเพียงพอในการรับมือกับภัยคุกคามหรือไม่ ต้องการขีดความสามารถใดเพิ่มเติมหรือไม่

๕.๒ ในการจัดทำยุทธศาสตร์ทางเรือ จำเป็นที่จะต้องศึกษาสภาวะแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงทางทะเลก่อน ท่านคิดว่าอะไรเป็นปัจจัยหลักที่จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางทะเลในอนาคต

๕.๓ ท่านคิดว่ารูปแบบในการกำหนดยุทธศาสตร์กำลังรบ ของ ทร. ไทยมีความเหมาะสมหรือไม่ เพราะเหตุใด

๖. เอกสารประกอบการศึกษา

๖.๑ ตามที่อาจารย์จะแจกจ่ายภายหลัง

๗. เอกสารอ่านประกอบเพิ่มเติม

๗.๑ ตามที่อาจารย์จะแจกจ่ายภายหลัง

หัวข้อวิชา ยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ

๑. ความสำคัญ

เนื่องจากการรบในปัจจุบันนั้น มีแนวโน้มว่าจะเป็นการรบในลักษณะของการร่วมนมากกว่าการรบเหล่าทัพเดียว การทราบถึงยุทธศาสตร์ของเหล่าทัพอื่นจึงมีความสำคัญ การเรียนยุทธศาสตร์ของกองทัพอากาศนั้น จะทำให้ทราบถึงลักษณะการคิดของกองทัพอากาศ วิธีการแปลงยุทธศาสตร์ชาติและยุทธศาสตร์ทหาร มาเป็นยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ ตลอดจนทราบถึงลักษณะการใช้และการพัฒนากำลังรบทางอากาศซึ่งนายทหารนักเรียนสามารถนำมาประกอบในการจัดทำยุทธศาสตร์ทางเรือให้มีความสอดคล้องกลมกลืนและสนับสนุนซึ่งกันและกัน

๒. ความมุ่งหมาย

เพื่อให้ทราบถึงยุทธศาสตร์กองทัพอากาศ และให้เกิดความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างยุทธศาสตร์กองทัพอากาศกับยุทธศาสตร์ของกองทัพเรือและกองทัพบก รวมถึงให้เห็นความแตกต่างในวิธีคิดในการจัดทำยุทธศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลต่างๆ มาใช้ในการจัดทำยุทธศาสตร์ของกองทัพเรือให้มีความสอดคล้องกัน

๓. สารสังเขปการศึกษา

การกำหนดยุทธศาสตร์ของกองทัพอากาศนั้น ปกติแล้วจะนำแนวความคิดของยุทธศาสตร์ชาติและยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศมาเป็นหลักในการพิจารณา เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศและยุทธศาสตร์กองทัพอากาศไม่สามารถนำมาเปิดเผยรายละเอียดในที่นี้ได้ แต่ในภาพรวมแล้วยุทธศาสตร์กองทัพอากาศจะต้องสนองตอบและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศ

ในการจัดทำยุทธศาสตร์กองทัพอากาศนั้น จำเป็นต้องมีการตัดสินใจเกี่ยวกับการทำอะไรที่จะให้กำลังพลและยุทโธปกรณ์ที่มีอยู่ในปัจจุบันสามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงกำหนดแนวความคิดในการทำสงครามและการเตรียมกำลังเพื่อไว้สำหรับอนาคต โดยทั่วไปในยุทธศาสตร์กองทัพอากาศจะกำหนดข้อมูลเกี่ยวกับการป้องกันประเทศทางอากาศจะดำเนินการอย่างไร การวางหน่วยที่ตั้งทางทหารในตำบลที่ได้ที่จะสามารถตอบสนองต่อภัยคุกคาม ได้ทันที่ที่สัดส่วนกำลังรบในแต่ละพื้นที่ (เช่นฐานทัพอากาศและกองพลบิน) ควรเป็นอย่างไร แนวความคิดในการต่อต้านภัยคุกคามแต่ละรูปแบบเป็นอย่างไร แนวทางในการประสานการรบกับกองทัพเรือและกองทัพบกเป็นอย่างไร ในส่วนของการเตรียมการสำหรับอนาคต ปกติจะกำหนดว่ากองทัพอากาศในอนาคตจะมีขนาดใหญ่หรือเล็กกว่าในปัจจุบันเพียงใด สัดส่วนที่เหมาะสมระหว่างกำลังเครื่องบินขับไล่กับเครื่องบินโจมตีและเครื่องบินลำเลียงในอนาคตควรเป็นอย่างไร สัดส่วนระหว่างเครื่องบินที่ใช้ในการปฏิบัติการ

อากาศยุทธศาสตร์ ปฏิบัติการอากาศยุทธวิธี และการป้องกันภัยทางอากาศเป็นอย่างไร จำเป็นต้องมีกำลังที่สามารถโจมตีระยะไกลได้หรือไม่ กิจในการสนับสนุนการปฏิบัติการของกองทัพบกเป็นอย่างไรและต้องการขีดความสามารถอะไรบ้าง จำเป็นต้องมีกำลังเพื่อใช้ในการสนับสนุนการปฏิบัติการทางทะเลหรือไม่ ต้องการระบบสื่อสารและระบบควบคุมสั่งการเท่าใด และเทคโนโลยีอะไรที่อาจจะนำมาใช้ในอนาคต กำลังอะไรที่เตรียมไว้สำหรับการช่วยเหลือกิจการของสหประชาชาติ จำเป็นต้องจัดหากำลังและยุทธโศปกรณ์พิเศษไว้เพื่อช่วยเหลือประชาชนหรือจะใช้กำลังที่มีอยู่แล้ว เป็นต้น

๔. วิธีดำเนินการศึกษา

๔.๑ บรรยายในห้องเรียน ๓ ชั่วโมง

๕. ประเด็นคำถามสำคัญเกี่ยวกับเนื้อหาที่ศึกษา

๕.๑ ท่านคิดว่ากำลังทางอากาศของไทย มีขนาดกำลังที่เหมาะสมกับภัยคุกคามในปัจจุบันหรือไม่ อย่างไร

๕.๒ ท่านเห็นด้วยกับแนวความคิดที่ว่าในปัจจุบัน การรบตัดสินกันด้วยกำลังทางอากาศหรือไม่ อย่างไร

๕.๓ เนื่องจากภารกิจของกองทัพอากาศ จะเป็นในส่วนของ การสนับสนุนเหล่าทัพอื่นเป็นส่วนใหญ่ ท่านคิดว่า การประสานการปฏิบัติในการรบของกองทัพอากาศกับกองทัพอื่น ๆ ในปัจจุบันเป็นอย่างไร สามารถพัฒนาได้อีกหรือไม่ อย่างไร

๖. เอกสารประกอบการศึกษา

๖.๑ ตามที่อาจารย์จะแจกจ่ายภายหลัง

๗. เอกสารอ่านประกอบเพิ่มเติม

๗.๑ ตามที่อาจารย์จะแจกจ่ายภายหลัง

หัวข้อวิชา แก้ปัญหาเป็นคณะ ชุติวิชายุทธศาสตร์ทหาร

๑. ความสำคัญ

การแก้ปัญหาเป็นคณะ ชุติวิชายุทธศาสตร์ทหาร จะช่วยให้ นทน. ทราบและเข้าใจถึงความสัมพันธ์กันของสภาวะด้านความมั่นคงทางต่างๆ กับยุทธศาสตร์ทหารและกำลังอำนาจทางทหาร โดยสามารถจัดทำยุทธศาสตร์ทหารเพื่อให้สนองตอบต่อวัตถุประสงค์ทางทหารที่ต้องการได้

๒. ความมุ่งหมาย

เพื่อให้นายทหารนักเรียนมีความสามารถที่จะแก้ปัญหาทางยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับกำลังทางทหาร และยุทธศาสตร์ทหาร ตามบ่งการที่ รร.สธ.ทร. ได้มอบหมาย และเพื่อฝึกฝนให้รู้จักใช้ความคิดในอันที่จะเข้าใจขั้นตอนในการกำหนดยุทธศาสตร์ทหาร และทราบปัจจัยต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อยุทธศาสตร์ทหารได้

๓. สาระสังเขปการศึกษา

รายละเอียดและบ่งการการแก้ปัญหาเป็นคณะชุติวิชายุทธศาสตร์ทหารเป็นไปตามที่อาจารย์ผู้สอนจะกำหนดให้ภายหลัง

๔. วิธีดำเนินการศึกษา

แบ่งกลุ่มสัมมนา แบ่งนายทหารนักเรียนเป็นกลุ่มตามที่ รร.สธ.ทร. จะกำหนดโดยให้

๔.๑ คั่นคว่ำ ๓ ชั่วโมง

๔.๒ สัมมนาปัญหาที่ได้รับมอบ ใช้เวลาในการสัมมนา ๑๒ ชั่วโมง

๔.๓ แลกผลงานต่อชั้นเรียนและซักถาม รวมเวลา ๓ ชั่วโมง

๔.๔ สรุปผลงานเป็นลายลักษณ์อักษร เสนอ รร.สธ.ทร. ตามบ่งการ

๕. ประเด็นคำถามสำคัญเกี่ยวกับเนื้อหาที่ศึกษา

ตามบ่งการที่อาจารย์จะแจกจ่ายให้ภายหลัง

๖. เอกสารประกอบการศึกษา

๖.๑ เอกสารทั้งหมด ชุติวิชายุทธศาสตร์ทหารและเอกสารที่อาจารย์จะแจกจ่ายให้ภายหลัง

๗. เอกสารอ่านประกอบเพิ่มเติม

๗.๑ เอกสารที่อาจารย์จะแจกจ่ายให้ภายหลัง

ชุดวิชา ยุทธศาสตร์ทางเรือ

(๓๙ ชั่วโมง)

๑. ความสำคัญ

การศึกษาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ทางเรือ จะทำให้นายทหารนักเรียนสามารถเข้าใจถึงกรรมวิธีในการวิเคราะห์และกำหนดยุทธศาสตร์ทางเรือ เพื่อให้เกิดแนวความคิดเกี่ยวกับการวางแผนกำหนดความต้องการและใช้กำลังทางเรือในการปฏิบัติการให้ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ทางทหาร และวัตถุประสงค์ของชาติในส่วนที่เกี่ยวข้องในห้วงเวลาที่กำหนดต่อไป

๒. ความมุ่งหมาย

เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจให้นายทหารนักเรียนได้รับทราบถึงหลักการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ทางเรือ รวมทั้งยุทธศาสตร์ทางเรือของประเทศในภูมิภาคเอเชียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และประเทศมหาอำนาจที่มีอิทธิพลต่อภูมิภาค ตลอดจนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการกำหนดยุทธศาสตร์ทางเรือและการแปลงยุทธศาสตร์เป็นกำลังรบต่อไป

๓. ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาชุดวิชานี้ ใช้ระยะเวลาการศึกษาทั้งสิ้น ๓๙ ชั่วโมง โดยมีหัวข้อวิชาที่จะศึกษาประกอบด้วย

หมายเลขหัวข้อวิชา

๓๑๐๑๐๒๐๒๐๑

๓๑๐๑๐๒๐๒๐๒

๓๑๐๑๐๒๐๒๐๓

๓๑๐๑๐๒๐๒๐๔

๓๑๐๑๐๒๐๒๐๕

หัวข้อวิชา

การกำหนดยุทธศาสตร์ทางเรือ

การแปลงยุทธศาสตร์เป็นกำลังรบทางเรือ

การศึกษายุทธศาสตร์ทางเรือของมิตรประเทศ

แก้ปัญหาเป็นคณะ ชุดวิชายุทธศาสตร์ทางเรือ

แก้ปัญหารายบุคคล การกำหนดโครงสร้างกำลังทางเรือ

หัวข้อวิชา การกำหนดยุทธศาสตร์ทางเรือ

๑. ความสำคัญ

การให้นายทหารนักเรียนทราบกระบวนการในการกำหนดยุทธศาสตร์ทางเรือ เป็นความต้องการหลักของหมวดวิชาความมั่นคงแห่งชาติในหัวข้อวิชานี้จะเป็นการบูรณาการข้อมูลที่ได้ศึกษามาในหมวดวิชาความมั่นคงทั้งหมด ในการนำมาใช้กำหนดยุทธศาสตร์ทางเรือ การทราบวิธีคิดและที่มาของยุทธศาสตร์ทางเรือและการจัดทำโครงสร้างกำลังรบทางเรือ จะทำให้ นทน. ทราบว่ากำลังรบที่มีอยู่รวมถึงการจัดองค์กรและส่วนสนับสนุนต่างๆ ในปัจจุบันมีที่มาอย่างไร ซึ่งจะทำให้สามารถเข้าใจในภาพรวมของกลไกทางด้านความมั่นคงของประเทศและสามารถที่จะปฏิบัติงานในส่วนหน้าที่ของกำลังทางเรือให้สอดคล้องกับนโยบายหน่วยเหนือได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒. ความมุ่งหมาย

เพื่อศึกษาและให้เกิดความเข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างยุทธศาสตร์ทางเรือกับ ยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ทะเล และยุทธศาสตร์ทหาร ตลอดจนหลักยุทธศาสตร์ทางเรือและนาวิกานุภาพ รวมทั้งโครงสร้างและขั้นตอนในการกำหนดยุทธศาสตร์ทางเรือ และการกำหนดกำลังรบ

๓. สารสังเขปการศึกษา

ยุทธศาสตร์เป็นเรื่องของปัจจุบันและอนาคต ในส่วนของยุทธศาสตร์ทางเรือ นั้น ส่วนแรกจะเป็นเรื่องของ การใช้กำลังทางเรือที่มีอยู่ในปัจจุบันให้มีประสิทธิภาพสูงสุดและให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางเรือที่ต้องการ ในส่วนที่สองจะเป็นการพัฒนา กำลังรบทางเรือให้เพียงพอสำหรับการใช้งานในอนาคต สำหรับยุทธศาสตร์ทางเรือของ ทร. ไทยนั้น เรียกว่า ยุทธศาสตร์กองทัพเรือ (เอกสารลับมาก) รายละเอียดภายในเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเตรียมและการใช้กำลังทางเรือ ดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางเรือ ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของชาติ ยุทธศาสตร์ทะเล และยุทธศาสตร์ทหารที่มีอยู่ โดยกรรมวิธีในการที่จะให้ได้มาซึ่งยุทธศาสตร์ทางเรือ แนวความคิดทางยุทธศาสตร์ ตลอดจนความต้องการกำลังรบเพื่อตอบสนองต่อยุทธศาสตร์นั้น มีลักษณะเช่นเดียวกับการดำเนินการในส่วนของยุทธศาสตร์ทหาร เพียงแต่มุ่งเน้นเฉพาะส่วนของการใช้กำลังทางเรือเป็นหลัก ซึ่งผลที่ได้จากการประเมินยุทธศาสตร์ทางเรือจะทำให้ได้มาซึ่งแนวความคิดทางยุทธศาสตร์และความต้องการกำลังทางเรือ ซึ่งจะนำไปใช้กำหนดเป็นแผนในการจัดหากำลังรบต่อไป

สำหรับการจัดทำยุทธศาสตร์ทางเรือของ ทร. ไทยนั้น ใช้โมเดลอ้างอิงจากเอกสาร อทร.๘๑๐๑ ซึ่งก็ดัดแปลงมาจากขั้นตอนในการจัดทำยุทธศาสตร์และแปลงยุทธศาสตร์เป็นกำลังรบของ Richmond M. Lloyd จุด

สังเกตระหว่าง ๒ โมเดลนี้คือ ในยุทธศาสตร์ของ Lloyd นั้นกำหนดให้แปลงยุทธศาสตร์ทหารออกมาเป็นกำลังรบ
เลย และกำหนดให้มีการส่งข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ด้วย ในขณะที่ อทร.๘๑๐๑ กำหนดให้จัดทำยุทธศาสตร์
ทางเรือก่อนแล้วจึงแปลงเป็นกำลังรบ และไม่เน้นการส่งข้อมูลย้อนกลับ รายละเอียดขั้นตอนการกำหนด
ยุทธศาสตร์กำลังรบทางเรือ ใน อทร.๘๑๐๑ มีดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ กำหนดวัตถุประสงค์ทางเรือ

ทำความเข้าใจกับผลประโยชน์แห่งชาติ วัตถุประสงค์แห่งชาติ นโยบายหน่วยเหนือ รวมทั้งบทบาท
วัตถุประสงค์ทางทหาร และยุทธศาสตร์ทหาร มากำหนดเป็นวัตถุประสงค์ทางเรือ

ขั้นตอนที่ ๒ กำหนดยุทธศาสตร์ทางเรือ

ตรวจสอบสถานะแวดล้อมทางยุทธศาสตร์และสรุปข้อมูลทั้งหมดให้เห็นว่าจะมีผลกระทบอย่างไรต่อ
วัตถุประสงค์ทางเรือที่ได้กำหนดไว้ แล้วจึงกำหนดวิธีการที่จะจัดการกับสิ่งที่กระทบต่อวัตถุประสงค์ทางเรือ ผลที่
ได้จะเป็นยุทธศาสตร์ทางเรือ

ขั้นตอนที่ ๓ กำหนดความคิดทางยุทธศาสตร์

ขยายความของยุทธศาสตร์ที่กำหนดขึ้นว่า มีแนวความคิดอย่างไรต่อยุทธศาสตร์ หรือมีแนวความคิด
อย่างไรในการดำเนินยุทธศาสตร์ในพื้นที่ต่างๆ

ขั้นตอนที่ ๔ กำหนดความต้องการกำลังรบ

ประเมินกำลังรบที่ต้องใช้ตามแนวความคิดทางยุทธศาสตร์เปรียบเทียบและปรับแต่งให้เป็นความต้องการ
กำลังรบ สำหรับช่วงเวลาใน ๑๐ ปีข้างหน้า (หรือห้วงระยะเวลาที่กำหนด)

ขั้นตอนที่ ๕ กำหนดเป้าหมายการเสริมสร้างกำลังรบ

นำข้อจำกัดด้านงบประมาณมาพิจารณากับอัตราเสี่ยง เพื่อกำหนดเป็นเป้าหมายในการเสริมสร้างกำลังรบ
ของ ทร. ในแต่ละปีตามห้วงเวลาที่กำหนด

จะเห็นได้ว่าขั้นตอนดังกล่าวมีความเป็นเหตุผลและแต่ละขั้นตอนมีความสอดคล้องกัน อย่างไรก็ตาม
ขั้นตอนดังกล่าวเป็นเพียงแนวทางกว้างๆ ในการจัดทำยุทธศาสตร์จริงๆ แล้ว อาจจำเป็นต้องมีขั้นตอนย่อยๆ อีก
หลายขั้นตอนในแต่ละหัวข้อ ในทางปฏิบัติแล้วบางประเทศได้รวมเอาการจัดทำโครงสร้างกำลังรบทางเรือไว้ใน
ยุทธศาสตร์ทางเรือ บางประเทศแยกกระบวนการออกมาต่างหาก ในส่วนของ ทร.ไทยนั้นที่ผ่านมาได้รวม
ยุทธศาสตร์ทางเรือและการกำหนดกำลังรบทางเรือไว้ด้วยกัน

๔. วิธีดำเนินการศึกษา

๔.๑ บรรยายในห้องเรียน ๓ ชั่วโมง

๕. ประเด็นคำถามสำคัญเกี่ยวกับเนื้อหาที่ศึกษา

- ๕.๑ ยุทธศาสตร์ทางเรือมีความสัมพันธ์กับยุทธศาสตร์ในระดับที่เหนือกว่าอย่างไร
- ๕.๒ ยุทธศาสตร์ทางเรือควรสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ทหาร หรือสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ทะเล

๖. เอกสารประกอบการศึกษา

- ๖.๑ อทร.๘๑๐๑ การกำหนดยุทธศาสตร์และกำลังรบทางเรือ
- ๖.๒ ยุทธศาสตร์และการกำหนดกำลังรบ โดย พล.ร.ท.วีรพล วรานนท์
- ๖.๓ หลักยุทธศาสตร์การกำหนดยุทธศาสตร์และกำลังรบ โดย พล.ร.ต.วิชิต พิชัยกุล
- ๖.๔ เอกสารประกอบการบรรยายเรื่องการจัดทำยุทธศาสตร์ทางเรือและการกำหนดกำลังรบทางเรือ โดย น.ท. ภาณุพันธุ์ ทรัพย์ประเสริฐ

๗. เอกสารอ่านประกอบเพิ่มเติม

หัวข้อวิชา การแปลงยุทธศาสตร์เป็นกำลังรบทางเรือ

๑. ความสำคัญ

การกำหนดยุทธศาสตร์เป็นการแสดงความสัมพันธ์ของจุดหมาย วิธีการ และเครื่องมือ เพื่อให้ทั้งสามส่วนมีความสมดุลซึ่งกันและกัน เครื่องมือที่ต้องการต้องมีความสอดคล้องและเพียงพอต่อการบรรลุจุดหมายที่ต้องการ เมื่อเข้าใจยุทธศาสตร์ชาติซึ่งเป็นการมองภูมิรัฐศาสตร์หรือทางเศรษฐศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศ ลงมาถึงระดับการป้องกันประเทศด้วยกำลังทหาร ซึ่งอาจต้องมียุทธศาสตร์ทหาร หรือยุทธศาสตร์กลาโหม เพื่อแปลงภาพยุทธศาสตร์ชาติที่ใหญ่เกินไปลงระดับลงมาให้สามารถมองภาพในระดับปฏิบัติการของเหล่าทัพต่างๆ ได้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามการแปลงยุทธศาสตร์เป็นกำลังรบมีหลายแนวทาง เช่น บนลงล่าง ล่างขึ้นบน กำหนดตามขีดความสามารถ กำหนดตามภารกิจ เป็นต้น ซึ่งแต่ละแนวทางมีข้อดีข้อเสียแตกต่างกันไป การนำแนวทางดังกล่าวไปปรับใช้ย่อมต้องได้รับการยอมรับจากผู้กำหนดโครงสร้างกำลังรบ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งฝ่ายการเมือง ที่เป็นผู้ควบคุมการใช้งบประมาณของประเทศ แนวทางที่กำหนดไว้ใช้ร่วมกัน จึงต้องมีความสมเหตุสมผล กำลังรบที่ได้มีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมเชิงภูมิยุทธศาสตร์ตามที่ได้ศึกษามา การกำหนดโครงสร้างกำลังรบที่มีความเหมาะสมและพอดีกับยุทธศาสตร์ที่กำหนดไว้จะทำให้การใช้ งบประมาณ ด้านการทหารมีความคุ้มค่าสูงสุด หากกำหนดโครงสร้างกำลังรบที่ไม่เหมาะสมกับรูปแบบหรือแนวความคิดในการใช้กำลังก็จะทำให้ยุทธศาสตร์นั้นขาดประสิทธิภาพและอาจทำให้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ในอีกกรณีหนึ่งหากกำหนดโครงสร้างกำลังรบเกินกว่าที่ควรจะเป็นก็จะเป็นการเสีย งบประมาณ โดยเปล่าประโยชน์

๒. ความมุ่งหมาย

เพื่อให้ นทน. ได้ทราบถึงกรรมวิธีในการแปลงยุทธศาสตร์ที่ส่วนใหญ่จะเป็นนามธรรมให้ออกมาเป็นรูปธรรมในรูปแบบของกำลังรบที่ต้องการ รวมถึงโครงสร้างการจัดหน่วยที่เหมาะสมกับกำลังรบนั้นๆ กำลังพลที่จะมาใช้กำลังรบ รวมถึงบริหารงานอื่นๆ ระบบสนับสนุนและระบบซ่อมบำรุงที่จะทำให้กำลังรบที่กำหนดขึ้นสามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดอายุการใช้งาน

๓. สารสังเขปการศึกษา

การแปลงยุทธศาสตร์เป็นกำลังรบนั้นเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมาก โดยเฉพาะในสภาพ งบประมาณที่จำกัด การแปลงยุทธศาสตร์เป็นกำลังรบที่มีประสิทธิภาพจะสามารถช่วยลดค่าใช้จ่ายได้มาก ในการแปลงยุทธศาสตร์เป็นกำลังรบนั้นในสมัยโบราณ กระบวนการนี้เป็นการดำเนินการของแม่ทัพในการกำหนดความต้องการกำลังรบและ

อาวุธยุทธโศปกรณ์ การกำหนดก็อาศัยเพียงความรู้และประสบการณ์ของแม่ทัพเท่านั้น ต่อมาได้มีวิทยาการใหม่ๆ การใช้หลักการและเหตุผล ตลอดจนการคำนวณต่างๆ เข้ามาช่วยเหลือทำให้การดำเนินการมีความซับซ้อนมากขึ้น แต่ก็มีประสิทธิภาพมากขึ้นเช่นกัน ในภาพกว้างๆ ของรูปแบบการกำหนดโครงสร้างกำลังรบนั้น ศาสตราจารย์ Bartlett ได้เสนอแนวความคิดไว้หลายแบบ ประกอบด้วย

- กำหนดจากบนลงล่าง (Top-Down)
- กำหนดจากล่างขึ้นบน (Bottom-Up)
- กำหนดโดยใช้ภาพสถานการณ์ (Scenario)
- กำหนดโดยภัยคุกคาม (Threat)
- กำหนดโดยภารกิจ (Missions)
- กำหนดโดยเพื่อไว้หลายๆ (Hedging)
- กำหนดโดยอาศัยเทคโนโลยี (Technology)
- กำหนดโดยอาศัยงบประมาณ (Fiscal)

อย่างไรก็ตามในการจัดทำจริงๆ แล้วนักยุทธศาสตร์มักจะนำข้อดีของหลายๆ วิธี มารวมกัน เช่นจัดทำเป็นแบบ บนลงล่าง โดยใช้ภาพสถานการณ์เข้าช่วยในสภาพงบประมาณที่กำหนด

การจัดทำยุทธศาสตร์กำหนดโครงสร้างกำลังรบของ สหรัฐฯ ซึ่งเป็นหลักการที่มีความเป็นเหตุเป็นผล และได้รับการยอมรับใช้ในปัจจุบันนั้น กำหนดแนวทางการคิดออกเป็น ๒ แบบคือแบบ Threat Based Planning และ Capability Based Planning กล่าวคือ การทำ Threat Based Planning นั้นจะใช้ในกรณีที่สามกำหนดประเทศ หรือภัยคุกคามได้อย่างชัดเจน ในการดำเนินการก็จะกำหนดใครหรือประเทศใดเป็นภัยคุกคาม แล้วก็คำนวณหากำลังรบที่เหมาะสมในการต่อต้านประเทศหรือภัยคุกคามนั้นๆ ตัวอย่างเช่น อเมริกาในสมัยสงครามเย็น กำหนดว่าโซเวียตเป็นภัยคุกคามและสร้างกำลังรบขึ้นมาแข่งกับโซเวียต ส่วนการทำ Capability Based Planning นั้นปกติจะใช้ในกรณีที่ไม่สามารถกำหนดว่าใครที่เป็นภัยคุกคามได้ชัดเจน จึงจำเป็นต้องกำหนดว่ารูปแบบของภัยคุกคามที่อาจทำฝ่ายเรามีโอกาสเผชิญในอนาคตมีอะไรบ้าง วางแนวความคิดในการใช้กำลังในการต่อต้านภัยคุกคามนั้นๆ พิจารณาขีดความสามารถที่ขาดอยู่และวางโครงสร้างกำลังรบที่ปิดขีดความสามารถที่ด้อยของตนเอง ตัวอย่างเช่น อเมริกาในช่วงปัจจุบัน ที่มีภัยคุกคามในเรื่องการก่อการร้ายที่มีฐานกระจายในหลายประเทศ และการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ซึ่งก็มีหลายประเทศกำลังพัฒนาอยู่การระบุทุกประเทศที่เกี่ยวข้องว่าเป็นศัตรูหรือภัยคุกคามจึงไม่มีความเหมาะสมเท่ากับการกำหนดขีดความสามารถที่ต้องการในการรับมือกับภัยคุกคามนั้นๆ เช่น ต้องการขีดความสามารถในการรบในเมือง และการรบนอกแบบในการต่อต้านการก่อการร้าย และการป้องกันอาวุธนิวเคลียร์ในรูปแบบต่างๆ หลังจากนั้นจึงแปลงขีดความสามารถที่ต้องการออกมาเป็นกำลังรบ เช่น เรือ เครื่องบิน รถถัง ทหารราบ ฯลฯ อีกครั้งหนึ่ง

โดยปกติการแปลงยุทธศาสตร์เป็นโครงสร้างกำลังรบของประเทศต่างๆ มีการทำใน ๒ ระดับต่างกัน คือ

ระดับยุทธศาสตร์ทหาร และระดับยุทธศาสตร์เหล่าทัพ (กองทัพบก เรือ อากาศ) โดยทั้ง ๒ หลักการต่างมีเหตุผลสนับสนุนที่น่าสนใจกล่าวคือ การแปลงและจัดทำกำลังรบที่ระดับยุทธศาสตร์ทหารทำให้ได้กำลังรบที่มีความประสานสอดคล้องในการใช้งานทั้ง ๓ เหล่าทัพ สามารถปฏิบัติงานร่วมกันได้ดีขึ้น การใช้มาตรฐานอาวุธยุทโธปกรณ์เดียวกันทำให้ลดค่าใช้จ่ายในการซ่อมบำรุงลง และบุคลากรสามารถใช้ทดแทนกันได้แต่ในการให้เหล่าทัพ เช่นกองทัพเรือ คิดและแปลงยุทธศาสตร์เป็นกำลังรบเองก็จะได้อาวุธยุทโธปกรณ์ที่เหมาะสมกับความต้องการใช้งานจริงเพราะเสนอความต้องการโดยผู้ปฏิบัติโดยตรง ได้ประสิทธิภาพในการใช้งานในเหล่าทัพตนเองสูงสุด (แต่อาจไม่เหมาะสำหรับการปฏิบัติกร่วม) เป็นต้น ทั้งนี้จะดำเนินการแบบใดขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของแต่ละประเทศ

ก่อนที่จะกำหนดกำลังรบที่ต้องการว่าจะต้องมีอาวุธยุทโธปกรณ์ชนิดใดบ้าง และจำนวนเท่าใด จำเป็นที่จะต้องตอบคำถามกว้างๆ เกี่ยวกับขีดความสามารถและคุณลักษณะกำลังรบที่ต้องการให้ได้ก่อน ตัวอย่างเช่น กองทัพจะเป็นกองทัพในลักษณะที่ทันสมัยและพึ่งพาเทคโนโลยีขั้นสูง หรือเป็นกองทัพที่มีเทคโนโลยีพื้นฐานแต่เน้นจำนวนกำลังรบมากเป็นหลัก จะเป็นกองทัพขนาดหนักอำนาจทะเลหลวงสูง หรือขนาดเบาแต่แคล่วคล่องว่องไว เป็นกองทัพที่เน้นการรุกออกนอกประเทศ ป้องกันตามแนวชายแดน หรือการถอยมาตั้งรับในประเทศ จะเน้นการรบในแบบหรือการรบนอกแบบ จะเป็นกองทัพที่เน้นการรบเหล่าเดียวหรือรบรวม

ในกรณีที่มีการแปลงยุทธศาสตร์เป็นกำลังรบกระทำในระดับเหล่าทัพนั้น กองทัพเรือก็ต้องตอบคำถามในทำนองเดียวกัน แต่อาจเพิ่มรายละเอียดเฉพาะในส่วนของกำลังทางเรือ ตัวอย่างเช่น จะเน้นการใช้กำลังขนาดใหญ่เข้าประทะ (เช่นใช้เรือพิฆาต ฟริเกต คออร์เวต) หรือเน้นใช้กำลังขนาดเล็กความเร็วสูง (เรือเร็วโจมตี) ต้องการขีดความสามารถในการโจมตีจากทะเลสู่ฝั่งหรือไม่ (เช่น การยกพลขึ้นบก การใช้เครื่องบินจากเรือบรรทุกเครื่องบินโจมตีฝั่ง การใช้ขีปนาวุธปืนหรือขีปนาวุธนำวิถีระดมยิงฝั่ง) เน้นการออกไปรบนอกประเทศ การป้องกันตามแนวเขตน่านน้ำชายแดน หรือถอยมาตั้งรับ เน้นการป้องกันฝั่ง การต่อต้านกำลังทางเรือฝ่ายตรงข้ามจะเน้นจะครองทะเล การควบคุมทะเลเป็นบางส่วนบางเวลา หรือจะแค่ปฏิเสธการใช้ทะเล การป้องกันพื้นที่ชายฝั่งควรเป็นหน้าที่ของกองทัพบกหรือกองทัพเรือ จะรักษาเส้นทางคมนาคมทางทะเลอย่างไร จะสนับสนุนเหล่าทัพอื่นอย่างไร จะขอสนับสนุนอะไรจากกองทัพบกและกองทัพอากาศได้บ้าง ทหารเรือต้องทำหน้าที่พัฒนาประเทศและช่วยเหลือภัยพิบัติในประเทศด้วยหรือไม่อย่างไร ฯลฯ

หลังจากที่ได้ภาพกว้างๆ เกี่ยวกับคุณลักษณะและขีดความสามารถกำลังรบที่ต้องการมาแล้ว การกำหนดออกมาเป็นรายการกำลังรบที่ต้องการจริงนั้น สามารถดำเนินการได้หลายวิธีบางครั้งผู้ที่มีประสบการณ์มากอาจเกิดจากการพิจารณาในใจ หรือเปรียบเทียบกำลังรบง่ายๆ โดยกำหนดให้มีกำลังรบที่เหนือกว่าข้าศึกก็เพียงพอแล้ว แต่การแปลงยุทธศาสตร์เป็นกำลังรบสมัยใหม่นิยมใช้การสร้างสถานการณ์จำลอง (Scenarios) และการจำลองยุทธ (War gaming) โดยการเปลี่ยนชนิด ขนาดและจำนวน กำลังรบในเครื่องฝึกจำลองยุทธ และทดลองซ้ำๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลช่วยในการตัดสินใจ เช่น หากต้องการขีดความสามารถในการปราบเรือดำน้ำ อาจสร้างภาพสถานการณ์ให้ข้าศึกมีเรือดำน้ำ ๑ -๒ ลำ และลองใส่ชุดของอาวุธยุทโธปกรณ์ที่เป็นไปได้ในการต่อต้านเรือดำน้ำนั้น เช่น ใส่เรือ

ปราบเรือดำน้ำ ๒ ลำ / ไล่เรือ ปราบเรือดำน้ำ ๑ ลำกับ ฮ.๑ ลำ / ไล่เรือดำน้ำ ๑ ลำ / ไล่เครื่องบินปราบเรือดำน้ำ ๒ ลำ จากนั้นจึงสังเกตผลที่ออกมาว่า จะเลือกยุทธวิธีไหนดีที่สุดจะมีประสิทธิภาพและมีความคุ้มค่าสูงสุด ในอีกทางหนึ่ง การแปลงยุทธศาสตร์เป็นกำลังรบ อาจใช้การวิเคราะห์การปฏิบัติการในการช่วยคำนวณก็ได้เช่น คำนวณว่าต้องมีกองเรือขนาดเท่าใดจึงจะมีอำนาจการทำลายที่เหนือกว่าเรือฝ่ายตรงข้าม คำนวณว่าต้องมีเรือกี่ลำจึงจะสามารถตรวจการณ์ในพื้นที่ที่อ่าวไทยได้ ๒๐ เปอร์เซ็นต์ตลอดเวลา หรือคำนวณว่าเรือหรือ บ/ช กี่ลำจึงจะสามารถเข้าถึงพื้นที่เกิดเหตุทุกตำบลที่ได้ภายใน ๓ ชม. เป็นต้น

ในทางปฏิบัติแล้วเป็นไปได้ว่าประเทศหนึ่งๆ จะสามารถจัดหากำลังรบที่สามารถตอบโต้ภัยคุกคามในทุกรูปแบบ ทุกระดับความรุนแรง และทุกมิติได้ เนื่องจากไม่มี งบประมาณที่พอเพียง ดังนั้นความเสี่ยงจึงเกิดขึ้นในขั้นตอนสุดท้ายเมื่อได้กำลังรบจากการวิเคราะห์มาแล้ว จะต้องตรวจสอบและตอบคำถามให้ได้ว่า กำลังรบที่กำหนดมานั้น จะสามารถทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ทางเรือ (หรือทางทหาร หากการแปลงกำลังรบจัดทำในระดับยุทธศาสตร์ทหาร) โดยอยู่ในความเสี่ยงที่ยอมรับได้หรือไม่ และเป็นกำลังรบที่ให้ประสิทธิภาพสูงสุดใน งบประมาณที่กำหนดไว้หรือไม่ ในขั้นตอนต่อจากการกำหนดกำลังรบคือการที่จะให้ได้มาซึ่งกำลังรบที่กำหนด หรือการทำโครงการเสนออนุมัติและการจัดซื้อจัดหาซึ่งจะไม่กล่าวถึงในที่นี้

๔. **วิธีดำเนินการศึกษา**

๔.๑ บรรยายในห้องเรียน ๓ ชั่วโมง

๕. **ประเด็นคำถามสำคัญเกี่ยวกับเนื้อหาที่ศึกษา**

๕.๑ การกำหนดเป้าหมายการเสริมสร้างกำลังรบและโครงสร้างกำลังรบ ควรจะขึ้นตอนการดำเนินการอย่างไร ?

๕.๒ ในการกำหนดกำลังรบทางเรือ มีการนำผลจากการประเมินยุทธศาสตร์มาดำเนินการในลักษณะใด ?

๖. **เอกสารประกอบการศึกษา**

๖.๑ อทร.๘๑๐๑ การกำหนดยุทธศาสตร์และกำลังรบทางเรือ

๖.๒ หลักยุทธศาสตร์การกำหนดยุทธศาสตร์และกำลังรบ โดย พล.ร.ต.วิจิต พิษย์กุล

๖.๓ ยุทธศาสตร์และการกำหนดกำลังรบ โดย พล.ร.ท.วีรพล วรานนท์

๖.๔ เอกสารประกอบการบรรยายเรื่องการจัดทำยุทธศาสตร์ทางเรือและการกำหนดกำลังรบทางเรือ โดย น.ท. ภาณุพันธุ์ ทรัพย์ประเสริฐ

๗. **เอกสารอ่านประกอบเพิ่มเติม**

หัวข้อวิชา ศึกษายุทธศาสตร์ทางเรือของมิตรประเทศ

๑. ความสำคัญ

การศึกษายุทธศาสตร์ทางเรือของมิตรประเทศ จะช่วยให้ นทน. เห็นถึงความแตกต่างของการจัดทำ ยุทธศาสตร์ทางเรือของประเทศต่างๆ รวมถึงแนวความคิดทางยุทธศาสตร์ในการที่จะพัฒนากำลังทางเรือและใช้ กำลังทางเรือในการสนับสนุนการทหารในภาพรวมและสนับสนุนนโยบายรัฐบาลในการป้องกันประเทศ ทั้งนี้เพื่อ เป็นข้อมูลที่จะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดทำยุทธศาสตร์ทางเรือของไทย

๒. ความมุ่งหมาย

ศึกษาให้ทราบถึงยุทธศาสตร์ทางเรือของประเทศในภูมิภาคเอเชียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และ ประเทศมหาอำนาจที่มีอิทธิพลในภูมิภาค เข้าใจความหมายยุทธศาสตร์ในมุมมองและระดับต่างๆ และสามารถ นำมาพิจารณากำหนดยุทธศาสตร์ทางเรือของไทยได้

๓. สาระสังเขปการศึกษา

จากการศึกษาในหัวข้อวิชายุทธศาสตร์ทหารทำให้ทราบว่า ยุทธศาสตร์ทหารของประเทศต่างๆ อาจมี เนื้อหา โครงสร้าง หรือรูปแบบไม่เหมือนกันขึ้นอยู่กับความต้องการของประเทศนั้นๆ ยกตัวอย่างเช่น บางประเทศ แบ่งยุทธศาสตร์ทหารออกเป็น ๒ ระดับคือ Defense Strategy และ Military Strategy ในขณะที่บางประเทศ มีเพียงอย่างเดียวอย่างหนึ่งเท่านั้น ยุทธศาสตร์ทหารของบางประเทศกล่าวเฉพาะแนวความคิดในการใช้กำลังทหาร แบบกว้างๆ เช่นของ สหรัฐอเมริกา บางประเทศลงลึกในรายละเอียด บางประเทศกล่าวเฉพาะในส่วนการใช้กำลัง ทหารเท่านั้น ส่วนบางประเทศบอกถึงขีดความสามารถทางทหารที่ต้องการ บางประเทศรวมเอาการจัดทำโครงสร้าง กำลังรวบรวมเข้าไปในยุทธศาสตร์ทหารด้วย ด้วยเหตุดังกล่าวจึงทำให้ยุทธศาสตร์ทางเรือซึ่งจำเป็นต้องนำข้อมูลจาก ยุทธศาสตร์ทหารมาวิเคราะห์ มีความแตกต่างกันไปด้วย กล่าวคือในบางประเทศยุทธศาสตร์ทหารได้กล่าวถึง รายละเอียดแนวความคิดในการใช้กำลังของแต่ละเหล่าทัพอยู่แล้ว ในส่วนของยุทธศาสตร์ทางเรือก็จะทำเพียง รายละเอียดเพิ่มเติมเท่านั้น เช่นหากยุทธศาสตร์ทหารกำหนดถึงขีดขีดความสามารถทางเรือที่ต้องการ ยุทธศาสตร์ทาง เรือก็จะกล่าวถึงการแปลงยุทธศาสตร์เป็นกำลังรบ หากยุทธศาสตร์ทหารกล่าวเพียงแนวความคิดกว้างๆ ในการใช้ กำลัง ยุทธศาสตร์ทางเรือก็ต้องปิดช่องว่างที่เหลือคือต้องกำหนดแนวความคิดในการใช้กำลังทางเรือเอง กำหนดขีด ความสามารถกำลังรบที่ต้องการเอง และกำหนดโครงสร้างกำลังรบเอง ในหัวข้อวิชานี้ นทน. จะได้ศึกษาการจัดทำ ยุทธศาสตร์ทางเรือและแนวความคิดทางยุทธศาสตร์ของมิตรประเทศ ซึ่งจะช่วยให้สามารถเข้าใจในเรื่องการจัดทำ

ยุทธศาสตร์ได้ดีขึ้นและอาจนำแนวความคิดต่างๆ มาประยุกต์ใช้กับการจัดทำยุทธศาสตร์ทางเรือของไทยได้

๔. วิธีดำเนินการศึกษา

๔.๑ การบรรยายในห้องเรียน ๖ ชั่วโมง

๕. ประเด็นคำถามสำคัญเกี่ยวกับเนื้อหาที่ศึกษา

๕.๑ ท่านคิดว่าอะไรเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้ยุทธศาสตร์ทางเรือของแต่ละประเทศแตกต่างกัน

๕.๒ ยุทธศาสตร์ส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยคำนึงถึงการตรวจสอบตนเอง ในขณะที่การบริหารงานโดยเฉพาะภาคเอกชน นิยมใช้ SWOT Analysis ในการจัดทำยุทธศาสตร์ของตนเองเพื่อให้ได้ ปัจจัยเข้มแข็ง (Strengths) และปัจจัยอ่อนแอ (Weaknesses) ท่านคิดว่ามีความจำเป็นหรือไม่ที่การจัดทำยุทธศาสตร์ทางเรือจะต้องมีการตรวจสอบตนเองเหมือนการ ทำ SWOT Analysis

๖. เอกสารอ่านประกอบ

๖.๑ ตามที่อาจารย์จะแจกจ่ายภายหลัง

๗. เอกสารอ่านประกอบเพิ่มเติม

๗.๑ ตามที่อาจารย์จะแจกจ่ายภายหลัง

หัวข้อวิชา แก้ปัญหาเป็นคณะ ชุติชายุทธศาสตร์ทางเรือ

๑. ความสำคัญ

การแก้ปัญหาเป็นคณะ ชุติชายุทธศาสตร์ทางเรือ จะช่วยให้ นทน. ทราบและเข้าใจถึงความสัมพันธ์กันของสถานะด้านความมั่นคงทางทะเลต่างๆ กับยุทธศาสตร์ทางเรือและกำลังทางเรือ โดยสามารถจัดทำยุทธศาสตร์ทางเรือเพื่อให้สนองตอบต่อวัตถุประสงค์ทางเรือที่ต้องการได้

๒. ความมุ่งหมาย

เพื่อให้นายทหารนักเรียนมีความสามารถที่จะแก้ปัญหาทางยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ทางเรือ และการกำหนดโครงสร้างกำลังรบทางเรือ ตามบ่งการที่ รร.สธ.ทร. ได้มอบหมาย และเพื่อฝึกฝนให้รู้จักใช้ความคิด รวมทั้งระดับความคิดเห็นต่างๆ ในอันที่จะเข้าใจขั้นตอนในการกำหนดยุทธศาสตร์ทางเรือและทราบปัจจัยต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อยุทธศาสตร์ทางเรือได้

๓. สาระสังเขปการศึกษา

รายละเอียดและบ่งการการแก้ปัญหาเป็นคณะชุติชาชุติชายุทธศาสตร์ทางเรือเป็นไปตามที่อาจารย์ผู้สอนจะ กำหนดให้ภายหลัง

๔. วิธีดำเนินการศึกษา

แบ่งกลุ่มสัมมนา แบ่งนายทหารนักเรียนเป็นกลุ่มตามที่ รร.สธ.ทร. จะกำหนดโดยให้

๔.๑ คั่นคว่ำ ๓ ชั่วโมง

๔.๒ สัมมนาปัญหาที่ได้รับมอบ ใช้เวลาในการสัมมนา ๑๕ ชั่วโมง

๔.๓ แลกผลงานต่อชั้นเรียนและซักถาม รวมเวลา ๖ ชั่วโมง

๔.๔ สรุปผลงานเป็นลายลักษณ์อักษร เสนอ รร.สธ.ทร. ตามบ่งการ

๕. ประเด็นคำถามสำคัญเกี่ยวกับเนื้อหาที่ศึกษา

๕.๑ ตามบ่งการที่อาจารย์จะแจกจ่ายให้ภายหลัง

๖. เอกสารประกอบการศึกษา

๖.๑ เอกสารทั้งหมด ชุดวิชาวิทยาศาสตร์ทางเรือและเอกสารที่อาจารย์จะแจกจ่ายให้ภายหลัง

๗. เอกสารอ่านประกอบเพิ่มเติม

หัวข้อวิชา แก่ปัญหารายบุคคล การกำหนดโครงสร้างกำลังทางเรือ

๑. ความสำคัญ

แก่ปัญหารายบุคคล ตอนที่ ๒ การกำหนดโครงสร้างกำลังทางเรือ เป็นการวัดผลความรู้ที่ นทน. ได้รับจากการศึกษาในตอนที่ ๒ หมวดวิชาความมั่นคงแห่งชาติ

๒. ความมุ่งหมาย

เพื่อจัดการประเมินผลการศึกษาของตอนที่ ๒ การกำหนดโครงสร้างกำลังทางเรือ

๓. สารสังเขปการศึกษา

รายละเอียดและข้อสอบ การแก้ปัญหารายบุคคล ตอนที่ ๒ การกำหนดโครงสร้างกำลังทางเรือ เป็นไปตามที่อาจารย์ผู้สอนจะกำหนดให้ภายหลัง

๔. วิธีการดำเนินการศึกษา

๔.๑ สอบรายบุคคล ๓ ชั่วโมง

๕. ประเด็นคำถามสำคัญ

๖. เอกสารที่ต้องอ่าน (Required Reading)

๖.๑ เอกสารทั้งหมด ตอนวิชาการกำหนดโครงสร้างกำลังทางเรือและเอกสารที่อาจารย์จะแจกจ่ายให้ภายหลัง

๗. เอกสารอ่านประกอบเพิ่มเติม